

(ג) **בְּסִי'** כתב ב'ס' דמלכס מפורסמת ועושה במקום מפורסם טוב הכתובת והאזור. וכבר סת'ה דר"ל אלס דרוב' נרד' נמחות אלכ מותר ליתן לו. וכבר סת'ה דל"ס הכי ב'ס'י' רמ"ד ב'ס'ט' ד' כ' מדינול דיו מנמנול וז"ל סור דיו' מדינול וע"ס. וז' ל"ט מסרי ככתבי ב'ס'ט' הקודם ס'ס' ה'מדי' וחיולו בדמות חי' נמחות וז"ל ב'ס'ט' . פ'י שח' לא יסעט' על פ'ס' מ'סרי. ואז"ל ד'י' דייטרי בקל' לו כ'ס' מס יועילי ס'ימח' לו ובס"פ ש"ס' ס'ימ' כ' ודחוק למר' נמח' לו כדי ס'ימ'ס כדחולס נמח' לו לו בשכ"ט . ועור דא"כ

11

וְאָמַר לְכָל אֶחָד מֵעַמּוּתוֹ וְלֵאמֹר
 שֶׁל יִשְׂרָאֵל יָדַע גַּם כֵּן שֶׁמֶגֶרֶי אֲרִיזִים פִּי־כֹ וְדַע דָּאס
 יֵדְעוּ בְּדַכְדֵּךְ ג' כִּי אִלּוּם זֶה קִרְלֵה מִפְּרִסְמֵס כְּתִיב רַעֲי כְּסֻבּוֹת
 (ד) עֵינֵי הַחֹכֶמֶת רַעֲי סִימָן ק' שֶׁהִיא לְנוֹי שֶׁקֵּטֶנֶת מִשָּׁר הַגִּבּוֹל
 זֶה מִלֵּאל וְיִשְׂרָאֵל מִשָּׁר שׁוֹמֵרִים לִגְבֹּל כְּלִימָתוֹ וְהַכֶּלֶס
 כֵּס שֶׁל יִשְׂרָאֵל - וְכֵס מִזֶּה מִשָּׁר דִּלֵּא אִיכְתֵּם לֵן מִנֵּה שֶׁמֶגֶרֶי
 סִימָן עֵס שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַמִּתְחַלֵּל גַּם כְּעֵס כֵּס שֶׁל יִשְׂרָאֵל -
 11

אינו מעבד וחוזרין ולנין בביתם דהוי לו כביתו ומותר לכנוס בו בשבת ובשבת וכו' וכן בביתו
 א"כ קנה שביתת ביתו ולכן כשנכנס ע"י להפליג ומפליג דינו כיצא לדעת ככלל ע"י סי'
 כ"ח כ"ט וכשיבא ליכשה אין לו אלא ד' אמות ואפי' ב"ט שחל בע"ש כותר לקנות שביתת
 זו דאין זה כמו שביתת עירוב שיתבאר בהלכות תחומין לקנות לו רשות דשניתה זו אינה
 מועלת לו אלא לענין שיהיה מותר לכנוס בה בשבת ואם לא היה שם עד שתחשך אסור
 ליכנס לספינה כלל אפי' לישב בה לבד בדלקמן כלל מ"ד סי' ב' ו' ואם קנה שביתה בספינה
 זו מ"מ אסור לכנוס לספינה אחרת. וראיתי מקומות שבה"ב שלהם הוא מעבר הנהר
 ושולחין השמש לקנות שביתה על הפראם בשביל כל אנשי העיר וזה טעות דאדא אינו
 דומה כלל לקנות שביתת תחומין ועוד שהרי גם בתחומין אי אפשר לערב ע"י שליח ברנל
 כדאי' בהלכות עירובין וצריך להודיעם שהם טועים אלא כל א' וא' שרצה ללכת לבה"ב
 צריך לקנות שביתה אם לא שנסמך על דעת מ"א שב' ריש סי' תרל"ט (ועיין מס' עכמתי
 כנסת חסד ריש סלמות סוכה):

ד ספינה שיש בה ישראלים רבים ויש להם בתים מיוחדים צריכים לערוב ולשנור רשות
 מבבל הספינה הנכרי או להכליע בשביל הספינה (ס"ט):
 ה שאר דיני ספינה מבואר בד"ן הוצאה כלל ג' הובד"ן תחומין כלל ע"ו:

כלל ה דין הדלקת נרות (סי' כס"ג רס"ג):

א יזהר לקבל שבת מפלג המנהג ולמעלה שהוא שעה ורביע קודם הלילה כל יום אחר
 שעותיו ומי שמחמיר על עצמו לקבל ב' שעות מן היום קודם הלילה (וכדעם רמ"א דין כסמטות
 ממחיל קודם שמשקט חמס) אשרי לו וקדוש יאמר לו אבל אם קיבל עליו קודם לזה אין בקבלתו
 כלום. וכל אדם חייב עכ"פ לפרוש ממלאכה לפחות חצי שעה קודם הלילה כי צריך להוסיף
 מעט מחול על הקודש בין בכניסתו בין ביציאתו והוא מ"ע מה"ת וילפינן מדכתיב ביה"ב
 ועניתם את נפשותכם בתשעה לחודש כו' תשבתו שבתכם ואמרינן וכו' בט' מתענין כו'
 אלא שצריך להוסיף מחול על הקודש ומדכתיב תשבתו שבתכם וילפינן דכל מקום שנאמר
 שבות כמו שבת ויו"ט צריך להוסיף וזמן תוספת זה הוא קודם בה"ש והעושה מלאכה בתוספת
 שבת עובר על עשה והעושה בה"ש חייב באשם תלוי שאו הוא ספק לילה ואפי' בסופו אם
 כבר הגיע ביה"ש אסור (סי' כס"ג) ובזמן מועט מאד יכשל ח"ו ולכן יהיה כל אחר נזהר מאד
 שלא יכנס ח"ו בספק איסור ברת ולכן יזהר לקבל מה האפשר ומכ"ש בימים הקצרים
 שבפתאום תשקע החמה ויוציאין הבוכים ונמצא שחולל שבת ועכ"פ לא יתאחר חצי שעה כי
 ביה"ש עם תוספת שבת עולה כמעט לחצי שעה (סי' רנ"ו):

ב אע"ג דנהגין שאין מקבלין שבת אלא במזמור שיר או בכרכו מ"מ לא תלי בזה דאפילו
 לא יתפלל כלל מ"מ כיון שהוא ערך חצי שעה קודם הלילה ממילא חל עליו שבת ואסור
 במלאכה אלא רקודם לחצי שעה תלוי אם קבל עליו במזמור שיר ליום השבת או בתפלה או
 כשהדליק נרות והחמון עם טועין מאד ועושים מלאכה עד הלילה וחושבין שכיון שלא אמר
 מזמור שיר ליום השבת עדיין אינו שבת והם מחללים שבת ועוונם גדול. ואי אישר חילי
 היותי מתקן שתיקף בשיסיונו מנחה בבה"ב או ילכו השמישים ברחובות להכריז הדליקו
 הנר כמו שהמנהג בק"ק פראג ולחקן שמי שאינו מדליק תיקף בהכרזת השמש אסור להדליק
 יותר כי ראיתי גודל המבשלה שמדליקין בלילה:

ג ועוד ראוי לתקן שמוכרי נרות לא ימכרו נרות תיקף לאחר שהשמש קורא לבה"ב למנחה
 כי ראיתי שבין השמשות קונים נרות וז' הטוב יכפר:

ד המתפלל תפלת שבת מבקש יום חל עליו שבת בע"כ ואסור בעשיית מלאכה ואפי' התנה
 שאינו רוצה לקבל שבת. ונ"ל דה"ה אם אמר מזמור שיר או הדליק הנר בטוונה לקבל
 עליו שבת (סי' רס"ג):

ה בעיר שיש בה צבור וכבר קבלו עליהם רוב הקהל אע"פ שעדיין הוא יום גדול מ"מ חל
 השבת על המיעוט ג"כ בעל כרחם ואמורים בכל מלאכות וחמור מבין השמשות דאפילו
 לצורך מצוה אסורין בכל השבותין (סי' רס"ג במ"א ס"ק י"ג) כלכד שבות דאמירה לנכרי במקום
 מצוה רמזת (ועיין סי' ת"ר כ"ג) וס"מ בעיר שיש בה שני בתי כנסיות אין אחת נמשכת
 לחברתה ואפי' אדם שבא לעיר אחרת וכבר קבלו אנשי העיר שבת אע"פ שעדיין הוא יום
 גדול חל שבת עליו ואם יש עליו מעות הולך לתור ולמנוח ליפול במבואר לקמן בד"ן מוקצה:
 ו אפי' דבר שהוא משום שבות אסור בין השמשות אם לא דבר שהוא נחפו וטרוד כגון שאין
 לו כלים מותר להטבילם ואין מפרישין חלה שהרי יכול לאכול ולהניח על יום ראשון חתיכה
 ולהפריש ביום א' ומערכין עירובי הצירות שאל"כ לא יוכל לשלשל אבל לא עירובי תחומין
 דהוי

דהוי כמקנה רשות אבל מותר לומר לנכרי להדליק נר לצורך שבת ולהדליק יאר צייט שהעולם
 חושבין זה לצורך ציול. וכן יאמר לנכרי לעשות אפי' מלאכה נמורה לצורך חיל אם הוא הפסד
 מרובה אבל בלא"ה אסור אפי' לומר לנכרי ודוקא בין השמשות או אפי' חצי שעה קודם הלילה
 שאז כבר קבלו בכל העולם שבת אבל יהיה שקבל עליו שבת בעוד יום גדול מותר לומר לנכרי
 לעשות כל המלאכה אפי' שלא לצורך מצוה דכיון שעדיין הצבור עושים בעצמם מלאכה ל"ש
 להחמיר על זה שלא לעשות אפי' ע"י נכרי (סי' רס"א ובמ"א ס"ק ו' כנסת כ"ט בטעות כי זס סייק לקמן על
 דברי רמ"א מי שקבל פסח פסח לו ז') ולא עוד אלא שמותר לומר לחברו שעדיין לא קבל שבת שיעשה
 מלאכה בשבילו ומותר להנות מאותו מלאכה ובין השמשות של מוצ"ש נתבאר לקמן בד"ן
 הבדלה (סי' רס"ג):

ז כשיגיע סמוך לקבלת שבת יסדר שולחנו ויציץ המטות ויתקן כל עניני הבית ויהיה עומד
 כך כל השבת. וישתדל שיהיה לו בנדים נאים לשבת כפי האפשר לו ואפי' אם הוא בדרך
 לבדו ובבית נכרי מ"מ ילבוש בגדי שבת כי אין המלבושים לכבוד הרואים כ"א לכבוד השבת
 וישמח בביתא השבת כיוצא לקראת מלך ויהיה מפה על השולחן תחת הפת ומפה אחרת על
 הפת וזכר למן ולא יסור המפה העליון עד לאחר הקידוש והתענוגה יהיה מונח כל השבת (סי'
 רס"ג) וקצת מקומות עושים פשמיד"א וזכר למן (רמ"א):

ח יהיה נזהר מאד בהדלקת נרות בזמנו והמצוה חל בין על אנשים או נשים ואפי' אם
 אין לו מעות צריך לשאול על הפתחים כדי להדליק והוא קודם מלקדש על היין ואפילו
 אם לא יהיה לו רק להם מוטב שלא יאכל יותר ויקנה נר לשבת (רס"ג):

ט האשה קודמת למצות הדלקה מפני שהיא כבתה נרו של עולם ואפילו היא סומא תדליק
 ותברך וטוב שיכרך הבעל ואם אוכלת במקום שיש בלא"ה נרות לא תברך ונזהר' ללבוש
 מקודם בגדי שבת ואשרי להם וגם צריכות להתפלל מנחה תחלה דא"כ כיון שכבר קיבלה
 שבת צריכה להתפלל ערבית ב' אמנם בימי הקצרי' שמתאחרים לישב בחנות ואח"כ רוחצת
 ולובשת ובין כך יבואו ח"ו לספק חיול שבת לכן טוב להזהיר להם שיקדימו לבא לרחוק
 וללבוש ובשבתאחרת מצוה ויותר שתדליק כך במלבושי חול מלבוש ח"ו. לספק חיול שבת
 ואם הבעל רואה שמתאחרת מצוה גדולה שהוא ידליק הנרות ולא ישגיח בקמטת אשתו
 ובמצוה גדולה יותר לישב בחושך מלחלל שבת ח"ו. ואם רואה שהוא קרוב לבין השמשות
 ופשיטא ספק בין השמשות מצוה גדולה שלא ידליק אלא יצוה לנכרי להדליק ואשרי השם
 דרכיו הבל לשם שמים ועכ"פ סמוך להשיכה יורו האיש לאשתו ויאמר לה להדליק נרות
 (ז"ע דרכי"ם פסוק ב' לא כנס רק שחמיר דלוקו חס סגר ולא כנס כחמני' ג' דברים צריך לומר שעתה ס' ו"א):

י צריך להדליק בכל החדרים שמשמש שם דבר שהוא משום שלום בית שלא יכשל
 בעץ ואבן. ומי שהוא אצל אשתו כיון שהוא מברכת על הנרות בחדר אחד א"צ לברך על
 הדלקת שאר החדים אבל אם האיש בדרך וכן בחורים הלומדין ויש להם חדר צריכין להדליק
 ולברך ואם אין לו חדר מיוחד וגם אין לו אשה צריך להשתתף בפרומה. ועל הירידים
 שמתאכנסים הרבה בעלי הבתים בחדר אחד ישתתפו כלם וידליק אחד ויברך ויתבין להוציא
 כלם בברכתו וגם יכונו מולם לצאת בברכתו (סי' רס"ג):

יא מברכין קודם הדלקת הנרות והמנהג שאשה מדלקת ואח"כ פורשת הידים ומברכת
 שבהדלקה זו מקבלת שבת ואם תברך תחלה לא תוכל להדליק בדבריה היא תחלה
 ההדלקה. ובשעת הצורך תוכל להתנות שאינה מקבלת שבת בהדלקה זו ואז תוכל לברך
 קודם הדלקה ואפי' תנאי שבלב סני ואם האיש מדליק א"צ להתנות מ"מ טוב להתנות.
 ומ"מ אף שלא התנה האשה או האיש המדליק מותרין שאר בני הבית במלאכה עד שיקבלו
 שבת. וי"א דמ"מ אסור ליגע בנרות שהדליקה כיון שכבר אצלהם מוקצה אבל כיו"ט ג"ל
 דראוי ונכון שילמד כל אדם לאשתו שתברך קודם הדלקה רק כיון שאין חכמה לאשה לבן
 גוהנת לעול' לברך אחר הדלקה (וכנס דגול מרכס כתב וז"ל לטווח סמיו"ל מנך קודם סדלקס כו' ע"פ) (ה')

נשמת אדם

לא) המ"א סי' כס"ג כתב בשם סדריש (י"א כנס אמו) שמי"ם ענך קודם הדלקה וממ"א כתב דלא פלוג
 כמו כס"י קהל ומתקופת פסח"ז וי"ל דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון
 לכתם פוסקים דקבלת שבת חלו כלל נרות ואפי' לדעת
 כס"ג ספדי"א ס"ט ס"י דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון דלדון
 כס"ג כלל מן סדריש ואפילו למעשה דס"ל דפסקי אחר
 סדלקס י"ל דוקא ככתב אכל לא מלש מסיים כן פסקת חז"ל
 שחמיר לא פלוג דבשלמא כשיציל חז"ל להוציא נשמת סל ענה
 י"ל לא פלוג ובחפזם כנטי' לא כתבו סוס' ודל"ס כסמ"ס
 יב) כנסת חסד ריש סלמות סוכה

ועכ"פ לא יברכו שנים כמנחה אחת ונס בזה נוהגין לברך (וכ"כ פ"ב):

וג' יש נהגים להדליק עשרה נרות ויש מדליקין ו' עכ"פ ראוי שלא לפתח מב' נרות נגד זכור ושמו ויעשה נרות ימים. ואשה ששכחה פעם א' להדליק תדליק כל ימיה נר א' יותר ממה שהיה רגילה וכן אם שכחה כמה פעמים תדליק תמיד נר א' יותר והדבר הוא משום היצר שהיה זהירה מכאן ולהבא ולכן אם נאנסה ולא הדליקה א"צ להוסיף. וא"ר כ' דלאו דוקא שתוסיף נר א' אלא שתוסיף מעט שמן או נר א' יותר ארוך. ויעשה נרות ארוכים שיהיה דולקת עד הלילה להשתמש בו בלילה ולפתח שידליקו כל זמן אכילה אבל אם הם קצרות שאינן דולקות עד האכילה וכן המדליקים בבית ואוכלים בגנות ובחצר ואינן דולקין בביתו בלילה שישתמש בהן הוי ברכה לבטלה ולא קיימו המצוה ואין לאדם לאכול אלא במקום הנרות כי הוא מעונג השבת. ואם מצטער הרבה לאכול בבית מפני הזכוכים וכיוצא בו מותר לקדש ולאכול בחצר אע"פ שהנרות בבית כי הנרות נצטוו לתענוג ולא לצער (סע). ואם משתמש בלילה בבית מברך על הדלקתן (כ"מ מחס' כ"ט ע"ב ד"ס סדלקס וסדלקס אפי' כשאין אוכל סע כח מצוה):

יד צריך להדליק במקום שרוצה להשתמש שם לאכילה ועיקר הדלקה תלוי בנרות שעל השלחן. ולבתולה יזהר שלא למלט הנרות במקום למקום וכשצריך לכך אף כשבידו והדליק על השלחן מותר למלט ולתניח במקום אחר באותו בית דכל הבית הוי מקום אבל הנשים שמדליקין בכוסה בחג וממלטין לתוך הבית לא יפה עושין (סע): מ"ז אין עושין פתילה לנר של שבת בין נר שעל השולחן בין כל נר שמדליק בבית מדבר שהאור אינו נאחז בו אלא נסרד סביבו והשלהבת קופצת כגון צמר ושער וכיוצא בהם אלא מדבר שהאור נתלה בו כגון פשתן נפוצה ובגד שש וצמר גפן וקנבוס וכיוצא בהן. ואם הדליק בדברים האמורים אסור להשתמש לאורו אפי' תשמיש שאינו צריך עיון שמה יטה. וי"א דאם יש נר א' מדברים המותרים מותר להשתמש לאור האחרים אפי' הנרות עומדים בחדר אחר כיון שיש במקום א' נר בשר יזכור ולא יטה וכן דבר שאפשר בלא נר מותר לעשות אפי' אצל נרות האחרים ולצורך שבת יש להקל בדיעבד (א' רס"ד): מ"ח כד דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו אם נתכוין להעבות (א' נעסוס עכ"כ) הפתילה כדי להוסיף אורה אסור שמא ידליק בהם בפני עצמן. ואם נתכוין להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשלשל לכמה מותר ומותר לברוך דבר שמדליקין בו על נבי נמי או קש כדי ליתן הפתילה בעששית ואפי' אם נתכוין להעבות הפתילה דבזה כיון דלא חזי לפתילה ליבא למגור. ונותנין נרדיו של מלח וגרים של פול ע"פ הנר בערב שבת כדי שיהא דולק יפה בשבת (סע):

י"ז אין מדליקין נר לשבת אלא משמן הנמשך אחר הפתילה ולפיכך אין מדליקין בזפת ולא בשמן העשוי מצמר גפן ולא בשעורה ולא כחלב וכן אין מדליקין בעפרן מפני שריתו רע ויניחנו ויצא וחובה לאכול אצל הנרות ולא בצרי מפני שריתו גורף שמא יסתפק ממנו ונמצא מתחייב משום מכבה. ואפי' נתן מעט שמן זית בשמנים אלו אפי' אין מדליקין בהם דגורף דילמא אתי לאדלוקי בעיניהו. ושאר כל השמנים חוץ מאלו מדליקים בהם ומ"מ שמן זית מן המוכתר. ואם אין לו שמן זית מצוה בשאר שמנים (סע): י"ח הא דאין מדליקין בשעורה וחלב להניח התיבת חלב ויניח הפתילה בתוכ' אבל אם כרך מביב הפתילה בנרות שלנו מדליקין בהם (סע):

י"ט א"צ להבהב הפתילה (א' ענין סכסכו יפול על דבר שאינו נסרף לגמרי וגם לא קיים לגמרי אל תאכלו ממנו נא תרגום יונתן מסכסכו) ומ"מ נהגו להדליק הפתילה ולבכותה כדי שתהיה מחורבת ותאחז בה האור יפה ואף בנר שברוך עריו חלב או שעורה עושין כן (סע):

כ' אין מדליקין בסמרטוטי' ר"ל בלאי בנר פשתן הנסים אפי' מתורבים. ואין מדליקין על השלחן בנר ישן של חרס (סע): כא' המדליק צריך שידליק רוב מה שיוצא מן הפתילה מהנר וכן בנרות שלנו צריך להדליק רוב היוצא. ונכון להדליק מתחיל' ולבכות בע"ש כדי שתהא נוח להדליק וזה יעשה האיש: כב' נותנים כלי תחת הנר לקבל ניצוצות מפני שאין בהם ממש ואע"פ שנופלים לתוך הכלי הם כבים מיד וא"כ אין כאן איסור מבטל כלי מהיכנו אבל אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו שמן המטפף דכיון דאסור להסתפק משמן המטפף כמבואר בדין מוקצה ונמצא מבטל הכלי מהיכנו ואסור ליתן כלי עם מים תחת הנר כדי שיפלו הניצוצות בתוכו ויכבו ואפי' מע"ש אסור שמא יעשה כן בשבת ובשבת קרוב לבוא ליד כיבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הניצוצות אבל מותר ליתן בע"ש מים בנר כדי להגביה השמן כיון שאינו מכין כלל לכיבוי ואין המים בעין אבל ליתן בע"ש מים לתוך הקנה שעומד בו נר שעורה או חלב כדי שיכבה

צשיבא עד המים אסור דהא מתכוין לכיבוי והאש גופל לתוכו ממש והמים בעין והם תחת האש (א' רס"ט מ"ה) ובמקום צורך יש להתיר בזה ולסמוך על הפוסקים דדוקא כשהמים בבלי אחר אסור שמא יעשה כן בשבת ודוקא בשנותן לאחר שהנר דולק כבר אבל אם נותן קודם שהדליק הנר וכ"ש באותו נר עצמו ל"ש למינור שיעשה כן בשבת שהכל יודעין שאסור ליגע בנר הדולק (ועיין א"ר בשם הסלנו):

בג' נר שהיה דולק מע"ש צריך לכבותה ולחזור ולהדליק כדי שיהי' ניכר שהוא לכבוד שבת (ס"ט רס"ג):

כלל ו' דין ליל שבת וקידוש (א' נפ"ה רע"ב רע"ג):

א' דין תפלת מעריב נתבאר לעיל בחל' תפלה כלל ל"ד ובכר נתבאר שם סי' ח' שאף שנוהגין כל ימי החול להתפלל מעריב בזמנו מ"מ מי שתאב לאכול ופשיטא משום שלום בית יכול להקדים בליל שבת להתפלל עם הצבור מפני המנחה ואילך ומותר לקדש ולאכול מבע"י דכיון דמצוה להוסיף על הקודש נחשב בליל' ומבואר שם דמחויב לקרות ק"ש בזמנה ולכן יזהר להתחיל לאכול חצי שעה קודם צה"כ ומיהו אם תאב לאכול מותר להתחיל אפי' בתוך חצי שעה כיון שכבר קרא בבה"ב (מ"ה סי' רכ"ט וסי' רנ"ב רס"ט רס"ז):

ב' אם התחיל לאכול מבע"י נכון שיאכל עכ"פ ביות משחשיכה כדי שיהי' כל חגי מעודות בשבת עצמה כדכתיב אכלוהו היום. ומ"מ אם א"א לו יכול לנמרה מבע"י כיון דחשבינן ללילה (א' רס"ז):

ג' אם רוצה לקבל שבת מבע"י ולקדש ולאכול ולהתפלל ערבית בלילה רשאי (מ"ה סי' רע"ה סק"ט) (ומה שכתב סמ"א בסי' רס"ז דלדק' יולא בקידוש סע עס מבע"י כמ"ד תוספות סנה דרנן דהא קטן אינו מוליד גדול אע"ג סיבה אח' כ' ידרי חוב דלדויהו' ע"ס וז' י"ע מליו דומס כלל דהסם כיון מליו מנכר בעלמו וסקטן אינו מחויב ולכן אינו מוליד אותו אבל כהא ספיר כיון ססול בעלמו מנכר הע"י סעדין לא כביע זמן חוב דלדויהו' וזל' בו ודומס לסי' סמ"ה כשיצק סממיו כשעת עשיית סכסכו א"ל לנכר זמן על יו"ט אפי' וזל' ס"ו וזל' ס"ו):

ד' מ"ע מה"ת לקדש את השבת מדכתיב וזכור את יום כו' לקדש ר"ל זכרהו וזכירת שבת שהוא יום קדוש ומ"מ בקידוש שאמר בתפלה יצא וקידוש על היין ובמקום סעודה אינו אלא מדרכנו ועיקר הקידוש בלילה כנגיפת השבת ואם לא קידש בלילה בין בשונג בין במזיד מקדש והולך כל הלילה וכל חיום מלבד ויכולו שאינו אומר אלא דוקא כשמקדש בלילה שאז היה תכלית מעשה שמים וארץ וכאו"א מחויב לומר נ' פעמים ויכולו דהיינו א' בתפלה וא' לאחר התפלה וא' בקידוש (א' רע"ה):

ה' נשים חייבות בקידוש מדאורייתא אע"ג דהוי מ"ע שהוס"ג משום דאיתקש זכור לשמור וכיון דאיתנהו בשמירה דכל מצות ל"ת א' האיש וא' האשה י"יין איתנהו נמי בזכירה והאשה יכולה להוציא את האיש אבל קטן אינו יכול להוציא א' קטן זל' שכן כשהאשה לא התפללה דאז חייבת מדאורייתא ואפי' בן י"ג שנים אינו יכול להוציא א' קטן זל' עד שידוע שהבא ב' שערות ונ"ל דאם האשה כבר התפללה דאז אין הקידוש אלא מדרכנו כיון שהוא בן י"ג שנים יכול להוציא (עיין דין מינך קטן סע) ועיין בחל' ברכות כלל ה' סי' כ"ג:

ו' יכול אדם לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם ואפילו כבר קידש ובכר יצא וקיי"ל דכל שאין מחויב בדבר אין מוציא מ"מ כיון שזו מצוה המוטלת על כל ישראל וכל ישראל ערביין ולכן יכול לקדש בשבילן אם אינן יודעים לקדש ויכול נ"כ לברך כפה"ג על כוס של קידוש או אם מקדש על הפת יכול לברך המוציא בשבילם ועיין לעיל כלל ה' סי' י"ח ובכלל שייכוין המקדש וכן השומע לצאת בזה ואע"ג שהמקדש לא ימנעם כלום אין בכך כלום דאע"ג דבשאר ברכות הנהגין אינו יכול להוציא אא"כ אוכל נ"כ כיון שברכה זו צורך לקידוש שהוא מצוה ובמצוה יכול להוציא אע"ג שכבר יצא ואם עדיין לא קידש אסור לו למנעם דאסור למנעם עד שיקדש במקום סעודתו (א' רע"ג):

ז' מצוה לקדש על יין או יין צמחים ובכלל שיהיה בו טעם יין והמברכין על יין צמחים שאין בו אלא מתיקות בעלמא וזמנא כמים מברכין לבטלה וא"י ידי קידוש ומקדשין על יין מבושל ולכן מותר לבשל הצמחים ולסגן היין ולקדש עליו ואם הוא כבר נתחמץ אע"ג דריחא המרא אין מקדשין ויזהר מאוד שלא יהיה היין מגולה ובדיעבד כ"ז שלא הפיג טעמו מותר לקדש עליו ומ"מ נ"ל דדוקא במק' שהיין ביוקר דלא קפרי בולי האי בגילי מועט אבל המקדש על השכר יזהר בזה ולא יקדש על יין שעלה בו קרום לבן שקורין קאניק עד שיסגנו (א' רע"ג): ח' אם אינו שותה יין טהם נדר וכיוצא בו אין לו לקדש על היין על סמך שישתה המסוכין דדוקא אם המסוכין אינם יודעים לקדש מותר לקדש בשבילם ואז מותר נ"כ לברך כפה"ג בשיכילם והם ישתו בדאיתא במימ' ו' משא"כ כשיודעים בעצמם לקדש הוי כמו כל ברכת הנהנין

הנהגין דאסור לברך בשביל חבירו א"כ שהמבדק יטעום ולכן יקדש על הפת (ס) :
 ו' אם אין לו יין המנהג פשוט לקדש על הפת ואפי' כשהשכר או יי"ש הוא חסר מדינה כיוון
 ד"א דאסור לקדש על שאר משקין חוץ מיין (סימן קס"ט) :
 י' אפי' אם אין ידו משגת ואם יקנה יין לקידוש לא יהיה לו צרכי סעודה אלא פת חריבה מצוה
 יותר לקנות יין וכן שואכל פת אבל אם אין לו אפי' פת יקנה פת דאין קידוש אלא במקום
 סעודה ועוד דהא חייב לאכול פת ומותר לקדש אף על כוית פת אם אין לו יותר (ס) :
 י"א אם אין לו אלא כוס א' יקדש עליו בלילה ואם יכול למנוח אזי יקדש גם בשחרית על היין
 הנפשו של אדם קצה בשכר אבל הברכה לב"ע יכול להבריל על השכר אם הוא חסר
 מדינה (ס) :
 י"ב יקדש תהלה ואח"כ יפול ידיו לאכילה כדי שלא יפסיק בין נט"י להמוציא אבל בני ביתו
 גופלין קודם הקידוש. ומ"מ אם טעה ונמל ידיו תהלה ויכול לקדש על היין ולא חוי הפסק
 כיון דאסור לאכול בלא קידוש א"כ חוי צורך סעודה (ס) :
 י"ג צריך להדיח כוס של קידוש וטעון כל מה שטעון כוס של בהמ"ז כמבואר לעיל כלל מ"ו
 ולא יהיה פגום. ויכול לעמוד בשעת הקידוש וטוב יותר לישב ויסתכל בכוס ובכר בשעת
 הקידוש וצריך לומר ויכול ואם שבת ויכולו אומרו באמצע הסעודה על כוס ואם אין לו כוס
 אומרו בלא כוס וצריך שייכסה הלחם בשעה שמקדש בין בלילה ובין ביום שהרי ברכת המוציא
 או במ"מ קודם לברכת כפה"ג כמבואר בה"ל ברכות כלל ג"ו ואפילו אם כבר קידש מ"מ יכסה
 הלחם וזכר למן שהיה מנוסה מלמטה ומלמעלה (ס) :
 י"ד קידש וקודם שטעם הפסיק בדיבור בדברים שאינם לצורכי סעודה כלל חוזר ומבדק
 בפה"ג אבל א"כ לחזור ולקדש אבל אם הפסיק בדבר שהוא לצרכי סעודה ופשיטא במה
 שהוא צורך קידוש אין צריך לחזור ולברך (ס) :
 טו צריך לשנות מכוון של קידוש כמלא לוגמיו דהיינו כל שיסלקנו לצד א' בפיו יראה מלא
 לוגמיו והוא רוב של רביעית ולבתהלה יזהר המקדש לטעום מלא לוגמיו ד"א דלא מהני
 שתית' אחרים דדוקא הנקדש צריך לשנות מלא לוגמיו ובדיעבד אפי' טעם א' מן המסובין
 כמלא לוגמיו יצא ואין שתית' שנים מצטרפין ובדיעבד אפי' טעם א' מן המסובין רק במלא
 לוגמיו יצא (פי' ק"מ ס"א פ"ב) : ואם לא טעמו כלל ושתה אחר שאינו מן המסובין את הכוס
 צריך לברך על כוס אחר בפה"ג וא"כ לחזור ולקדש כדלקמן בכ"ז מ"ו (ס) :
 טז וה"ה אם נשפך הכוס קודם ששתה ממנו הוא או א' מן המסובין חוי כאילו קידש בלא כוס
 ולכן יביא כוס אחר ומבדק עליו בפה"ג ושותה וא"כ לחזור ולקדש דהוי כאילו קידש על
 כוס זה כיון שעכ"פ שותה יין ואם היה דעתו בשעת ברכה לשנות יין יותר א"כ לברך בפה"ג
 אלא ישתה כוס אחר בלא ברכה וכל זה שלא הסיח דעתו בנתיים אבל אם כבר יצא במקומו
 בנתיים קודם שטעם מכוס אחר צריך לחזור ולקדש ושתית' הכוס מעכב (מ"א ו"ה"ר) (ס) :
 יז קידש על כוס וסבר שהו"א ב"ה צ"ל שהו"א מים יחזור ויקדש דעכ"פ מדרכנן צריך לקדש
 על כוס יין. ומ"מ אם היה דע"ל שותה יין יותר אע"פ שאינו עומד על השלחן א"כ לברך
 שנית בפה"ג רק לקדש ובלבד שלא יפסיק בדיבור. ונ"ל שאם היה שכר אם הוא במקום
 שהוא חסר מדינה א"כ לקדש שנית אלא יברך שהכל וישתה (ומלמדינו כ"ז) : ודוקא שלא
 היה יין מוכן לפניו על השלחן אבל אם היה מוכן לפניו ודעתו לשנות ממנו א"כ לברך בפה"ג
 ולא קידוש דהוי כאילו קידש על היין (ס"א פ"ב) : ונ"ל דלא מהני שעומד לפניו (ו"ו רד"י) כפשו' ח"ג סי' תל"ז ויותר
 נראה שצ"ק אחר קידוש יבצע על כפת ויעלם כנו יין (ס) :
 י"ח גם בשחרית צריך לקדש על כוס של רביעית ומצוה מן המובחר לקדש על היין גם שחרית.
 ואם חביב לו יין שורף יזהר שיתיה הכוס מחזיק רביעית וישתה מלא לוגמיו ומ"מ אם
 אירע שנשפך וכיוצא בו א"כ לחזור ולקדש ודי בברכת הפת ואם אין לו יין ושאר משקין
 יכול לקדש על הפת ואפי' אין לו פת א"כ להמתין אם דחוק לאכול (מ"א פ"ב סי' קס"ט) :
 י"ט קידוש של יום אינו חל עד אחר שהתפלל שחרית שהרי קודם שהתפלל אסור לאכול ולכן
 מותר לשנות מים וכיוצא בו קודם שחרית בלא קידוש אבל קודם מוסף אסור למעום עד
 שיקדש ומותר להקבש לשנות כוס יין ולאכול מיני מזונות אפילו מעט פת רק שלא יספור
 סעודה ואם הוא חלש מותר אף לאכול סעודה קודם מוסף (ס"א פ"ב סי' קס"ט) :
 כ' קידוש בין כיום ובין בלילה אינו אלא במקום סעודה ממש. ומ"מ אם קידש בפנה זו
 ונמלך לאכול בפנה אחרת באותו חדר אפילו הוא גדול הרבה א"כ לחזור ולקדש וי"א
 אפי' בדואה מקצת מקומו דרך חלון אפילו מבית להצר אין צריך לחזור ולקדש ואם היה
 בדעתו לאכול בחדר אחר שבאותו בית מהני אבל מבית לבית אחר לגמרי לא מהני אפילו
 היה

היה דעתו וצריך לחזור ולקדש שם אם לא שאל במקום ראשון קצת בללקמן (סימן קע"ג) :
 כא צריך לאכול במקום סעודה לאתרו או שיהיה דעתו לאכול לאתרו כאן ואפי' אם אירע
 אח"כ איזה אונס שהוצרך לשהות איזה זמן מ"מ כיון שלא יצא בנתיים א"כ לחזור
 ולקדש אבל אם אין דעתו לאכול מיד אלא שדעתו להפסיק בדברים אחרים וגם הפסיק אפי'
 לא יצא ממקומו ואכל במקום שקידש מ"מ צריך לחזור ולקדש אבל אם היה דעתו לאכול
 בכית אחר ונמלך ואכל במקומו יצא (ס) :
 כב מקום סעודה לענין קידוש אפי' לא ישתה אלא רביעית יין שהיבב עליו ברכת אחרונה
 וב"ש מיני מזונות סני אבל פירות לא מהני וכן שכר אע"ג שמקדשין עליו לא מקרי
 סעודה שאינו פועל חלב (וס"ג כ"ח דלפי' פירות מהני ויש לפסוק עליו בשחרית אם הלם לבו קצת וכ"כ פ"ב) (ס) :
 כג אם קידש בביתו ושמע שכנו ומתכוין לצאת בקידוש של זה אם גם המקדש מכוין
 להוציא יצא (ס) :
 כד משקיבל עליו שבת אעפ"י שהוא יום גדול עדיין או בספק חשיכה דאז חל שבת אסור
 לטעום כלום עד שיקדש ומ"מ מותר לרחוץ פיו במים כיון דאינו מכוין להנאת פועמה
 ואפילו היה יושב בסעודה ואוכל צריך להפסיק דהיינו שפורס מפה על הלחם ומקדש. ואם
 מקדש על הפת א"כ לברך המוציא לב"ע דכיון דלעולם מברכין המוציא קודם קידוש וא"כ
 לא הפסיק כלל להצריכו לברך וכן כשמקדש על היין והיה שותה יין תהלה א"כ לברך לב"ע
 בפה"ג דאין כאן עדיין הפסק כלל אבל כשקידש על היין י"א ד"ל המוציא דהקידוש היה
 הפסק כיון שע"י הקידוש היה אסור באכילה. ומ"מ כיון שי"א דא"כ לברך המוציא דס"ל
 דקידוש לעולם לא חוי הפסק מ' ברכות להקל. ואם כבר נמל ידיו במים אחרונים או שאמר
 הב לן ונכרך לב"ע צריך לברך המוציא וגם בפה"ג (סימן קע"ג) :
 כה ודוקא בסתם שלא אמרו דבר אבל אם אמרו כוונתו ונקדש ואם כן כיון דע"י אמירה זו
 נאסר להם לשנות כשיחזרו לשנות יין צריכין לברך דהוי כהיכה הרעת אבל על כוס
 של קידוש א"כ לברך שהרי מזה לא הסיח דעתו שהרי אמרו כוונתו ונקדש. ולפי שיש כזה
 ידיעות הריבה ראוי שלא יבטלם עצמו לספק ברכות ויברך בהמ"ז קודם חשיכה :
 כו אדם ששכח לקדש עד לאחר שכר ברכת המוציא אם עדיין לא טעם המוציא יביא לחם
 משנה ויקדש וא"כ לחזור ולברך המוציא וגם לא יקדש על היין אפילו הוא מונוח לפניו
 כדי שלא יפסיק בין המוציא לאכילה אבל אם כבר אכל פרוסת המוציא יכול לקדש על היין
 אם יש לו וא"ל מקדש על הפת ולא יברך המוציא וכן אפי' אבל כבר ולא קידש אימתי שנזכר
 בלילה מקדש וצריך לאכול מעט כדי שיהיה קידוש במקום עבודה (ס) :
 כז בלילה אם אין לו פת ולא יין לקדש עליו ויש לו פירות וכוונתו בו אם בצפה שיביאו
 לו פת או יין ימתין איזה זמן ומ"מ א"כ להמתין יותר מחצות (פ"א פ"ב סי' קס"ט) ואם הוא
 חלש נ"ל דא"כ להמתין ויאכל מה שיש לו בלא קידוש (פ"א פ"ב סי' קס"ט) :
 כח כימי הנמר היו נוהגין לקדש בבתי כנסיות ובבמ"ד להוציא האורחים שאכלו שם ועכשיו
 אע"ג שאינם אוכלים שם אורחים מ"מ נוהגין לקדש ואם יש שם תיניקות יתן לתינוק
 ואם אין שם תינוק ישתה המקדש שיעור רביעית כב"א כדי שיהיה נחשב לסעודה כדלעיל
 סימן כ"ב ויברך ברכה אחרונה (סימן קס"ט) :
 כלל ז דין שלש סעודות ותענית (פי' קס"ג רס"ד) :

א כל אדם מישראל בין איש או אשה חייבים לאכול בשבת ג' סעודות וממנו אקרא דתתיב
 ג' פעמים בפ' ה' היום דהיינו א' בלילה וב' ביום ואם נאנס בלילה ולא אכל יוכל להשלים
 ביום וגדול עונש המבטל אחר מכן (פ"א פ"ב סי' קס"ט) :
 ב והיבב אדם לבצע בכל סעודות שבת אפי' אוכל הרבה פעמים על ב' ככרות שלימות וזכר
 למן דתתיב לקטו לחם משנה ואוחז שניהם בידו בשעת המוציא ובוצע א' כח. ורבים
 נוהגין להתוך שניהן ואם מקפיד על ההוצאה עושים ג' הלוח גדולות וג' קטנות וכל סעודה
 בוצע על א' גדולה וא' קטנה וכן הגדולה יבצע פרוסה גדולה לכבוד שבת שמראה שהוא
 רוצה לאכול הרבה וי"א דבסעודת מנהג סני כפת א' אם אין לו דביום ו' ירד לב"א ב' עומרים
 ומכל עומד עשו ב' ככרות חר"ד' ככרות אכל א' בע"ש וא' בליל שבת וא' בשחרית וא"כ
 לא נשאר לסעודה ג' רק כבר א' ומ"מ אם אין לו פת שלימה אינו מעכב ויכול לקדש אפילו
 על כוית פת (ס) ונכון לנהוג שזה שבוצע יכוין לפסוק בברכת המוציא כל המסובין וגם יאמר
 להמסובין שיכוונו לצאת בככרות כדי שכולם יצאו כלחם משנה ובשמוציא אחרים או יאמר
 ברושות רבותי אעפ"י שהוא חבכה"ב או הגדול והוא מדרג ענוה :
 ג חייב לאכול פת בכל סעודה מ' סעודות וירבה כבשר ומעונים כפי יכולתו ולבתהלה
 יצא

יאכל פת יותר מכביצה דזה נקרא סעודת קבע אבל כביצה נקרא עראי ולפחות חייב לאכול בזית פת ואפילו בסעודה שלישית יזהר מאד לאכול פת דוקא ולכן יזהר כל אדם שלא לבלא בריסו בשחרית כדי שיוכל לקיים מצות סעודה ג' שעונש המבטלו גדול מאד. וזמן סעודה ג' הוא דוקא לאחר הצות והאוכל קודם לכן לא יצא ואם נמשכה סעודת שחרית עד לאחר הצות יפסיק הסעודה ויברך בהמ"ז וימיל קצת או יאמר איזה מזמור ויטול ידיו ויברך המוציא ויסקוד שאם ימתין עד אחר מנחה תסתום האצטומא ויאכל אכילה נכה. ואם יודע שאפשר לו לאכול לאחר מנחה יתפלל תחלה עם הצבור ויאכל אחר מנחה וכן ראוי לעולם לבתחלה לאכול לאחר שהתפלל ומ"מ אם אכל קודם שהתפלל יצא. ומי שא"ל לו כלל לאכול בזית פת בכעודה ג' בשעת הדחק יש לסמוך לצאת במיני מזונות ולפחות בבשר ודגים ואם אין לו כל זה עכ"פ יאכל פירות אבל כל אחר חייב לדחוק עצמו לאכול עכ"פ בזית פת וע"פ שחל בשבת אזי יקיים במיני מינין שעושין מצוה כתושה או בבשר ודגים או פירות (כ"ג): ד' אסור להתענות בשבת לשם תענית אפי' זמן קצר ואפי' שלא לשם תענית אסור עכ"פ להתענות עד הצות. ואע"פ דמצד הדין מותר להתענות ויקבל עליו להתענות ב' ימים בחול במבואר בש"ע סי' רפ"א מ"מ יותר טוב שלא להתענות ויקבל עליו להתענות ב' ימים בחול ומכ"ש אם הוא גברא דלא קפיד בחלום או שהתענות מצוה. והמתענה בשבת אומר שמצמער מפחד החלום אסור להתענות בשבת וגם בחול אינה מצוה. והמתענה בשבת אומר עננו אחר סיום תפלתו בלא ברכה ויאמר הרבון אחר תפלתו כמו בחול ומשמע מכל הפוסקי' התענית אסור בשבת מדאורייתא (ועיין בסיון תר"ט סעיף ו' וע"פ גמ' ופסקים) דכתיב מקרא קדש וזהו כלל קריאת קדש או מדכתיב אכלוהו היום :

ה' אין צועקין ולא מתריעין על שום צרה בצבור חוץ מצרת מזונות ועיר שהקיפה אויבים או נהר וטפינה המטורפת בים או להולה שיש בו סכנת היום וזעקים ומתהננים וכן נהנו לומר מצלאין בשבת אבל יחיד שאירע לו מאורע וצריך לרהמים יבקש ויפול על פניו ביהודי דהא אפי' תענית מותר בשביל חלום וכשעושין מי שבירך להולה שאין בו סכנה יאמר שבת היא מלועוק כו' (כ"ה):

ו' אעפ"י שהאכילה בשבת היא מצוה מ"מ כי שזיזק לו האכילה אינו חייב לאכול (כ"ו): ז' מצוה להרבות בפירות ומגדלים ומיני ריח כדי להשלים ק' ברכות ומצוה לענוג בכל דבר שהוא לו לענוג שגא' וקראת לשבת עונג (כ"ז):

ח' י"ט שחל בשב' יעשה סעודה ג' קודם מ' שעות. ומ"מ בדיעבד יאכל אפי' לאחר מ' שעות : ט' חייב כל אדם להשלים הפרשיו' עם הצבור שנים מקרא וא' תרגום ולבתחלה ישלים בע"ש ועכ"פ לא יאכל בשבת שחר' עד שישלים ואם לא השלים ישלים עד המנחה ובדיעבד עד יום ד' בשבת דיום א' ב' ג' מקרי לאחר שבת ובדיעבד עכ"פ עד שמחת תורה שאז משלימים הצבור ואם שמע מש"ץ פעם א' נחשב לו לקריאה אבל אסור לסמוך לבתחלה ע"ז (כ"ח): י' אע"פ שצמיה לענוג השבת בכל מיני עונג מ"מ לא ימשוך כל היום בזה אלא שחרית מתפללין וקורין ומתפללין מוסף ואוכלין ומתעננין באכילה ומי שרגיל לישן מעט יישן מעט ואח"כ קובעי' ללמוד ופועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בכל ימי השבוע מחוייבים לעסוק יותר בתורה בשבת מאותן הלומדים כל השבוע ואח"כ מתפללין מנחה ואוכלין סעודה ג' וחוזרין ללימודם או בתהלים ולא יאמר אישן בשבת כדי שאוכל להיות ניעור במ"ש דהוי כמבין לחול (כ"ט):

יא' דיני תפלות שבת והמועה בהן כבר מבואר בהל' תפלה ודין מעות בבחמ"ז מבואר בהל' בחמ"ז ובאמירת אב הרהמים יש מנהגים שונים. ומנהג הפשוט כשיש חתונה ומילה או ביום שא"ל בו תחנון א"א א"ה מלבד בימי ספירה אפי' כשיש חתונה ומילה מ"מ אומרים מפני הגזירות שהיה אז כדאיתא ביוצרות אבל אם חל ר"ה אייר בשבת אין אומרים וכן כשמכריזין ר"ה אב אומרים אותו (ס' נ"ט):

כלל ח דין הבדלה (מס' ל"ג עד ס' ע"ז):

א' מאחרין תפלת ערבית כדי להוסיף מחול על הקודש ואסור לעשות שום מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים רצופים ולא מפוזרים שאין אנו בקיאים בבינונים ורצופים ממעם תוספת שבת ואם הוא יום המעונן ימתין עד שיצא הספק מלבו (כ"ג):

ב' מי שהוא אנוס יכול להתפלל של מוצ"ש בשבת מפני המנהג ולמעלה ויכול להבדיל מיד אבל לא יברך על הגר ואסור בעשיית מלאכה עד צה"ל. ומ"מ ימתין מלקרות ק"ש עד צאת הכוכבים (כ"ד):

ג' מתפללין ואומר אתה חוננתנו בתפלה ואם לא אמר כיון שאמר בא"י אעפ"י שלא אמר מתפללין ואומר אתה חוננתנו בתפלה ואם לא אמר כיון שאמר בא"י אעפ"י שלא אמר עדיין

עדיין חונן הדעת אין צריך לחזור שהרי יבדיל על הכוס ועכ"פ אסור בכל מלאכה עד שיבדיל (כ"ה):

ד' מעה ולא אמר אתה חוננתנו ואין לו כוס בלילה להבדיל אם נזכר קודם שומע תפלה יאמרנה בש"ת ואם שבת גם בש"ת אם כושר שלא יהיה לו כוס גם למחר צריך לחזור ולהתפלל להבדיל בתפלה אבל אם שבת להבדיל בתפלה במ"ב אע"פ שאינו מבדיל על הכוס בלילה וגם למחר מ"מ כיון שמבדיל במוצאי מ"ב א"צ לחזור ולהתפלל (כ"ו):

ה' שבת הבדלה בתפלה וגם מעם קודם שהבדיל על הכוס צריך לחזור ולהבדיל בתפלה אע"פ שאם הבדיל בתפלה ומעם קודם שהבדיל על הכוס מותר להבדיל על הכוס תא כיון שטעם ולא הבדיל בתפלה צריך לחזור ולהתפלל (כ"ז):

ו' אפי' אם הבדיל תחלה על הכוס מ"מ צריך להבדיל בתפלה (כ"ח): ז' מי שאין לו יין להבדיל או שבר יכוין להבדלה שעושה הש"ץ (כ"ט):

ח' אע"פ דלא נזרז על השכחותין בין השמשות בדלעיל כלל ה' סי' ו' דוקא בע"ש אבל במ"ש אפי' בח"ש אסור בכל מה שאסור בשבת אפי' אמירה לנכרי דביון דכבר אתחזק שבת מספיקא לא נפיק מקדושתיה (מ"א סי' ס"מ וסי' ס"א ס"ק י"ב וסי' תקס"ב ס"ק ה') :

ט' יש לזהר לשחות מים מן נהרות בין מנחה למערב בשבת ואכל תוך י"ב חודש על אביו ואמו יזהר טפי (ובגמ' ק"ט ד"ס וכו' דלכלו ונתעו' רשב"א סי' ק"ט שמע דמיס אפי' בנימו אסור לכל אדם וז"ע ע"ס נגמל) :

י' מי שמתאחר להתפלל במ"ש בלילה מותר לומר לחבירו ישראל שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו ומוותר להנות ממלאכתו (ס"י נ"ג) וכן בשמיני של פסח שאכל מבדיל יום ונמשכה סעודתו בלילה והוא עדיין לא התפלל ולא הבדיל מותר לאכול חמץ דהא באמת הוא לילה רק שאסור במלאכה עד שיבדיל אבל חמץ אינו תלוי בהבדלה (ת"ס נ"ג):

יא' כשם שמצוה לקדש שבת בבגדיו כדברים דהיינו קידוש כך מצוה לקדש בדברים ביציאתו דהיינו הבדלה ולרמב"ם הוא מ"מ מן התורה בכלל וכו' ולשאר פוסקים הבדלה דרבנן (ס' נ"ג):

יב' גשים חייבות בהבדלה כשם שהיבות בקידוש. אך י"א להבדלה אינו תלוי בשמירת שבת וא"כ אינו בכלל כל שישנו בשמירה כו' והוי מ"ע שהו"ג ופטורות וגם אין בה עשייה אלא ברכה לבד ולכן אין רשאות הנשים להבדיל לעצמן אלא ישמעו הבדלה מאיש ומש"ה אסור לאיש שכבר הבדיל להבדיל בשביל גשים כיון שהם פטורות. ומ"מ המנהג שמבדילות לעצמן כמו בשאר מ"ע שהו"ג דפטורות ואפי' מברכות (כ"ד):

יג' הבדלה אינו אלא על יין או שבר וכו' צא בו מה שהוא חסר מדינה אפי' קוואם בשעת הדחק חוץ מן המים ולא על הפת חוץ מ"מ שחל במ"ש דאנב הקידוש אומר גם הבדלה על הפת (כ"ה):

יד' כוס של הבדלה יזהר בו ג"כ בכל הדברים שצריך כוס של בהמ"ז ולא יהיה פגום (כ"ו): טו' אם אין לו דבר להבדיל עליו וגם אינו מצפה שיהיה לו למחר די לו בהבדלה שבתפלה וגם יאמר המבדיל בין קודש לחול ומותר אז אפי' לאכול ואם מצפה שיהיה לו למחר י"א דאסור לאכול עד למחר. ומ"מ כשהוא תאב מאוד לאכול יכול לסמוך ולאכול אחר שהבדיל בתפלה ואומר המבדיל (כ"ז):

טז' כיון שהניע ספק חשיבה או שהתפלל מבע"י אסור לאכול עד שיבדיל ודוקא להתחיל ולאכול אבל אם הוא יושב ואוכל מבע"י א"צ להפסיק כלל ומותר לו לאכול ולשתות כ"ז שירצה ואפי' אמרו בואו ונבדיל רק י"א דלשתיה כיון שאמרו בואו ונבדיל הוי בחימה הדעת וצריך לחזור ולברך על השתיה ולכן יש לזהר בזה. ומ"מ בדיעבד ג"ל דלא יברך דספק ברכות להקל (כ"ח):

יז' ודוקא כשהיה יושב ואוכל אבל אם לא אכלו רק שקבעו עצמן לשתיה כיון שהוא ספק חשיבה צריך להפסיק ואסור לשתות (ודוקא שאר משקין אכל מים מותר לשתות ועיין לעיל סי' ט') (כ"ט): יח' וכו' כשהתחיל קודם חצי שעה ללילה דעדיין לא הגיע זמן ק"ש אבל אם התחיל באיסור דהיינו בתוך חצי שעה ללילה וא"כ כיון דק"ש דאורייתא צריך להפסיק ולקרות ק"ש ולהתפלל וא"כ כבר חל עליו חובת הבדלה ואסור לאכול עד שיבדיל (כ"ט):

יט' יש לזהר שלא להבדיל באמצע הסעודה או באמצע השתיה כי יש מחלוקת אם צריך לחזור ולברך על כוס של הבדלה ואפי' אם הבדיל על השבר באמצע אכילה י"א דצריך לברך. ואם יש לו צורך להבדיל מ"מ לא יברך (מ"א ע"ס כ"ה) אם שנה כבר יין אבל אם לא שתה יין יבדיל על היין ויברך עליו לכ"ע (כ"ט):

בלל י החורש :

א' החורש הוא האב וכיון שכונת החורש לרפויי ארעא דאז מוב לזריעה ונס בוונתו להשוות הגומ' וליפותו כדי שיהי המק' שות ולכן החופר בשד' או שעש' תרין או שהי' שם תל קטן והשפילו או שהי' שם מק' נמוך והשוה אותו וכן כל המשוה גומות במק' הראוי לזריע' חייב משום חורש וכן כל מה שעושה ליפות הקרקע היא תולדות חורש וחייב בכל שהוא (רמב"ם פ"ב) ב' אסרו חז"ל לזנות בשדה שנהרש' ועומדת לזריע' בשבת שמא יבוא להשוות גומות ובשדה המירו אסור אפי' בחול מפני שדריסת הרגלים מוק' לשרה ומפסידו (ש"ב כ"ב ס"ק ט') ג' המזבל שדהו ג' להוי חורש וג' להחייב (ב) והמסקל אבני' ליפו' הקרקע גמי ג' להחייב וצ"ע;

כלל יא הזורע (כס"י. מל"ו) :

א כוונת הזורע להצמיח ולכן כ"ד שבזמנו הוא תולדה דזורע וחייב ואפילו אין כוונתו לכך כגון השופר מים ע"ג זרעים וכוונתו רק ליטול ידיו כיון שהוא פסיק רישיה דבוראי יצמיח ולכן אם הוא בננה שלו דניחה ליה חייב ובננה של חברו אע"ג דלא איכפת ליה ע"פ אסור בכבואר לעיל כלל ט' ולכן יש להחמיר שלא לאכול בננה בשבת אם משתמש שם במשקין דבקושי יש לזהר בזה. ונעוד יש עוד אסור אחר הדיינו מלטול בננה שהוא יותר מע' אמה בארבה ורחבה כדלקמן כלל נ"א . אבל מותר להשתין ע"ג זרעים וי"א דאף יין מותר דכ"ז שורף הזרעים ואינו מצמיח (ספ)

בשמת אדם

[illegible]

מזיד
דלא

(ה) **בירושלמי** חזיא בדיא כמדיר כדיר 'חורג' וכן
 כספסקל. ובמ"ד ק' ג' דאמר מדרבנן
 פרש"י כל בני מדרבנן 'ז' דל' בשבועות כסו מדרבנן כדמשי
 פתס אבות אחר רחמנא עולדות לא פתס משאע ער כל פתס
 דכיו חולדה. וכן כהה כיומקו' יוסף כדזא ריש פ' מי ספסק
 כדכיתא דלון מדירין ערס. וסמנ"ה לא כדזיר דין דמוכל
 ומסלק לא כפ' ח' ולא כפ' ט' כ"א וז"ע. ובמ"ד כפ"ה מה'
 י"ט תת למח לא כדזיר דין דלון מדירין כשעת וי"ט. ויזיר
 סיד לא תתוס למח לא חשיב לבו כלל וכן הסמ"ג לא כתבו וי"ט
 ועיין כפ' ה"מ. וכל ספוק דכ"ל כדמשי' על כלו כחולדות
 דחשיב בירושלמי ובמ"ד פתס דכל ספוק ליתוס סקדקע סר
 מולדס

שולדס

ב השורה חמים ושאר זרעונים במים כדי שיתרכבו ויצמיחו בדרך ששורין קמניות קודם הזריעה וכן השורה תבואה לעשות מהן (פליין) וידוע דבונתו להצמיח חייב ואפי' כגרניר א' ונ"ל התייבך משנתן למים חיים (הנ"ל כמ"ב) (5) אבל מותר לשרות תבואה לכהמתו דאין בונתו רק להתרכך וכן כל כיוצא בזה שאין בונתו להצמיח כלל וגם לא יבא לידי הצמחת אבל יש ליהדר להשליך זרעים לתרנגולים במקומות הלחים ויירדת גשמים אלא כשיעור שיוכלו לאכול ביום או יומים ולא יותר דאע"ג דאין בונתו להצמיח כיון דבוודאי אם יהיה מונח שם זמן הרבה יצמיחו אם לא במקום דריסת רגלים דאז לא יבואו לידי הצמחה (סג) :
ג מותר להעמיר בשבת במים ענפי אילנות שהוכנו מאתמול שאינם מוקצים וכלכר שלא יהיה בהם פריחים וישושנים דאז אמר שנתחים המים ודוקא כשעמדו מאתמול כבר במים אבל לא יתן לכתחלה אם לא עמדו מאתמול וגם אמר להוסיף מים ושיטאו להחליק דמורו לתקוני מנא וכו' ט"מ מוסיפין בחוה"מ מהליפין (סג) :

ד צרור שעלו בו עשבים וכן זרעים שהם כבלי מנוקב שהיתה מונחת על דף ובווצא בו בענין
שהיה הפסק בינו לבין הקרקע והניחם על הארץ חייב משום זורע שהרי ע"י עמידתו בארץ
הצמצם מלחלוות הקרקע (מכ"מ ס"ח מ"ד) ואף שהוא כמו נבשושית של עפר מ"ל דאין חילוק
בין נבשושית לכלי מנוקב ובין ד"א דכל כלי חרס דינו כמנוקב וי"א להיפך דכל כלי עץ דינו
כמנוקב וא"כ כל הכלים הוי ספק דאורוותא וצריך להחמיר בכולן (אג"י ומו"ס סמ"ט ס"א סי' א')

ה החתך ענפים מן האילן כדי שיגדל יותר ויתעבה אם א"צ לעצים חייב משום זרע שהרי כוונתו להצמיח ואם צריך נ"כ לעצים חייב אף משום קוצר אבל בחתך עשירים ושאף

נ'שמת אדם

הולדת חורש וא"כ חייב כבולן וסא דאמרי' נמ"ק י"ב ע"ה
שמתקוהס בשבועות ס"ה נתייבס פרש"י מהל ומזה הסס דלינו
אלא מדרבנן וכן פרש"י ותוס' ס"ה נלדיא סיני בשבועות
המולדות ואלא דאמר רחמנא' **(ה) בסימן** שגיו סעף י"א בעורס חתיס געיס ס"ז מולדת
זורע. וס"ה דברי רמנ"ס כפ"ה. ועיין ס"ה במ"א
בשקלא דארבס מסקניולא דוכתבא משמע דלינו חייב מוסר וזורע
וכן סקאו כל אחרונים. ולכן כתב סמ"א דזוקא בעורס חלי
יוס חייב דאס ממש"ס כ"כ. שצורין תחולס לנעורוס שבת
פ"ה. וס"ה גרנאס מדבריו ס"ה אסער לעמיר במקוס הסדר לומר
לסכרי בשמך סמוך להשיכס לספרות לעסורס למסול"ן

כיון שלא ישרה חלי וחס בשבת . ועלצ"ד דבר זה היוו אלה דבר
גדולות לתקן בין חלי וחס לאירוס שעות . דלפ"ס ישרה חלי
זה ודע ששניין לא יאמרו ורובג"ל בשם אלהים כהנ"ו וס"ס שש"ע
שם ספ"ד . דמותה להסליך וזעים במקום אלה על יום ויומים.
ה"ס כינה דבר זה אצל ד"ס לקרוא בעיניו בין ששעות .
ועלצ"ד דאין סקטם משום הקרית בקרקע אלה סקטם משום
דמקום לה ולימיהו אם יתה שם אירוס ולכן כהנ"ד דרך על
יומים דרוע הדומים ודלי לא יאמרו וחס ברור . וע"פ עכ"פ
מוכה דלא כמ"ל דלפ"ס ד' ימים ומתה דלפ"ס מקום לה או מ"ס.
ומה ש"ל כמ"ל דלכן כהנ"ד כהנ"ס סבורה דמקום וזן ארוך
ארו כמותה שברי בתמיה' ארחה ארץ מורין דיו ובמקומה כו'.
ובמהלך שם מאן תנא דרמיהם מ"ס וזן כגולו וע"פ כרס"י הכי
דלפ"ס ליתנה מ"ס קרי שורין . ועוד קסא עמ"ל אף דרך
זרעים ספ"ד א"כ מ"ס מוריה בקרקע דחייב יוכיף משתהפ
בשבר אפ"י . דלפ"ס יאמיר עה אחר מה ימים . וזה א"ין דרך
זרעים ספ"ד מה קסא שש"ר חלי וחס או חדש ימים .
והנה לא מצינו דין זה לענין שבת כדורע עניין מצינו נקוב
חלי וחס . ולא מצינו אלה לענין תולעם מצינו שאינו
נקב דפסוק דלחיהו סוף פרק כסאעלי אף אמרי הורעם בעינין
שאינו נקוב . ומסבירל דחייב דרווקה בתולעם חייב אלה
בדבר סתום מבורר לקרעם דלחיהו לקטן כלל ג' ודלפ"ס שאינו
נקוב לא כיו מבורר דלחיהו בשבת ד"ק חלי מ"ס תאן דלחיהו
שיטרה מבורר דלחיהו חייב משום עוקר דבר מצינולו . פרס"י
פסרינו שגול בשבת כדלי ממים . ומצינ"ד סתולעם מצינין
שא"ל פסור . פירש"ל משול דלא מבורר בקרעם סוף כול
ומצינ"ד סת"ל א"יניו כריתיה פס"ל . דאין דרך זרעים סת"ל
כיוניו כריתיה ע"ל הכי דרוקא מה שדך לגול מצינולו קרי
מבורר . ועניין שא"ל א"ינו קרי זרעים כיון דלאן דרך זרעים
ס"ס וס"י כהלול דומה למחבר כהלול דפסור . אבל לענין

עליו צדדין צדדין אסור ליקח דבר מן הסל אלא"כ הסל תלוי ביתר התקוע באלן זה נקרא צדדין צדדין דא מותר ליקח מה שמונה בסל אבל לא הסל עצמו ואסור להשען באילן אם הוא רק שמיר על ידו אבל אם הוא עב מותר אבל מותר לילך ע"ג עשבים אפי' חלים וכן מותר להשתמש בהן דלא נזרו אלא על אילן (ומש"כ סי' ט"ז ס"ק ב' כנר דהו' אסור ב"ה וכן משמע ברייתא"ל דלא כ"ה) ואם עלה באילן במזיד בשבת אסור לירד ומוציא שבת דקנסוהו הבמים ומותר ליגע באילן ובכלר שלא יגידנו (טז) :

ז מטעם זה אסור פירות הנמצאים תחת אילנות בשבת דילמא נפלו היום ואסור אפי' בסלמול שמא יעלה ויתלוש :

ח אסור להריח בפרי שהוא מחובר שמא יאכלנו אבל מותר להריח בשושנים וכיוצא בו כיון דאינן ראויים לאכילה רק להריח והרי יכול להריח בו במחובר לא היישי' שמא יתלוש (ט"ז) ואסור נ"ב מטעם ע"ג בהמה ולהשתמש בבהמה או לישב בקרן ובהמה מנתינה והכל שמא יחתוך ענף מאילן להכות הבהמה שתלך (ד) :

י אסור לרדות דבש מצוות דדומה לתולש. ודוקא אם דבוק לכורות אבל אם נתלש מע"ש מותר לרדותו כדי לאכול דבש הדבוק בו מסביב ולענין דבש הצפמבאר במלאכת דש סי' פ' (סי' ט"ז) :

כלל יג העומר :

א אין עימור אלא בגדולי קרקע. וענין העימור הוא שמאסף שבלים או פירות או עצים במקום גדול ועושה אותם צבור א' כמו שדרך לעשות בתבואה אבל שלא במקום גדול אע"פ שהן גדולי קרקע מותר לקבצם דלא אתי לכמעדי להחזיר אף במקום גדול במקום גדול לא מחזיק (סי' ט"ז) ולכן מותר לקבץ פירות שנתפזרו בבית או בחצר במקום א' ונותן אפי' לתוך הסל ובענין דלא נתערב בהן עפר וצורות דאז אסור מטעם בורר כמו שנבאר במלאכת בורר א"ה אבל אם נתפזרו א' הנה וא' הנה אסור לקבצם לתוך הסל דהוי עובדא דחול דאיכא טרחה ויתירה אלא מלקט ואוכל (סי' ט"ז) :

ב אסור לקבץ שום דבר במקום גדול אפילו אינו גדולי קרקע כגון מלה במקום שחפורין בו המלה דמחליף כנ"ל (סי' ט"ז) :

ג המקבץ פירות אפילו שלא במקום גדול עד שנדבקו יחד או שתלאן בהכל ועשאו נוקף א' חייב דגם זה מלאכת עימור שקושר עמרים (ה) (סז) :

כלל יד חדש (סי' ט"ז וע"כ וע"כ) :

א חדש כגורגרת חייב ובפחות מזה אסור מדאורייתא בכל אסורין שבתורה דקיי"ל חצי שיעור אסור מה"ת ואין דישה אלא בגדולי קרקע. מלאכת הדישה ידוע שהיא לפרק האוכל ולהפרידו מן השבלין והשרביטין וכן כל ב' שדרך לפרק ולהבדילו מדבר שנבלע עליו

והא קתני משי' תליש' ע"כ י"ל בעשבים ויבשם לא שייך תליש' : (ד) ה"מ א' כס"י ס"ז ס"ק ז' דא דאין רובעין הוא משום שמה יחתוך ומכרם ולא כירושלמי שבת' משום שבת' בטהור' וזכרון רמ"ו ס"ק י"ב כתב ה"ה א"כ שם בעלמא דמוות ירושלמי משום נמנע יוח' . כ"ל שבת' לא יוח' ולא נער ע"כ ש"ה' מלאכה . ולכן משום נער בטהור' אמרו אפי' עלה יד מלאכה כבלין דאם עלה אסור לו לירד אבל עיקר סעודת דאסור משי' שמה יחתוך ומכרם :

(ה) זה לשון רמב"ם פ"ח אין עימור אלא בגדולי קרקע . שמקבץ דבילה ועשה ממנו עיגול או מולדות ומעורר וחיוב וכן כל כיוצא בזה וז"ל בש"ע סי' ט"ז וכתב כ"מ בזה ה"ה דדוקא מקבץ במקום גדול . וז"ל א"כ קבץ בזה לא כדאמרינן בזה : כדאמרינן בזה"ל י"ג דנעמיד ערומם לא היו גמר מלאכה לענין שבת ע"כ . ולא יכתיב ידע במקום ש"כ ס"ה . ובפוסקים הביאו עוד ראש מניח' ג"ג ת"ר מנבב מן החצר וכלכל שלש יבש' וכו' . ומפרש משום עובדה דחול . משמע אכל עימור לא ויכיוו משום שאיט מקום גדול . ואסור סימני סהרמ"ם דדוקא נקט תליש' דרך לעשות מהם כשהם לקבץ ולעשות מן עיגולים ידוע אבל לא כגדל פירות משום מעורר . כ"ה כתב סהרמ"ם פירות עד שיעשו גוף אחד חייב משום מעורר . לפיכך מי שנתפזרו לו פירות בחצרו מלקט ע"י ואוכל אכל לא

חייב ולכן אסור לפרק הפולין שקורין באבעס מן השרביטין אפי' מה שרוצה לאכול לאלתר וכן קמניות שכבר נתקשו השרביטים שקורין שויטין עד שאינם ראויים לאכילה ואפילו למללן בראשי אצבעותיו יש להחזיר ואם עדיין השרביטין חלים וראויים לאכיל' מותר לפתחן בדרך דכיון דגם השרביט אוכל ואכל במפרד אוכל מאוכל וכן יש ליהדר מהלוחי' האנונים מקליפה ירוקה שעליהן וכן השומשמים מן הקליפה ודוקא דבריה שדרך דישב בכך משא"כ בשקולף אנונים מקליפתן הקשה וכן שאר פירות מקליפתן וכן לפרק המוח מן העצמות בכל זה ל"ש בו דישב שהרי אין דשין אותו (ט"ט) :

ב הסוחט זיתים וענבים וצמחים חייב משום דש שהרי כל אלו עומדין למשקין ואף הצמקין אע"פ שעומדים לאכילה מ"מ כיון שסוחט למשקין שם יין עליו והרי כ"ל דומה משם לרש דמכת הסחיטת מפירד המשקה מן התרין כמו הנרענינים מן השבולין (ט"ט) :

ג שאר פירות שאין דרך כלל לסחטן ביון דזה מהכיון להוציא משקה י"א דבחיוב (ט"ז) ולכן צריך ליהדר שלא לסחוט שום פרי ומכ"ש אם סוחט פירות שדרך מקצת מקומות לעשות מהן משקה כמו תפוחים ובערנים באשכנז שממלאין מהן חביות לאלפים למשקה ואלו היה בשאר מדינות תפוחים לרוב כמו התם היו נ"ב עושין מהן משקה ולכן אסור ל"ע ואפי' לסחוט על האוכל י"א דחייב חמאת (כ"ה בחוס' שבת) אבל בש"ע פסק דמותר לסחוט אפילו אשכול

נשמת אדם

צירמלמי שכתב צמחים וסלן : ופירש כמפרש מין חלשים וז"ע. ומשם שכתב ב"ע פ"ט סימן ט"ז דמפזרו צמחים אסור מותר ללקטן . וכתבם ב"ה דאמת לא חילק בזה . סיני מה שכתב ה"ה א"כ שם דכחש דחוק . אלא כמס"כ שם רש"י דמקום אחד מותר ומתאסר אחד כסל ואחד כסל וזהו דמקום דחול . עוד צריך ל"ע ענין צמחים כמס"כ שכתב כמקום חלשים כו' או שכתב כו' . אם ס"ל מקבץ והכרחי כחל או כסל לא י"א אפילו אם מנמיח רק לפניו כיון שמשקין יחד ולקץ עיון :

(ה) עיין ב"ה סימן ט"ז דפולין וקטניות שכתב נקטמו כשרביטין לבוין מלאה אסור לפתחן להוציא מהם בגרענינים אפילו לאכול לאלתר דכ"ל דאין צורך מכל מקום אסור משום דאם אף להמחזירן צמחים ש"ס כיון למללן בראשי אצבעותיו דכיון דאסור מפרק כלאחר יד כדאמרינן בגמרא ופוסקים . אלא לפתחן דכיון כיון . מפרק ממש וחוששני לו מהפסול . ולא ידעתי שום סמך להחזיר . אף לר"י עיון שכתב דק קמ"א ושער של אפוסין ושער של עדשים מ"י ר"ס דל"ל מוקף פרי"י דא"י יסודר מהמחולל לאו לכמה קיימי . שכתב האוכל כיון שמהם וכיון נוקם מהם פ"ב . ממש מיטע שכתב ליקח העדשים מן הסבבים וא"כ מ"מ פולין ומ"מ פדמ' :

(ז) הרמב"ם ב"ה וכן כתב ר"ה ורמב"ם מן הסודר חייב חייב אלא על דריכות זיתים וענבים עד כאן לפנים . ויכיוו כרז וכמלא דבי מנחם ב"ה חבית . ופרי"י סעודת דאסור זיתים וענבים כתיבי . וכתב ח"ל כדמער אסור תורה מלאכה ודריכות ענבים הוא דאסור מלאכה אלא שאר דריכות לאו אורחיהם בכהי' ולא מלאכה כינוי עד כאן לשונו ולפ"י משמע ודאי דלאו דוקא זיתים וענבים אלא הוא כיון דהיון וזיתים וכן כדכ"ס לר"י יוחנן . וה"ל כל ספירות שדרך לבחטן דחייב מן הסודר . ור"ס א"ל לפיטוס שכתב ב"ה כרז חסדא דיוון דאחשיכנסו למשקין כיון משקין וחייב . וזה דמוחזקין כגנין ופרישין דוקא למקט דלא גזרינן שמה יסחוט * דאין דרך לבחטן אלא מוסין דרך לבחטן אפילו למקט אסור שמה יסחוט וחייב . וזכור מחזקין מה שכתב רמ"ז ב"ה למימין פסור שאין זה מפרק שאין המשקה יוצא מן הסבבים שלא גדל כיון כו' דמשמע דלאו גדל כיון כיון חייב . וקמ"ס דאם רב סתמן דאין אסור מן הסודר אלא חייב וענבים . וכמו שכתבו מוס' בלחמ' דאם עשמה דרז . אע"כ דרש"י ס"ל דל"י זיתים וענבים אלא כל מידי דאורחיהם לסחוט וסוחט למימין דחייב :

ולכן כיון לפרק דמשי' לפרק לענין פסור משום שאין גדל בחביו . (ומשם כמסקנה מוס' פ"ט ד"כ כדכ"ס דלפ"י אמאי גזרו לנדרין אורחא אפרימא דמשי' . אפסר י"ל דרש"י דקדק וס' בלשונם שכתב שאין כמסקנה כיון דאין מן הסבבים שלא גדל כיון כו' דמשמע דלאו גדל כיון כיון חייב . וקמ"ס דאם רב סתמן דאין אסור מן הסודר אלא חייב וענבים . וכמו שכתבו מוס' בלחמ' דאם עשמה דרז . אע"כ דרש"י ס"ל דל"י זיתים וענבים אלא כל מידי דאורחיהם לסחוט וסוחט למימין דחייב :

ד מותר להח אפי' דק דק הואיל דכבר נמחן אין מחינה אחר מחינה ויש ליתור דוקא לאבדל לאלתר דלמקצת פוסקים גם בזה חייב (ג) (סג) :

ה המפרר חתיבת עץ שנרקב ועושה ממנו פולוער וכן המפרר צרור עפר חייב משום מוחן (סגט ע"ד) :

ו ולכן כשיש מעט מיט או צואה יבשה על בגדו אסור לשפשפו או לגרור בצפורן להסיר דהוי מוחן אבל אם אין שום ממשות הצואה רק המראה מותר לגרור ולהסירו להתפלל בנקיות ובשעדיין הטיט לח מותר לשפשפו מבפנים להסירו. ונ"ל כשהבגד שחור ובקפיד עליו אף זה אסור דהוי מלכך כמו שנבאר במלאת מלכך (סי' ע"ג) :

נשמת אדם

אלא דמוחם לא לפי שמפרק חלל. אי אמרינן דכחם אינו ג"ק לא שייך לקרות בזה דם דמלי ענין זה לרש שמעם על סודעים בשבת לטויה בגרעין. אבל אם כחם ג"ק שפיר נקראת החליכה דיעה כדבדכר דמפרק כל מם שמפרק נקרא דם. ולכן לא מצינו לא בגמרא ולא ברמב"ם ובטוס פוסק. רק דלין עימור ואין דיעה אלא בג"ק. דמי מלאכות אלו לא מייחסם בלמח דק בג"ק אך מם שהוא ג"ק כמו חולב קף שאינו דיעה ממש. מ"מ כיון דמלאכה זו לפירק מנ"ק נקרא דיעה וסתורה אסרה דיעה א"כ קף חולב ככלל מנ"ק א"כ אינו ג"ק אינו נקרא דם וכו' כמו שפירש"י ברש"י חזקוני לא אסרה מוכר אלא דריכה ויתוס וענבים. פרש"י כלומר דריכה כו' מלאכה ביהמ"ס וענבים אורחיהו ככרי כיו מלאכה אבל בשאר פירות לאו אורחיהו ולא כיו מלאכה ככרי. וא"כ מנ"ק כשאניס אורח מלאכה ממש א"כ לאו אורחיהו. וזכר מנ"ק פוסקים דתוס' ס"ל דדוקא סלקא אורחיהו לתתקן אותו דק דק וכו' עותק מנ"ק שפיר יקראת וא"כ כסחיתא שפיר פירות. וברא"ס ס"ל דל"ס כלל בלחיהו טחיס דמם ממחלק כסחין לא כיו עותק אלא כשפחות כמו שפחותי קמה ואין חילוק בין חזין לעפר כיון דלחיהו כסחי. אלא אולכין אין דרך לעתון אותו דק כמו קמה אלא חותפין חסחין קטניו לאו מקרי עתון ודכח"ס ס"ל כיון דמפרדי דכר להקיס קטנים נקרא עותק כמ"ס בפי' וז"ל במתקן את פירק מעט מעט נכסלו כרי וז חייב שזו תולדת עתונה שסעונון לוקח גוף אחד ועתקו לגופים כרס. וכן סלקה נכסלו כל מתכת וסך אותו כדי ליקח מעטו כדרך שפחותי אורפי וזכר כרי וז תולדת עותק עכ"ל. ומם שדקדק לכתוב כדרך שפחותי אורפי וזכר לטורות דדוקא כמות דכר שדכר בך. וס"ל דדוקא יקרא דכר בך נכסלו אלא פירות אין דרך לתתקן אותו דק דק וכו' כמ"ס חזקוני וכן פירוש. וז"ל דה גס כן כמות כרס"ס בפי' כ"א כ"ל. י"ח וז"ל סחוקין יק דק דק דק נכסלו כרי וז תולדת עותק וחייב לשיכר אין מרסקין לא את שפחותי לא חרובין שפירא כחוקין אבל מתקפין דלועין נכסלו כיו שאין עתונה כפירות וכחוקין אין מרסקין לא את שפחותי כיו ר"ל לחתיכות קטנות אולכין כיו לחתיכות גדולות ובג"י ס"ל דל"ס לפי שאין עתונה כפירות כו' טעם לחלק בין יקראת ועתק דלועין. דדוקא ביקראת אורחיהו ככרי לתתקן אותו דק דק מנ"ק כפירות וס"ל שחת דלור אורחיהו ומ"מ אין מרסקין לחתיכות קטנות לפי שפירא כמות. ובאמת אין חילוק בין שחת וחרובין דלועין או נכסלו אלא ככלן כיו עתונה אלא שחת חוקר לחתיכו נכסלו כמות. ומתני' תתקן כל חד וחד עתק מתקפין אותו. וזה שכתבו תוס' ד"ס מפרק ז"ל דע"כ עתקא דרענן עתקא דלע"י מסמנין נמנמן דלין דיעה אלא בג"ק עכ"ל. אין כחונת דמלי שאינו ג"ק ל"ס בו דיעה או עתונה כמו שפחותי דא"כ ביעונו ומי פועת כחוקין ס"ס במלאכה ממנן לנעוט מלכת כדאיתא שם עין יזייר כחוקין ועיין ברש"י מרומה. אלא כחונת תוס' ג"כ כמו שכתבתי דעמאל דרענן דכר שאינו מלאכה גמורה כמו פועת חוקין דהו לא נקרא דיעה אלא כיו כמו כסמנין דה נקרא דיעה. אלא בשאר דברים לא נקרא דיעה וכן פועת חוקין כיון דלא נקראת אלא נקרא או דיעה. אלא כמפרדי דכר מדבר שאינו נקרא מלאכה כיו מותר דיעה נקרא וזכר ג"כ כחונת סת"ד דבדואי גס סא מותר דיעה נקרא עותק ממש דייק דאיתא ברמב"ם. אלא שפחותי כיון שאינו ולכן חולקין כפוסקים אפילו בדיקת. אפי' דל"ס כיו ג"ק מ"מ ס"ל כיון דלין עתק ממש לא מקרי חתיכה. א"כ ככר

ה הנוסר עצים שצריך לנסורת שלהן והשק מתכות ר"ל שקורין פיילן חייב בכל שהוא והמתק עצים דק דקעושה אותם קטנים (ד) אם דקדק מהו כדי לבשל כגורגרת מביצה חייב (רמב"ם מ"א סי' ע"ד ס"ק ע"ד) :

כלל יצ המרקד :

א המרקד כדי להוציא הפסולת חייב משום מרקד ולכן צריך למחות ביד הנותנין מספוא לסוסים שנותנין השבולת שועל בכברה וכוכרין להוציא חמוץ ולנקותו דזהו מלאכה יאורייתא ואם מרקד מצה טחונה וכיוצא בו שצריך עכשיו לאכול מעט מן הקמה דק חייב משום מרקד דהתחיתות הגדולות נחשבין בפסולת :

ב אם אין בו פסולת כלל כגון קמה מצה טחונה שנדבק קצת ורוצה להפרידו אע"ג דל"ש בו טחינה דאין טחינה בפת שכבר נמחן מ"מ אסור לרקדו אבל אינו אלא מדרכבן (ב) וצ"ע אם מותר ע"י שינוי (ועיין בס' תת"י) :

ג מותר ליטול מאכל לבהמה בכברה וליתן לתוך האבוס אע"פ שהמוץ נופל דרך נקבי הכברה כיון שאינו בתבין לבד (ג) (ס"ד) :

כלל יצ הלש (סי' עכ"ד ועכ"ד) :

א הלש כגורגרת חייב ובפחות מזה אסור מה"ת בדיון כל הצי שיעור דאסור מדאורייתא שאינו חייב עד שינכל. ודוקא בדבר שהוא בר ניבול כגון קמה ועפר וטיט אבל דבר שאינו בר ניבול כגון אפר וחול תיכף משנתן בו מים זהו ניבול וחייב וי"א דאפי' בקמח וכיוצא בו חייב תיכף משנתן בו מים וי"א דאדרבה דבר שאינו בר ניבול קי"ל דאפי' אם מנכלו אינו חייב וקי"ל להורא כיון שהוא מדי דאורייתא ולכן צריך ליתור שלא ליתן מים לתוך המורסן אפי' כשצריך ליתן לבחמה ועופות ואפי' גן בו כבר מים מע"ש אפ"ה אסור לנכל בדברים אלא מעבירו במקל בשתי וערב ומעורו מבלי אכלי כדי שיתערב ויותר אה"כ לחלקו כלבים הרבה ואפי' בשעת הדחק יש להתיר ע"י נכרי שהנכרי יתן המים בשבת וינכל ע"י שינוי (ה) (ס"ה) :

נשמת אדם

ו"ג מנח ינכל. אפי' דמנחמל כחם ל"ג. וגם נמלס מסס מנ"ק סכ"י ריש סי' עכ"ד שכ' כדאית דמם סחוק אורז. כיון נכסלו ל"ג ע"ס. איך זו אינו מנחמל לנכל דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(א) צריך אפי' להסיר שפחותי לגדול ח' כספרו על סלכות חסע שפחות עתק גדול וכו' בפי' ס"ל ס"ק ע"ד. וז"ל דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(ב) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(ג) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(ד) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(ה) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(ו) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(ז) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(ח) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(ט) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(י) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(יא) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(יב) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(יג) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(יד) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(טו) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(טז) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(יז) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(יח) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(יט) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

(כ) דהסם א"ל כענין אחר אלא ככל יטול ככלי אחר ולא ככברס ולפי מנ"ק א"ש :

יז ולכן השפחות נבריות שמדליקין אש בשבת לצורך עצמן לבשל לעצמן ומחממין (סאזוט) לצורך ישראל אצל האש אסור אפי' בדיועבד דידוע דע"פ מדליקה האש גם לצורך ישראל ואסור להנות מאותו האש (כדליתא בס' רע"ו ולקמן כלל י"ז) ואפי' הדליק בשביל עצמו מ"מ אסור שהיה לכ"ע אסור לישראל לחממו אצל האש ע"פ מדרבנן וגברי שעשה איסור דרבנן בשביל ישראל אסור :

יח אם נתן הנכרי מים בשבת בבלי הקבוע בתנור שקורין (נאליט) וכוונתו רק כדי שלא תפסיד הבלי כחמת האש אפי' נתן המים אחר שהוסק התנור מותר להנות מאותו מים ואם כוונתו כדי שיתבשלו המים דומה לסי' מ"ז (ס"א) ר"ל ר"ג ר"מ :

יט כשמדיחין כלים במים רותחין לא יערה המים על הכלים משום בישול אלא ישפוך הרותחין לכלי אחר ואח"כ יניח הכלים בתוכם (סא) :

כ קדירה עם רוטב וקשר השומן וכן משקה שנקשר שמחת הקור מותר להעמיד נגד מרורה במקום שא"י להיות הים ב' כדי שימם השומן והקרח אם הוא לצורך השבת. ולהניח שומן על תבשיל שהוא חם (ע"י סי' ז') וכל"ל גם עינין כמלאכת דם סי' י"ח ואם הניח פשטידא והשומן זה להחמיר שלא לאכול השומן דביון שהוא בעין הוי כגולד ומ"מ במקום צורך י"ש לתתיו ומותר לישראל להניח הפשטידא קודם שהוסק התנור כיון דיש מתירין אפי' אח"כ ואין לעשות כן בפני ע"ה (סי' מ"ח) :

כא אסור לטרוף ביצים בקערה דגראה שרשה כדי לבשולם בקדירה וכן אסור לטרוף כל דבר וכן אסור לטרוף הריפות ורוטב ובשר ביהודי ומוסיפין המין וטעריבין הרבה ב"פ עד שיהיה הכל גוף אחד אבל מותר לגמור שחיכת הריפות בק"פ לאחר שהסיר מן האש (ס' ע"ה) והא דאסור לטרוף היינו דוקא לטרוף בבח (נ"ח) עם ונ"כ עם ונ"כ כמו מדק פטורין נ"ח ליתן קדירה או לעשות סאקוקין) אבל אם בערב עם מעט משקה בדרך שעושין לשתות עם קאנוע מותר ובלבד שיהיה שלא ישפוך על החמון כב"ר דאז הוי בישול ואפי' בב"ש צריך לזהר בדלעיל סי' ד' וב"ש ביצי' שבחמון קל מתבשל (מ"א סי' מ"ה) ס"ק כ"ד ונראה רש"י ק"מ ונ"מ ש"ע דף ק"ע ד ס' פטורי ועיין בפ"ה סי' ק"מ) וכל"ל להוכיח משם דאם חם כ"כ שיכולים לנגול ביצה אסור משום בישול דרש"י ב' שם ד"ה שריקי מויא לטוה שם וביצים מגולגלים כולי וברבד שלא יהיה רותח כדי לבשל ע"ל וקשה ביון דאין רותח לשם כ' רש"י ביצים מגולגלים ולא ב' שהם ביצים ש"מ דאפי' אינו חם כ"כ מ"מ שייך בישול בביצה אך ב"פ ק"מ ע"ה ר"ש ר"ה ונותנין משמע דבב"ש מותר ולכן צריך לזהר שיהיה רק פושרין ועיין לעיל במלאכת בורר סי' י' כיצד יעשה בענין שלא יהיה בורר :

כב דיני הטמנה בשבת וכן להטמין בלי עם שבר בבלי שיש בו חמין שקורין (נאליט) מבואר לעיל כלל ב' ונשפט משם בס' ה' בענין שטממין (סאזוט) בחול ראוי לעשות כן שיטמין הבלי עם (סאזוט) בחול ובלבד שיהיה יסין בלי רק הציו או שלישיתו וא"כ י"ה עליה קדירה בענין שלא תגע הבלי בקדירה ר"ל חיה אור בן הקדירה הכללי ואי יכור ליתן על הקדירה בנרים או כרים מה שירצה כיון דאין הטמנה למעלה בנזע בבלי שיש בו (סאזוט) :

כלל בא הנוז :

א הנוז צמר או שער מן בהמה פתור בין מן החי או מן המת ואפילו לאחר שהופשט הייב אבל התולש שער מבהמה חיה פתור דאין דרך גיזה בב' (וא"ע דדומה נמי למלאכת קולר דא' עוקר דבר ענידולו כמו מכהבנו במלאכת קולר מ"מ אין דק קליס כעור אלא דוקא בכלי) והתולש שער מעורות המת כ' ה"ט סי' ש"ל בשם ירושלמי דחייב שדרבן בב' גם לתלוש (ה) ולכן צריך לזהר כשגרבין השערות סבגדי עורות שלא ינתקם דאיא חוב המאת וכן לא יקח כנים מעורות שועלים וכיוצא בו משום שמנתק מן השערות (ע"י סי' מ"ז) ונמ"א סי' מ"ז :

ב התולש גוצה מעוף בין חיה בין מה חייב דאורח' בב' והוי גוזה (ס) :

ג לפיכך אסור לתלוש קליפות בשר מבשרו והוי כעוקר דבר מגדולו ואפשר דחייב נמי איכא דאפשר דאורח' בב' (פ"י) (ס' נ) :

נשמת אדם

איתו אלא מדרבנן לשיטת רשב"א. אך נאמס' מה"ל ק"ד דבריו שסמית דין זה. ונמ"א ארבעה משמע דוקא כשאנו מן הסתם הייב משמע אלא תולש פסור. וזכר יתא נמי סב"כ ב' י"א כשכ כמנעני שער או נמר מעל סטור אחר מיסס עד מחליק פני סעור חייב משום מתקן. ולא כשכ נמי משום גוזה ודומק תלך מן חס מחליק סעור או לא :

(ב) המ"ז ככ דמית' סכסדין משמע דאסר כוי כקקס. וכל דמונתו דמפתין שם איפא ונקקקס"ה וכן :

ד הנכסל צפרניו או יבלת ביד פטור ובבלי חייב ואין חילוק בין אם נומל לעצמו או נומל לחבירו ואשה שצריכה לטבול ושכחה ליטול ציפורן (ע"י) כחמת אדם כלל ק"ט סי' י"ד) ומ"מ ציפורן שפרשה רובה וכן ציצין שהם במין רצועות דקות שפרשו מעור האצבע סביב הציפורן כלפי מעלה ומצער אותו מותר ליטול בידו אבל לא בבלי דביון דפרשו רובן הם כתלושין ובמקום צער לא גזרו רבנן (ע"י) אך כיון שנחלקו הפוסקים בציצין מה הוא כלפי מעלה ולכן אפי' פרשו רובן אסור ליטול אפי' ביד (ע"י) :

ה אסור לסרוק בסרק בשבת ואפילו באותן שקורין (נעשעט) משערות שא"א שלא יעקרו שערות (ע"י) :

ו המלקט שערות לבנות מראשו מתוך השחורות כדי שלא יהיה נראה כזקן אפילו ליקט שער אחד בידו חייב ואפי' בחול חייב משום לא ילבש גבר בו' (ע"י) :

כלל בב המלבן (כסמן ש"ה ע"ה) :

א הנכבס בנד צמר או פשתים או שאר מינים בדרך כיבוס חייב ולא נקרא כיבוס אלא כשמשפשף צד א' על השני בדרך הבובסין (נמ"א) ונמ"א שיהיה נקי לנמרי. והסוחט הבגד ולא שפשף נמי חייב שהסחיטה הוא מצרבי כיבוס (נמ"א) (ע"י) :

נשמת אדם

כלל י"ל דגם ז"ל שרי ידוע שנידול כלמדתם כול ליטות כגוף כדליתא בסוטה דק דלנורן עכילת מחויבת לססידס ונאמס' דמס' סטור דפסק בס' רפ"ח כר"ס ונכסמן סכ"ח ונמ"א מ"מ כשכ דסטול נאמרי בבלי חייב ז"ל דס"ג כר"ס. ונמ"א מ"מ סכ"ז דדוקא לומר כמ"ס סכ"א דמיידי כשנלך לנאמין דא' לא יסר ולא נכרס סיסס רי"ד לנאמין ידוע ואפסר לומר דגם כמ"ס סכ"א פליגי על רי"ד אלא כשכר ונאמין של אדם וס"ל שפך סטור ליטות לא מקרי לנורן כלל אלא כעורות של כסמס אס גוזה רק לנורן סטור דחייב דוס מקרא לריכס לנאמס' א"ע :

דל"ל לשער ויש לו לומר מל סכרס נאמס' לאחר סעיבוד של שור נאמל כו שערות ואלו גוזהו בבלי ידוע נאמל שגם גוזה לנורן סטור סיס כמסמן שערות איליס וגם סכסוססס ונמ"א מ"מ ונמ"א סכ"ז ככסורות כ"ס דכסולס לנורן שחיסס כוי מלאכס ונמ"א מ"מ שחל"ל דס שאינו לך ללנורן סטור ולא לנורן שחיסר ונמ"א מ"מ ג"כ כעל ס"ט ונמ"א מ"מ לענין אסס שסמסס ליטול ליטורן ככר ככס כמ"א דמסול ע"י נמרי יד דכוי שכות דמכות נאמס' מואס אכל לא כבלי כיון דלנורן ונמ"א מ"מ איכא חיוב אפילו לנמ"א מ"מ לשיטת סכסוסס מ"מ לשיטת רשב"א דפסק כר"י איכא חיובי אך חס ש"ע אס א"ל ליטול יד ידועי אפי' חותקין מתחלס ככסין מעט ווא וילול ליטול יד דלחשכ לומר דדומס לח"י שער דאסור דמאורייתס כמ"ס כמל"מ פ' י"ח מ"ס ככס ונמ"א סימן מ"מ ס"ק ב' או אפסר לומר דל"ל דדוקא כסס עכ"ס עוקס מל כמלאכס רק סטור ח"י שיעור גוזה שער ח"י אכל ככס לא לא עידי מ"י דעדיין כול מחובר נ"מ ונ"ל דלפי מ"ס עככס כמ"ס מ"י סכסס מ"י ככר כבלי אפילו מקלס לורס חייב (נ"י) שכת ק"י (מ"ז) וס"ל אפילו מקלס אסור אך מ"מ כריכ"ס ס"ס דאף סח"ל לשער נאמל לחופר גוזה ונמ"א מ"מ לגומא דחייב אכ"ס מ"ל לפסרס מ"מ סס דעיון דס לוס דססס כחיוב שוסס דני' סגומא וכרי לך לגומא אכל ככס סכסולס ס"ל ס"ל גוזה ונמ"א מ"מ לשיטת ס"ס סח"ל אפי' סכסכס ד"ל דוס כוי ג"כ גוזה כשנלך רק לעור מלל מקוס אך מ"מ לכווכס מכהס ונ"מ :

ו"ל דאף גמ' נמ"א מ"ל דלל כוס עיבוד כמסמן דל"ל אלא דפריך כיוון מולח כיוון מעבד ליטוי כיון דמחויבת כוי כמסמן חשכין לתרמי דמסמי לעיל גבי זכר וזכר ומקד א"ע"כ דלמקלס ככסס לא יסר עיבוד כלל כמסמן ומקדכתי ככלל ס' סימן ו' דקדתי מ"י עיבוד י"ס וכדליתא' ככסס ע"ס עור דמלית ולא קמית דאפסרל דמלית וקמית ועפ"י ונמ"א מ"מ שמשכין אוחס כקמח ומיס ומתקין אוחס עפסכין חס עיבוד דמלית לכד אינו מסיר כשערות כידוע גם עכסין ונמ"א מ"מ אוחס כקמח ומיס ע"י סוכר כשערות ומתקין חס סוכר סכ"י כקמח כמסמן ולא ל"ק אפסרס כיון דכוי כמסמן ונמ"א מ"מ דפריך לעיל כיוון זכר כו' אכל לפי כמסכסל דמסמי אפי' חס מויכיסס ס"ל דלל כוי רק מין עיבוד ח"י כמסמן וממולח משמע דעיבוד לא יסר או סטור כמסכסל כוס. ולוית' ספסילס ל"ס דלל

בתש"ו ח"י סי' נ"ב כ' דאפי' לרב דקדושת חייב משום
טובע בייט דוקא בשעת כיון דאסור באכילה סיין ב' צבע

ה במקום שכותמין נקב שהעשן יוצא בבר של תבן וריוצא בו יש להסתפק ביון שישי לו מחיצות בפ' ה' הוא בעושה אהל בתחלה ואמר (כס') עשר' במ"א ס"ק ז' והסתפק פ"ט וללאורזי' מהרי"ם בפק' כהנון אפי' בארוזת סגנו מותר כמשיך עם ס"ק א' ועל דעת הרובות אינו מחזיק אלא מקנה קבו אבל כאן נסקד

בללל מן דין דסותר (סי"ד)

בדל מד הכונה דין בנין וסתירה בבליים ומכה בפטיש (שי"ד) :

ב ולכן מפתח של כלים שנאבד אסור לשבור הצירים או המנעול והיה מסתור ואסור סוד בן
ולקבוע צירים או מנעול בבלי לכ"ע אפילו ע"י א"י אסור דהוי מלאכה דאורייתא תיקון
מנא משא"ב בשובר דהוי מקלקל בסתירה (6) (ספ) :

ג כלי שלם אפילו עשוי מקליפות עץ אסור לשבור וכן הבית קמנות שמחוברים הנסרים
ע"י חשוקים של עץ שקורין (כייס) אסור להסיר החשוקים דהוי סותר כלי . ומיהו אינו
אלא ברבנן שהרי אינו סותר ע"ם לתקן ויש להתיר ע"י א"י ואם קשור בתכלים מותר
אפילו ע"י ישראל שאינו חיבור גמור (ספ) :

נִשְׁמַת אָדָם

18

וְכַפָּסֵל שֶׁנִּשְׁבַּט א' מִרְגְּלָיו או ב' אִסּוּר לְהַחֲזִירָם שֶׁנֶּאֱמַר יִתְקַע בַּחֲזֹק וְגַם אִסּוּר לִסְמָכוּ עַל כַּפָּסֵל אֲחֵר מֵהָיִי מַעֲמָא א"כ כִּבְר יֵשֵׁב עָלָיו כִּךְ מַע"ש דְּכִיּוֹן דְּלֹא תִקַּע מַע"ש ל"ג שִׁיתְקַע הַיּוֹם וְדוֹקָא שֶׁהֲרֵגֵל הִנִּשְׁבַּט רָאוּי לְהַחֲזִירוֹ דָּאוּ שִׁיךְ לְנֹזֵד אֲבָל אִם נִשְׁכַּר או נִאֲבַד ל"ב שֶׁנֶּאֱמַר יַעֲשֶׂה רֵגֶל אֲחֵר בִּשְׁבֹת וְלֹכֵן מוֹתֵר לִסְמָכוּ לִכְפָּסֵל אֲחֵר וְלֹכֵן ג'ל דְּמוֹתֵר לְהִנִּיחַ דָּף עַד כַּפָּסֵלִים או עַל הַתִּי עַץ שֶׁהִנִּיגִם כַּע"ש לִכְךָ כְּדֹאֲתִיב בְּכָלל ס"ו ס"י ו' דְּל"ש בּוֹה שֶׁנֶּאֱמַר יִתְקַע (שם סִימֹן ט"ח) :

ח אכור להבנים רצונות כמנעלים או מכנסים חדשים דהוי תיקון כנא ואפי' בישינים אב הנקב צר ויש בו טורה להבנים (ט"ז) ועיין לעיל בדין קושר :

ז מחט שנתקמה אסור להשוותה וכן סכין שנפגם אסור להשחזו דהוי תיקון מנא (ועיין לעיל בדין קושר) :

י"א הגדול פתילה הוי תיקון מנא (כן משמע בדיאל ודמענ'ם כס"י י"ט) וז"ל דיינו כשיום מסוקן כנר ר' שמק' אורה צלל שפוע' פתיל מלמך גפן חייב משום טווס) וישין לעיל במלחכת אורג ובתולדות קושר סי' י' מה שכתבתי שם.)

י"ב האר ברל ברל פתיל בלא ברעו אפילו במחצות חייב השומע מרה בפיוש (רמב"ם):

י' הנוטל מן הכגד קממין וקסין התחובין בו מן הארינה וקשרים הנשארין מהארינה חייב משום מכה כפמיש שזהו נמר מלאכתו ודוקא בשעושה ליפות הכגד אבל אם נפל דבר מאכל על בגדו מותר לקלפו. וכן אסור להסיר השלל שקורין (שטיגנוניט) שעושין החייטים בתחלת התפירה כדי להכיר התבונים ואפשר דחייב (פי' ט"ז) :

יך המנער פלית. חדשה שחורה כדי לנאותה ולהסיר הצמר הלבן או הצהוב הלבן הנתלה בה כדרך שהאומנים עושין חייב דהוי מכה בפמיש ואם אינו מקפיד מותר (י) וצריך ליוזר בזה במדינתו שכולן לובשין שחורין (סא) :

נִשְׁמַת אָדָם הַמַּפִּים

(ג) **כ"ב** תוס' ורש"י ד"ס פ' במה אשם וז"ל מירושלמי איתא
 ר"י כ"ר אמר ע"י שביח מחרתן עסק חיל' בנדרת
 וביח שבוה ומבכית בנ' ד"ל וידינו מחרתן כבני' מס.
 עוד מס' א"ר מנא ובקדמיתא סוין אמרינן ע"י שביח מתנה
 לא תספור לו סוין אמרינן כלום ס' וחושיה חזקל
 מהריס קורע וצחי' ונבל' ס' יקשור ר"י שביח אמריס
 הסעס שמתח' ק"יעת דאשם ומדתי ד"ל חזקל כ"י ס"מ דמור
 לטסיר' סק"יעת. וא"י ע"י טוס' שבוה מסכר
 דאשור להיח' ק"יעס :

(ד) **דָּר רַמְבַּ"ם בָּפִי** . וְהָךְ דְּרַמְבַּ"ם כִּתְּבֵהוּ מִרְא' לָנוּ . כִּתְּבֵהוּ
הַרְמֵ"ם שֶׁמֶת דְּרַב הַמַּהְרִ"שׁ וְכֵן מִשְׁתַּדֵּשׁ סִקְרֵי הַרְמֵ"ם
מִתְרַם כִּי מִן הַלְוִיָּהּ בָּדָל קָמ' אֲרִ"ם הַמַּהְרֵ"שׁ מִתְרַם מִתְּבֵה
חַיִּיב . וְמוֹכֵחַ הַסֵּם מִמַּהְרֵ"שׁ דְּלִיבִי דְּסִיחַ הַשֵּׁם מִתְרַם הַסֵּם
וְיִיטִיב ע"כ דִּלֵּ"ם אֲמַר אוֹ שֶׁלֹּא עָלָה ע"י כְּדֵר שְׁתֵּי אֲרִ"ם
דְּרַבִּיר רַמְבַּ"ם בָּפִי . וְכֵן עַל כֵּן רַמְבַּ"ם שֶׁלֵּב מִתְרַם
לְהַסִּיר טוֹטוֹת מִן כְּדֵר . וְשֶׁמֶת דְּחֵן חִילֻק וְאֲשֵׁי מִגֵּד שְׁחֹר
וְחֵדֶם וְהִיד עַל הַשֵּׁם כֻּלָּם לְדִבְרֵי רַמְבַּ"ם וְאֲמַר . וְכִתְּבֵהוּ בְּקֶסֶר
בְּרַמְבַּ"ם

באר עלו דכיוונו שערקט שבו החור עוליון כונגט למעטו אל
שערקט שבו חור ההחמקט נעמט למעט ואלץ עתהויר לזר מלכ
נצח מיייר כפי' דחייב תמוט כונט. אבל אל חורו מעקן
הקריטס למשפילן ואלו לבנין נקט עמיתו וואס כמט שוועט מעמיס
ע"י כנח בעקק לזי' דאלץ' אסור להחזיר אפי' אינו מתקן
הקריטס דגורי' שאלע יתקע. עוד י"ל כסגנון אז שחוק וואו
דוקא כמעכצט כחזון אל יתקע נעקד כחוק אל חורק וואס
וואו'ן זע בנין אפי' אסור להחזיר שאל יתקע שער' אפי' כעלום
אסור להחזיר אפי' אל אינו מעקד דגריקט מיידיק. ודאליא
קט מ"א מלגמט העסק כו' לא יחזיר ואלץ החזיר פטור ואלץ יתקע
וזא יתקע חייב. ולשון העור וזע' ענין י' שכתב מעט כו'
אסור להחזיר ולעקד כו'. ונצמא אפי' אינו רואה לעקד
אסור. וכדעסויים אל דרש ליתוס מותר. ואלץ רמ"א
כעדיא אלא שכתב לעקד דלא חייב. וטעם ימים רבתי' כפ'
לזי' כוונתו יא' יחזיר אפי' אינו מעקד דמעת יתקע ולקט' מס
שער' הלה מ' כפ' לזי' כזאל' אל לקט דאל שכתב יא' יחזיר כוא
שאל יתקע כעלום ואלו לא מיייר כעסנון :

להעריכו

30

דעת הפלסטרומה :

וְכָל בְּתוּבֵי קֶדֶשׁ מוֹתֵר לְהַצִּיל אֶפְרָיִם לְחַצֵּר חֲבִירוֹ וְאֶפְרָיִם אֵינָהּ מְעוֹרֶבֶת וְאֶפְרָיִם לְמִבְּנֵי שֵׁשׁ לוֹ

לחי ולא נשתתפו בו ואם היה מונח בתיבה מעות וגם כ"ק מצילין הכל כדן כ"ק וב"ז בבית שיש בו הדליקה :

ה' הכתים שאין הדליקה בהם רק כסמכיים לדליקה ביון שאינם בהולים כ"כ ואדרבה אם לא נחיר להם להציל יחללו שבת ואם נחיר להציל יצילו בהיתר ולא יבואו לכבות ולכן התירו הכתים להציל אפי' מעות ולא חיישי' לאיסור מוקצה במקום הפסד ומותרים לטלטל ולהציל ברה"י ואפי' ברה"י מותר לטלטל פחות מזה"ל דהיינו שכל פחות כד"א יעמוד ובלבד שלא יוצאו מרה"י לרה"ר :

ז' ונ"ל דאפשר דלפ"ז גם אחרים הוין מבעל הבית ואשתו ובניו מהבית שהדליקה בו שהם בהולים אבל אנשים אחרים שאינם בהולים כ"כ מותר להם להציל בשבילו ואפי' מעות דאין בו אלא איסור מוקצה אבל אסור לטלטל בשבילו בטרמלית :

ח' אבל באו"ה כלל ג"ט ס"י מ"א ובהנהגת שם כתב וז"ל כתב במרדכי פ' כ"ב כשהדליקה בביתו יכול להציל כל דבר שלא יבא לכבות (ב) דאי לא שרית ליה אתי לכבויה והיינו אפי' אין בו סכנה כ"כ ר' ברוך ועתה כזה הזמן שאין לנו רה"ר (כ"ט) כדכנס פוסקים) אלא בטרמלית אם נפלה דליקה בביתו בשבת יכול להציל כ"ד שלא יבא לכבות מפני שאדם בחול על מסונו וכ"ש אם נפלה דליקה בחצר אחר דעדיף מפי' ויכול להציל כל דבר ואפי' מעות ושאר דברים המוקצים יכולין להציל במקום פסידא ואין לחוש לאיסור מוקצה בו' ודוקא באיסור דרבנן אבל להפך בקרקע ולחלל שבת בשום מלאכה דאורייתא אבות או תולדות עבור מסונו דלא לא עכ"ל או"ה וכ' בהנהגה ומאחר דמעמא מפני שאדם בחול על מסונו שמה יבנה היינו דוקא הוא בעצמו ובניו ואשתו אינן צריכין לחוש לאיסור כרמלי' ותומוין וחצר שאינה מעורבת אבל חבירו דל"ש האי מעמא ודאי אסור להוציא ומיהו באיסור מוקצה דלית ליה שורש בדאורייתא כלל נראה דמותר לכל אדם לסייעו לטלטל ולהוציא לחצר אפילו אינה מעורבת וגם להוציא לטרמלית מסופק שם דאפשר דמותר לאדם אחר לסייע אותו ע"ש עכ"ל וכל דבריו צע"ג כי לא נמצא בן בסה"ת ובשום פוסק : (ועיין נכ"ה ונכ"ה) :

י' מותר לקרוא לא"י ולומר כל המכבה אינו מפסיד שכו' וכ"ש כשמכבים מעצמם שא"צ למחות להם ואפי' הנכרים המושבים אצלו לשנה מותר להניחם לכבות אבל קטן ויודע שגאוח לאביו אסור להניחו לכבות :

י' מלית שאחז בו האור מותר ליתן עליו בצד האחר יין ושאר משקין כרי כשתניע האור להמשקין יבנה מאיליו אבל אסור ליתן עליו מים דשרייתו זהו לבונו כדלעיל במלאכת מלבן :

יא' גר דולק שנפל על השולחן מותר לגער השולחן ואפי' הניחו על השולחן מדעת וא"כ הרי השולחן בסיס לדבר איסור מ"מ במקום הפסד סמכין על הפוסקים דלא הוי בסיס ביון שאין דעתו שיהיה מונח שם כל השבת כדלקמן כלל ס"ג וכן ניצוצות שנפלו רק שלא יכוין לכבותו ואם אפשר ע"י א"י לא יעשה ישראל. ואם היה זה של שמן אסור לגער דודאי מכבה ומבעיר (כ"ט) :

יב' אסור לפתוח דלת או חלון נגד גר דולק כשהוא קרוב להם שמה יכבנו רוח ואפי' אין רוח כלל דפתחת הדלת גורם רוח כידוע אבל מותר לסגור דלת וחלון. ופשימא דאסור לפתוח

נשמת אדם

(א) מה שכתב בא"ח שכן הכתב במרדכי. עיניתי כסמכיים. וחסן כי ח"י יומא ולא כתב ח"י דר"ת ספר כהנים כסמכיים דליקא דמותר להציל כל מה שיהפוך ואדרבה כתב סעטס דליתא כנמ"ר דלי מריט כל ח"י לכבויה ע"פ. וסוף יוסף מרדכי א"ר. ח"ל כס"ה ס"י כ"כ וכימנעם חס מיערל מנ"כ שיקום מעות מותר לטוואם במקום מיערל כדמסת' כחידוד דמסוס ססידא התינו אפי' להלך פחות מחו' מד' אמו' שיש להם לאסור דאורייתא דוקא כדליקא לא התינו להציל מעות לחלל ח"י לכבויה וכן כשהדליקה דוקא בכות בית כדפי' ר"ח עכ"ל. וכפי' רכ"ו כספרו כתב ח"ל חס דוואס חלום ב"ל ליקא מעותיו מ"י. ומה ששינוי סוף כספר ח"י שיש כתובו מעות חלל בלא ספר אסור כיון לחלל מיערל מעורבת ואפי' דכרות נמי לא יציל וכן ע"כ עיניתי כס"ה ס"ק ו' וכתב גם כן דכרי כסמכיים כספר ח"י על פי סדרן כסמכיותו כס"ה ואין ספק חללי שנוסתא מעותה מדמנח לנ"י וחלון וקוסתא מעותה כ"כ ביד א"ר. כסרי במרדכי שנלפסי סנידו כוא דאפס כתיקון וכדליתא כס"ה ס"ה לכדאי שזכיר לו בעיני' . ואפ"ו עוסתא כמעותה כ"כ גם ביד מרדכי ולכן אין ספק לפי"ד שח"י

לפתוח דלת וחלון כשמדורה של עץ קרוב להם אפי' אין שם אלא רוח מצויה דהרוח מבעיר המדורה ונזרינן שמה יפתח ברוח שאינה מצויה ואז יבעיר כודאי (ט) :

יג' ולכן אסור לפתוח התנור מממכין בו מאכלים לצורך מאד אם עדיין יש אש בתנור דע"י פתיחתו מבעיר וכ"ש התנור של בית ההורף וה"ה שאסור לסתמו דעל ידי זה הוא מכבה (ס"י) כ"ט) :

יד' אסור להשתמש לאור הנר דבר שצריך עיון קצת כגון לפלות כליו מכינים ולבדוק ציצית ומכ"ש לקרות בכפר. ודוקא ביחיד. שמה יטה הנר אבל אם שנים קורין בכפר אחד או שאמר לאחד מכני ביתו להשניה עליו שלא יטה מותר. ובנר של שעוה וחלב שלנו שהוא כרוך על הפתילה יש מקלין דל"ש שמה יטה אך יש להחמיר שמה יטה ולרמב"ם הוי כיבוי דאורייתא וגר של חלב מחותך שקורין (לחם) אפשר ששייך בו שמה יטה ומ"מ אם קורא על פה רק שלפעמים מעיין קצת בכפר להוכיח איזה דבר מותר (כ"ט) : מותר לכפות כלי על הנר בשבת כדי לשמש מטתו רק שיניח מעט אויר בין כלי לנר שלא יהא נכבה (כ"ט) :

טו' כל מה שכתבנו דאסור לכבות דליקה דוקא במקום שאין לחוש כלל בשום אופן לספק נפשות אבל אם ספק שיוכל לבא לידי סכנה אם נעזר חולה או ישן או תינוק מותר לכבות הדליקה דאין דבר עומד בפני פיקוח נפש וצ"ע לרידן דל"ל רה"ר אם מוטב להוציאו לרה"ר דגם זה אינו אלא מדרבנן או מוטב לכבות הדליקה (כ"ט) (כ"ט) והמ"א ריש סימן שצ"ט כתב דמותר לכבות. וצ"ע שהרי סוגיא דעלמא פוסקים דבזה הזמן לית לן רה"ר וא"כ נ"כ אינו אלא דרבנן והאיסור של כיבוי חמור יותר משאר איסור דרבנן כמו שכתבתי לעיל ס"י א' :

כלל מו המוציא. דין רה"י ומרשות לרשות (ס"ט) :

א' ד' רשויות לשבת והם רה"י ורה"ר וטרמלית ומקום פטור וכלל הוא רה"י אינו אלא דבר שהוא נבנה לפחות י"ט ורחב ד"ט על ד"ט. ורה"ר הוא מקום מעבר לרבים והוא רחב מ"ז אמה ומפולש משער לשער. וטרמלית הוא דבר שנבנה יותר מ' טפחים מן הקרקע והוא פחות מ"ט נובה ורחב לפחות ד"ט. ומקום פטור הוא כשאינו רחב ד' טפחים אע"פ שהוא נבנה יותר מ"ט אבל כל שהוא פחות מנ"ט לקרקע הרי הוא כקרקע ועכשיו נבאר פרטי כל אחד ואחד :

ב' איזו רה"י מקום מוקף מחיצות כמו שנתב' בכלל הסמך בדין מחיצות והם נבונים עכ"פ י"ט ורחב ד"ט על ד"ט ואפי' כלי או עמוד נבנה י"ט ורחב ד' על ד' הוי רה"י דאורייתא : ג' י"א דכענין חלל התיקף שיהיה רחב ד' על ד' מלבד המחיצות וי"א דגם המחיצות מצטרפות אם הם בריאים כ"כ שיטלין לכסות. ולהשתמש עליהן (כ"ט) (כ"ט) :

ד' תל ברה"ר נבנה י"ט ורחב ד"ט אם הוא משופע עד שבמשך ד"א כבר הוא נבנה י"ט הוי רה"י דלא ניהא תשמישא אבל אם במשך ח' אמות מנביה י"ט כיון שזה נוח להילק עדיין הוא רה"ר והוא ד' טפחים על ד' טפחים :

ה' וכן חריץ שמתלקט עמוק י' טפחים במשך ד"א הוי רה"י ואפי' היא מלאה מים דמים אין כמבטלין מחיצה אבל בשעת הקור שנקרשין המים ולא נשאר משפת הקר נבנה י"ט במשך ד"א במלוא המחיצות דקרא מבטל מחיצה (ועיין טו' כלל י') . ודוקא בנהרות שאין ספינו' עוברו בו אבל כשהספינו' עוברו אע"פ שלא נקראם אין המדרון נבנה י"ט עד המים לא הוי מחיצה דאתו רבים ומכסה מחיצה (כ"ט) (כ"ט) ודוקא מים אין מבטלין מחיצה וה"ה דברים שאדם מסתכל ורואה בתוכו אבל פירות מבטלין מחיצות ולרשב"א דוקא דברים שאסור לטלטל מבטל (מ"א סימן שצ"ט ס"ק י') :

כלי

נשמת אדם

והם כלל על א"ר ס"ה. אלא כמ"ש ס"ה ומה"ל דבאותו זמן אין שום כיסוד לכ"ס להציל רק מו"ג ג"ס. וכס"ה מתיר חס מיל לניסיון וחלון דוקא דברים כמותיים לעולם. ואלו מעות חסור מתוך שטוב כסול יכנס : (ב) עיין ב"ה ומה"ל כ"כ. שמי' דלד' ליתות כחלל הסיקף ד' על ד' חוץ מן המהומות : וס"ה מביא ראי' מסורת בשבת ז' דכתבו מוספת דגם עני' כהנאים מתקריין. ולכאורה מכורות אין לראי' דכס' מיידי שזרק כסותם ולחייב מנו' שטוב כסותם לעולם חס' וזהו גם כן המהומות מתקריין. משא"כ לעשות חס' שנתון הסיקף דמות כחידוד ד"ר מיידי ד' כלל עני' כהנאים. חס' כסותם לראי' דכס' כס' פק' י"ד עכ"פ וכן מקום מוקף ד' מחלום וכיטין ד' על ד' או יותר :

[illegible]

א המחיצות שע"ז תהיה רה"י אפי' הן מקש ותבן או קנים בין שחממד הקנים לאורך וזה נקרא מחיצות שתי ובין שהעמידן לרוחב וזה נקרא מחיצות ערב ולא עוד אלא אפילו לא כמך הקנים זה אצל זה אלא שהרחיקן זה מזה ואין בין אחד לחבירו ג"ט דהל"מ דכל פחות כג"ט אמרינן דהוי כלבוד ומחובר זה לזה והוי כאילו כתום לנמרי ואפי' העמיד ד' קנים בד' זוויות וקשר בהם הוסיף לרחבן רק שאין בין חוט לחבירו ג"ט והן נבוחן י"ט ובהקדמן לא יותר סבית כאתים ה"ז מחיצה נמורה ואפילו מדרבנן מותר לשלטל בתוכו וכן אם תולה כ"ח וכוך מלמטה ומלמעלה בבדי שיוכלו לעמוד ברוח מצויה שלא ינוד כל זה הוי מחיצה נמורה; **ב** אפילו אם היה חל נבוח קצת והעמיד עליו מחיצה עד להשלים י"ט הוי מחיצה נמורה כיון שבפנים רואה מחיצות י"ט :

[illegible][illegible]

בקרפף שלא הוקף לדירה ואוליגן בטר הרוב דלעולם המעוט בטל לנכי הרוג (סא) :
 ן לפיכך מי שיש לו בן ירק בהצירו ואין שם מהיצה בין הורעים ובין החצר אם הוריעה היא
 רוב החצר הוי כאילו נזרע כולו ודינו בקרפף שלא הוקף לדירה שבארנו דינו. ולכן אם כל
 החצר הוא רק ב' סאתים אסור להוציא כלי הבית לחצר אפי' למקום שלא נזרע בו שאם
 החלק שלא נזרע הוי כאלו נזרע בו כיון שהרוב נזרע אבל מותר למלט כלים ששבתו בטרוב
 ואפי' בחלק הנזרע (אף שט"ו כ"א) מ"ה ס"ק ד' כ' דאפי' נזרע מיעוט עכ"ל מקום חסות חסור
 דמונח לנפול כלו כהיה דללו כלים מסכתו בתוכו לא יסא אלא קרפף סמוך בית פתחים דמותר למלט כנול כדלפ"ה
 כס"ט סוף פ' א' וכו' סא"ר בשם רמב"ם וט"ק דמותר למלט כנול דלא כמ"י ונע"ע גס סוף תמיון ק"ל כל כלי
 ואם הוקף החצר הוא יותר מבית סאתים כיון שהמעוט כולו נזרע הרוב דינו של כל החצר
 כאלו נזרע כולו ואסור למלט בו רק ד"א כיון כרמלית (סא) :

ז ואם מקום הוריעה הוא מיעוט החצר וא"כ לא נתבטל עכ"ל חלק החצר שלא נזרע אלא
 מקום הוריעה אסור דשם נתבטל הדירה ולכן אוליגן בטר במקום הוריעה דאם הוא רק
 ב"ס דינו דמותר למלט בכלו וממנו לחצר ובלבד שלא ימלט כלים ששבתו בבית להרוב
 וזהו דינו של חלק הוריעה וחלק החצר שלא נזרע כיון שהוא הרוב וא"כ אינו בטל למקום
 הוריעה י"א דאעפ"כ אסור למלט בתוכו כלי הבית דלענין זה מקרי החצר פרוץ למקום
 האסור שהרי בחלק הנזרע אסור למלט בתוכו כלי הבית והרי אין מהיצה בין החצר וד"א
 מקום הנזרע ויש מתירין בזה למלט מבית לחלק החצר כיון שרובו לא נזרע לענין זה
 בטל הוריעה לחצר ויש להקל לצורך דהוי מלתא דרבנן (סא) :

ח אם מקום הוריעה יותר מבית סאתים אע"פ שאינו אלא מיעוט החצר מ"מ כיון שהחלק
 הנזרע דינו בהיקף יותר מב"ס אסור למלט בתוכו אלא בד' אמות כיון כרמלית וא"כ הדין
 חלק החצר פרוץ כרמלית ואסור לה"ע למלט אפי' בחצר אלא בד' אמות (דכ"ה סוף פ' א' כ"ה)
 ס"ק י"ד י"ט ליפסח כי נחלס מ"ס ע"ס דכל מה שספק הוא בכל כיוון ענין דכ"ה (סא) :
 ט ואם יש מהיצה בין חלק הנזרע לשאר החצר וא"כ אין חלק אחד שיוך לחבירו כלל וא"כ
 חלק החצר דינו כחצר ומותר למלט בכלו וממנו לבית ומקום הנזרע הוא כיון דלע"פ
 שאם הוא רק ב"ס מותר למלט ממנו לחצר ומחצר לחצר לו הוי כלי בית דאסור כדלפ"ה
 ס' נ' ואם חלק הנזרע יותר מב"ס דינו ככרמלית ואסור להוציא ממנו לחצר וכן להיפך דהיינו
 דינו כרה"י נמור וזה דינו ככרמלית דדוקא עד ב"ס דינו כחצר. ודינו כמו כס"י ב' (סא)
 י ובכל זה אין חילוק אם הם שייכים לאדם א' או לב' בני אדם ובין ערכו או לא ערכו
 מה שאסור אפי' הם של אדם אחד אסור (סא) :

כלל נב המוציא. דין על איזה הוצאה חייב (סא' עמ"ס) :

א המוציא מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י בין ע"י הליכה או שהושיט או שזרק וכן המוציא
 ד' אמות ברה"ר חייב מדאורייתא והמוציא ומכניס מרה"י כרמלית או מרה"י ומכניס
 להם והמעביר ד' אמות ככרמלית פטור אבל אסור מדרבנן (עמ"ס) :

ב אינו חייב עד שיעשה עקירה מרשות זה ויניח ברשות האחר וכן במעביר אינו חייב עד
 שיעקור מתחלה ד' ויניח בסוף ד'. עקר ולא הניח או הניח ולא עקר כיון שהיה עשה
 בפנים ופשט ידו לחוץ והפך בידו ונטלו חבירו העומד בחוץ או שהעומד בחוץ פשט ידו
 חפץ לפנים ונטלו מידו או העומד בפנים שנמצא זה עוקר וזה מניח פטור אבל אסור וזה
 חייב עד שיעקור ממקום רחב ד' על ד' ויניח על מקום שהוא ד' על ד'. וידו של אדם נחשבת
 כאלו הוא ד' על ד'. ולפיכך אף להמתירין לשלוח א"י להביא דברים הצריכים לו כמו שכתב
 בדיון אמירה לא"י ס' ז' צריך לזהר שלא יתן הכלי ליד הא"י וכן בשמביא לא יקבלנו
 אלא שהא"י יניחנו על השלחן או על דבר אחר וכן כשיש מילה במקום שאין עירוב הדין
 נושאין התינוק ע"י הושפה מזה לזה צריכין לזהר שלא יוציא הישראל התינוק מן הבית
 ולא יכניסו לביתו מדרשות לרשות אפי' כ"ש אסור ולא יקח התינוק ביד הנכרי אלא
 הנכרי יקח התינוק בבית ויוציאו לחוץ ויניח אותו ביד הישראל ולפני בהב"ב לא יקח
 הישראל התינוק ליד הנכרי דא"כ עושה הנחה אלא הא"י יקח מיד הישראל ויכניס לבית
 ויניח אותו ביד הישראל וכן בכל דבר שנותן ליד הא"י לא יתן אותו לידו אפי' תת' דהיינו
 שמה יוציאנו הא"י ונמצא הישראל עשה עקירה אלא יניח לפניו ואם יוציא אינו חייב
 ועיין לקמן בכלל ס' ב' (עמ"ס) :

ג עקר בע"ש והניח בשבת פטור. היה הולך מע"ש ועמד לפוש וא"כ כבר נתבטל עקרו
 ראשונה ואם חזר והלך בשבת הרי עשה עקירה בשבת דעקירת נופו בעקיר' חפץ
 וכשיחזור ויעמוד חייב (עמ"ס עמ"ס) :

ד בד"א שאינו חייב עד שיניח בזמן שהוא ברשות א' ופשט ידו לרשות אחר דכיון דהיינו
 אינו

אינו ברשות' שהנוף שם לא מקרי הנהה מה שהוא בידו אבל פשט ידו לרשות אחר ועקר
 שם חפץ והביאו אצלו ואפילו לא עקר בן הקרקע אלא מיד חבירו דידו של אדם חשוב כאלו
 היה ד' על ד' חייב אע"פ שלא הניח דכיון דידו באותו רשות שנפשו שם הוי כאלו מונח ע"כ
 קרקע שהרי הנוף עומד וכן אם הוציא כלי בידו והניח ליד חבירו שעומד בחוץ או שהכניס
 בידו כלי והניח ליד חבירו שעומד בפנים חייב וכן במעביר ד"א ברה"ר (עמ"ס) :

ה אינו חייב אלא כשהוציא כדרך שבני אדם מוציאים כליהם כגון בידו בחיקו על כתפו
 וכיוצא בו. הוציא שלא כדרך המוציאין כגון בפיו וברגלו פטור ואם הוציא אוליגן בפיו
 חייב שדרך הוצאתו ככך ואם הוציא מעות וכיוצא בו תפוצין בכנדים פטור שדרך הוצאתו
 בכך אבל הוציא במעות הצדוקין לו כסדינו חייב (סוף פ' א' סוף פ' א') :

ו ואינו חייב עד שיוציא כל החפץ אבל אם היה תיבה וכיוצא בו והוציא מקצתה ומקצתה
 עדיין בפנים פטור ואפילו חזר אחר כך והוציא כולו פטור שהרי בטלה עקירה
 ראשונה וכן ברה"ר אם הנביה קצה אחר והוציאה איזה אמות ועדיין קצה האחר בתוך ד"א
 מינה על הארץ אע"פ שהחזר והנביה צד השני אפילו כשה אמות פטור עד שיוציא כל החפץ
 בבת א' (רמב"ם פ' י"ג) אבל אם היה נזרד בארץ בין רשות לרשות או ד' אמות ברה"ר
 חייב (ס' עמ"ס עמ"ס) :

ז וכן אינו חייב עד שיוציא החפץ מידו אבל כ"ז שמקצת החפץ בידו כגון שאוחז
 חפץ בידו ברשות היחיד והניחו ברשות הרבים דכיון דאנדר בידו פטור (עמ"ס) :
 ח הנושא אדם חי פטור שהחי נושא את עצמו ואפי' כשהוא לבוש במלבושיו דהם בטלים
 לנבי הנוף. ודוקא גדול שיכול לילך ברגליו אבל קטן שאינו יכול לילך ברגליו כלל וכן
 גדול שהוא חולה או כפות חייב לפיכך אסור לגרור קטן ברה"ר וכל שכן לשאת אותו אפי'
 יכול לילך ברגליו אבל מותר לאחוז בידו והוא ילך ברגליו דהיינו עכ"פ שינביה רגל א' ויניח
 השניה על הארץ ולא נזרז בזה כשה הנביה אותו משום צערא דקטן ואפי' בכרמלית
 אסור מה שאסור :

ט הוציא תינוק אע"פ שיכול לילך ברגליו אע"פ דפטור על הוצאתו דחי נושא א"ע ובגדיו
 טפילים לו אבל אם היה כים תלוי עליו וכיוצא בו שאינו צורך תשמישו אינו בטל אפי'
 לנבי קטן וחייב על הכים (כן מוכח ברמב"ם פ' י"ה סכסס פ' י"ז ופ"ס נה"י רמב"א) וצ"ע הקמיעות
 התלוים על הקטן אם בטל לנבי קטן שאינו קמיע מוכחה רק שהנשים עושין כן ואומרים
 שהיא שמירה לתינוק (ופ"ס נמ"א ס"ק י"ז). וע"ש בעמדת זקנים בשם תשו' רש"ל כ"י ס"ז
 דמתיר בכרמלית :

י דוקא אדם חי פטור אבל המוציא בהמה או עוף חייב ולכן אסור לאחוז בצדיהן לחלוטין
 ברה"ר שמה ינביה וישא אותם ואז חייב (עמ"ס) :

כלל נג דין באיזה ענין מותר למלט מרשות לרשות :

א כבר בארנו שהמוציא מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י בין ע"י הליכה או שהושיט או
 שזרק חייב מדאורייתא וכן המעביר ד' אמות ברה"ר חייב מדאורייתא אבל מהם לכרמלית
 או מכרמלית להם פטור מדאורייתא אבל חכמים אסרו להוציא מהם לכרמלית וכן מכרמלית
 להם וכן אסרו למלט בכרמלית יותר מד"א כיון דה"ר חייב אסור להוציא מהם לכרמלית אחר מותר
 להכניס ולהוציא ולבכר שלא יוציא חוץ מד' אמות וכן מותר להוציא מרה"י או מרה"ר
 ולהניחו במקום פטור וכן להיפך אבל אסרו חכמים לחלוק מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור
 דהיינו

נשמת אדם

(א) במימן מ"ה סוף מ"א פ' ס' שש"ע כרמב"ם ע"ש
 נמנ"ל דלדס נוסח א"ע חלל נמנ"ס וזהו
 מנכרטי נפשיה וחיין ולכן דוקא נחל מנכר מנכר דרנן דרני
 בשבת י"ס וכנ"ל בגליון סוף כ"ה דנ"י י"ח פ' כ"ה א"כ
 נמ"ס פ' כרמב"ם בספר כ' כרנן וסא דנא רי"ס פ' עטל ס"ל
 כ"י נקן ונ"ס ר' יוחנן אמר כ"ז ור"ז אמר ד"א ואר"י כלכס
 כ"כ"ז וא"כ נמ"ס פ' כרנן . ונחלס גס נמ"ס כנ"ס כרמב"ם
 דמוסר כסום ל"י מליו מיוחד אלף לרבי' וסיונו דל"א כ"כ"ז
 דכ"י כ"כ מנכר אפי' כסום סמיוחד לעופות כדלפ"ה כדכ"א
 נמנ"ל . ונחלס ע"כ א"ל דסא דסא ר"י כ"כ"ז כיוון משום
 דס"ל כ"כ"ז דל"כ קטור סא ר"י סניח ל"י סלכס כססס
 משום וכמנ"ל איהם חיס ועק נחל ונמנ"י דדווקא נחל
 דלפ"י כרנן . ואפילו א"י סמ"ל דס"ל דעתי' דכמנ"ל איהם
 כ"כ"ז כ"כ"ז סמ"ל כסמ"ל כסמ"ל . ועוד דכיון דעממל דכ"כ
 משום דס"ל כ"כ"ז וא"כ נמ"ס א"י סלכס כ"כ"ז דל"א ידעיין
 נמנ"ל

נמנ"ל

במחצית דע"כ ל"ם רבנן. וכמו חקקו במוסדא דא וסא
 מחקו המוסדא בין קטן בין יומא גראס למחצית לדחוק. ולכן
 ס"ל למחצית דא דמחצית כח"ס ס"ל סיונו משום דר"ל
 פה"ל דלדא דלדא סקור אלב רבנן לא סקורו גרידא דסקור
 ועיין גפ"ל דמסכתא פסח ב' ט"ז כ"טו"ס ע"ס :

כתב כרמ"ס ב' י"ג הלכ"ד א"ה מומא בכלי וסבלי פ"ה
 על המים סקור. וכחכ כמ"ל כיון דנגמ' סיון בתי-ק-
 ולי' דל"ל לזה דכחור דף ס"ד בתי סמ"ס כ"כ וקאמר שם
 א"ל' מנחת בכלי דמי. וידוע דרשב"ם כחכ' א"ל :

ס"ל 10

אם אין הדלת נעשה בענין זה שאף שאם פותחין אותו מ"ם נשאר צורת הפתח כדן שנבאר
בדן מחיצות אסור להוציא מן הבית לנאנק דכיון דאין להפתח של (שטעטל) צורת הפתח
אע"פ הדלת נעול מ"ם דלת לא הוי מחיצה נמורה (כדליתא כפי' ס"ד נ"מ"ב) והעמודים שבנגד
מחיצות הבית ידוע שאין שם צורת הפתח כי הקורות שמונחים שתי וערב לא נשאר בחללן
נבזה י' טפחים כדן פתח ונס דהוי צורת הפתח מן הצד כדלעיל כלל מ"ה סי' ח' ונס אין
רוחב התקרה ד"ט ואז לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם וא"כ אין כאן אלא מחיצה אחת
או ב' אבל כשיש צורת הפתח לדלת (שטעטל) וא"כ יכול לתקן הצד שכנגד הדלת להעמיד
קנה אצל מחיצות הבית או כשיש בליטות לצד הבית דנחשב כלה וא"כ הקורה שעליהם
הוי צורת הפתח וצד של העמודים לא נרע מלחי משהו שמוני צדדים אם אין בארץ יתר
על י' אכזות ואז מותר למלט מן הבית לנאנק וכן להיפך אבל בלא"ה אסור. כלל של דבר
אם אין לו ג' מחיצות אפי' ע"י צורת הפתח והרביעית ע"י לחי משהו אסור למלט מן
הבית לתוכו ומתוכו לבית (וכלל זה תמלא כפי' ס"מ"י):

מן דרך בעלי אושפזיכא שקורין (קטעמטש) שבשבת מעמיד הנכרי מים על הקורה שהעמודים
של הנאנק נעשין עליו ומשם נוטלין הידים ומשתמשין לכל צרכיהם וצריכין ליתור
בזה הרבה שאם לא נעשה כדן בנאנק כמו שנבארנו בס"י י"ד אז הקורה הוי כיון שאין ברחבו
ד' אע"פ שנבזה יותר מג"מ מרה"ר במילה לרה"ר שלנו שהוא כרמלית וא"כ אסור למלט
המים יותר מד' אמות כדן כרמלית ונס צריכין לדקק מאד דלפעמים יש בנאנק כדן
צה"פ והוא לא ידע וא"כ כיון שיש לנאנק דין רה"י אסור להוציא מקורה זו לרח"ר אפילו
לדין דאין לנו רה"ר מ"ם הוי כרמלית ומכ"ש להפוסקים דאף בזה הזמן יש לנו רה"ר וא"כ
פשיטא דאסור דאם הנאנק כרמלית ונס קורה זו רחבה ד"ט ע"פ היא כרמלית ומכ"ש
דשכא יש צה"פ. בנאנק והוי רה"י ואז חייב ולכן צריך ליתור מאד בזה. ומי שאינו בקי
היטיב בכל הדינים מחייב להחמיר שלא יוציא ויטול ידיו חוץ לנאנק ונס לא לפני
לנאנק דזה אינו מוכרח שהר"ל לא תהי' מחיצה דרך לחומר אמרי' אסור להוציא הנאנק (ס"ט)
לז' נהר או אמת המים העוברת בחצר אע"פ שיש להצר מחיצות ונס מחיצה על המים ונס
מעבר השני של הנהר כיון שאין המחיצות נעשין בשביל המים ולכן אם המים עמוקין
י"ט ורחב ד"ט א"כ דינו ככרמלית ואסור למלאות בהן בחצר שהרי מוציא כרמלית לרה"י
א"כ יעשה לה תיקון המבואר בש"ע ריש סי' שנו' דהיינו שיעשה מחיצה נבזה י' טפחים
בכניסה וביציאה ויהיה טפח ממנו משוקע במים וא"כ שיהיה מחיצה שלימה לרחבה אלא
אפי' מחיצות הרבה וכלבר שלא יהיה ג"ט בין א' לחבירו דאז אמרינן לבד ואם הנקב'
שהנהר נכנס ויוצא אינם רחבים ג' אפי' מחיצה א"כ ונס מותר למלט בחצר ול"א שנפרץ
במלאה לכרמלית שהרי תהיון והמדרון נופא נחשב למחיצה אם הוא משופע כ"כ שמתלקט
עמוק י"ט במשך ד"א כמו שביארנו ברה"י סי' י"ב ונאפי' אם ליכא מחיצה לעבר השני
מן הנהר מותר למלט בחצר. ואם אין במים נבזה י"ט או שאין ברחבו ד"ט מותר למלאות
ממנו אם העמיד מחיצה לצד השני ובוקף מכל ד' צדדים דאז במל לרשות שעומד בו
כדלעיל כלל ג' סי' א' (סי' כ"ד):

י' אם ליכא מחיצה מצד השני של הנהר רק שמדרון תהיון הוא נחשב למחיצה אז
כשנקרשין המים ואין משפת המדרון עד הקרה נבזה י"ט המתלקט מתוך ד"א אע"פ שהוא
עמוק מאה אמה תחת הקרה כמות המחיצה דרוקא מים אין מבטלין מחיצה כדלעיל כלל מ"ז
סי' ח' ואז אסור למלט גם בחצר (ענין כפי' ס"מ"ב מ"ה ס"ק"ב) (ס"ט):

יח מותר ליטול חפץ ברה"ר ולהעבירו פחות מד' אמות ולהניחו שם אבל כשרוצה למלט
ד' אמות אע"פ שיניח בתוך ד' אמות אסור (סי' ע"ו) אע"פ דע"י ב' ב"א מותר ע"פ
אופנים שנבאר כלל ג' אבל ע"י אדם אחד אסור אם לא במי שהחשיך וכיוצא בו שנבאר
שם אבל ד"א מותר שכל אדם יש לו ד"א מצומצמות כר"ה שזה מקומו של אדם ג' אמות
כנגד גופו ואמה לפשוט ידיו ומודדין לכל אדם באמה שלו ואם היה נגס באיבריו מודדין
במה בינונית (ס"מ"ט):

יט וכן מותר לעמוד ברה"י ולמלט ברה"ר חפצים שאינם צריכין לו כשבת ולהניחם
מקום למקום כדלעיל סימן ג' ד' וכלבר שלא יעבירם ד"א ברה"ר ואם העביר ד' אמות
חייב (ס"ו):

כ שני בתים בשני צדי רה"ר והם של אדם אחד או של שנים וערב (ענין מ"ה נאזכר ענין סיטלין
לפ"ד דאז אין פתח ביניהם סיטלין לקטל מה נאזכר) אם שניהם שוים מותר לזרוק מזה לזה למעלה מי'
רה"י ברה"י לרה"י דרך מקום פטור. ואם אחד נבזה מחבירו (וינ"ל דה"ל נמוין רק ענין לאין ידון)
צוה לזרוק כלי חרס וכיוצא בו שאם יפלו ישברו אבל דברים אחרים אסור דחיישי' שמא
יפול

פול ואתי לאתויי ונמצא מוציא מרשות לרשות ולמטה מ"ם אפי' כ"ד אסור לזרוק ואם
זרק פטור (ס"ג) אבל המושיט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע אם הם עומדות זו כנגד זו כגון ב'
גז' זמראות שקורין (גגקט) שאחד הוא בצד א' של ר"ה והב' מצד השני שכנגדו וכן ב' עגלות
נבזהות י"ט שעומדות ברה"ה זה כנגד זה פטור אבל אסור אבל אם הם עומדות זו אחר זו בצד
אחד דהיינו ככותל א' המושיט חייב אפילו למעלה מ' טפחים שכן היה במשכן שהיו ב'
עגלות ע' מדת זו אחר זו כר"ה ומושיט מין הקרשים מזה לזה אבל זריקה במשכן לא מצינו
וגם לא מצינו זה כנגד זה שלא היו מושיטין הקרשים זה כנגד זה אלא מזה לזה שלפניו (ס"ט)
כמ"ה) ב"ד א' מרה"י לרה"י דרך ר"ה אבל מרה"י לרה"י דרך כרמלית למעלה מ"ם מותר
לכתחלה אפי' להושיט אפי' בדיוטא אחת דהיינו שעומדים זה אחר זה דהוי אסור מקום
פטור (ס"ט) (ענין ס"מ"ב ס"ק"ב) ולמטה מ"ם ג"ל דאסור דהוי אסור כרמלית:

כז היה עומד ברה"י וכידו הפך ארוך כסרין וכיוצא בו ונתנגלל מידו וקצה השני עדיין
בידו אם הניע הקצה השני למטה מ"ם סמוך לארץ ונס שם על איזה דבר לא מבעיא
להפוסקים דגם בזמן הזה הוי רה"ר דאסור להביא אצלו דגורנין שמא לא יהיה אנדרו בידו
ואפ"ה יביאנו וחייב ואפי' להפוסקים דדין רה"ר שלנו ככרמלית ואנדרו בידו אפי' אסור
להחזירו כיון שקצה השני נח כבר אבל אם לא נח כלל אלא תלוי באויר אפי' אם הוא כבר
למטה בפחות מ"ט דהוי אסור כרמלית מ"ם מותר להביאו אצלו להסוברים דרשות הרבים
שלנו כרמלית (ס"ט):

כח לא יעמוד אדם ברה"י וישתין ברה"ר ברה"ר וישתין ברה"י וכן לא יורק ואם השתין
ורק חייב ואפי' הוציא פיו ואמטו לאותו רשות ואפי' לכרמלית אסור וכן לא ילך ד"א
ברה"ר או מרשות לרשות ורוקו בפיו אם כבר תלשו בפיו ממקום למקום (ס"ט) (ג):
כט פ-ט ידו נחוץ עם הפך לרה"ר בין בשוגג בין במזיד מותר לו להחזירו עד שלא הניח
שם ולא קנסו אותו אפי' במזיד דשפא לא יוכל להחזיק ידו פשוטה לחוץ עם החפץ כל
השבת וישליכנה מידו ויבא לידי חיוב וג"ל דאם הוא סמוך לחשיכה כמ"ש במזיד קנסי' ליה.
אך כל זה ברה"ר דאורייתא אבל לכרמלית מותר בכל נווני וכוון דבזה"ל להרבה פוסקים
אין לנו רה"ר וא"כ לעולם מותר להחזיר (ס"ט) (ט):

כלל נד דין מי שהחשיך לו בדרך ויש אצלו חפצי' ומי ששבת חפצים אצלו והוציא בשבת:
א מי שבא בדרך וקדש עליו היום וחבילתו על כתפו ירוץ עד שמגיע לביתו ולא ילך בדרך
הכיבה דאז כיון שאין לו היכר שמא ישבת ויעמוד ואז כבר במילה עקירה ראשונה ובשיחזור
וילך הרי עקר בשבת ובשיחזור ויעמוד הרי עשה הנחה ג"כ בשבת וחייב אבל כיון שלא
התירו אלא שירוצ' יש לו היכר שאסור לו לעמוד ובשיניע לביתו לא יעמוד אפי' נרע אחר
אלא יתור אחוריו להצירו וישליכנו דרך אחוריו להצירו או לביתו והוי הנחה שלא בדרך
ודוקא בדבר שהוא משה כחבילה ואין דרך ררוץ בחבילה וא"כ הריצה הוא כר אבל אם יש
אצלו כים מעות וכיוצא בו דבר קל שרוץ לרוץ בתם וא"כ אין הריצה היכר ומ"ם בשעת
הדחק אף בזה יש להתיר ע"י ריצה (סי' נ"ט):

ב ואבנם יותר טוב כשיש אצלו דבר קל שיהן הבים לחזירו וילך בו פחות מד"א ויחזור הוא
ויטול ממנו וילך פחות מד"א וכן עד שמגיע לביתו ואז יורקנה באחוריו כמו שכתבנו ואם
הוא יחידי יכול ג"כ להוריד אותו תמיד פחות נחות מד"א ובגבד שיניח הבים על הקרקע או
שישב בכל פחות מד"א דעמידה לא חשיבא הנחה כיון שהכל בהליכה אחת אם לא כשצריך
לפוש ולנוח דאז העמידה חשיבא הנחה דאע"פ דכלא החשיך בדרך לא התירו למלט בענין
זה כשהוא יחידי דשפא יטעה ויעביר דא כ"מ כיון שהאדם יכול על סמנו ואם לא נתיר לו
יבוא לידי חילול שבת וכן התירו בענין זה וכן אם מצא כתבי קדש שמונחין בבזיון וא"א לו
לשפרם עד הלילה מותר להביאן ע"י מלטול פחות פחות מד"א (סי' נ"ט) אבל למלט ע"י
ב' בני אדם במלטול פחות פחות מד"א מותר לכל דבר הצורך ואפי' מקום רחוק וכלבר שלא
יוצא החפץ חוץ מתחתם שלו (ס"ט):

ג שאר דינים הנהגים למי שהחשיך בדרך כשיש עמו עגלה יתבאר בכלל ג"ה:

שבת
נשמת אדם
(ב) כגן כסור ונסה כפי' דעבירה ליה דר"י לא פליג
הא"כ. וכבר נהנה כפי' דדוקא כיכא דלאמר חיתמי
לא כנס. ועל כהנ"ל נקט י"ד דלכות שבת ג"ע שפסק
כספס מקמי' וכן לא ידון דשפא דלעיל סי' נ"ט ומתקן מותר
וכפסק ק"ו מכלכות ט"ה סלסל ו' נקט דשפסקין או מלל
לסוללם משום פלוג. ונכירות שפסק נקט כהנ"ל דאין

(ג) **נראה** לי שאם הוא אדם שדועה לנו שלא ימנע לאיכור ולא יכופ יצרו ויבא לידי איכור העשה בלתי אסתר דה' לשמור על הכנסתם כפי כ"ו דפתיח אפי' במילתא לטלטל פחות מפות מד"א. ועף שחם כסותם חזקתו. ענינו וסמכ"ס יחיד בדבר ש' והוא נחם שאין לו רחמים מוכרח' מנמרה ע"מ כ"מ. וז"ל כמו שהנחה לעיל שקבלה כיה ביד כסותם דהא אמרי' ע"מ הסווי' קא נכבש אלא לאון הול' ולא לאון מילתא. ומה מלחתי קא רחיש לרבינו ב"מ דק"י דא"ל רב אשי לרב כהנא אלא מעשה הגביה ארנקי כהנא שאין דרשו של בני חכם להגביה ארנקי כהנא כי"ל ולא

כלל נו דין דברים שאסור לצאת בהם בשבת (סי' ט"ז) :

(6) אַרְיָה רב־קוּמִין י"ג מֵחֶדֶר מֵשׁוֹ כְּבוֹד הַכְּרוֹתִים וְז' לַפֻּסֹט בְּנֵיוֹ בְּכִרְמוֹתַי. לֵיל דְסֵן לְרַעֲיָא דַּעֲלֵי חַיִּין מֵשֶׁלֶךְ הַבַּיִת דְּחַיִּין כְּפִי אֲחֵרִים. דְּמִי יוֹדֵעַ אֵם קָמַ עֲמֹנוּ 16 לֹא רַק לְכוֹד עֲמֹנוּ. וְגַן קִיל לְרַעֲיָא דַּעֲלֵי

16

ח מי שיש לו מכה בידו או בשאר הגוף ונתן עליו רטייה מע"ש מותר לצאת בו וכן מותר לברוך על הרטייה סמרטוטין להחליקו שלא יפול וקושרו ומתירו ברה"ר ואם נפל הרטייה ממנו אסור להחזיר כדלקמן כלל ס ט ס' ט' אבל אסור לברוך על הרטייה דבר שהוא חשוב אצלו כמו שעושים שכורכין (פאמעיילע) ומוצא בו על הרטייה שכין שהוא דבר חשוב לא במיל לגבי רפ"ה משא"כ סמרטוטין שאינם חשוב במיל לגבי רטיה. י"א דמותר לברוך על המכה דבר שאינו מרפא אפי' אם כורך קרדו שלא ישרטו בגדיו המכה דבמיל לגבי המכה ואפי' התך באצבעו בשבת ולא היה עליו מע"ש. ודוקא דבר שאינו חשוב אבל דבר חשוב כמו (פאמעיילע) גיל דלבע אסור דלא במיל לגבי מכה והיו משאוי ויש אוסרין אם אינו בא אלא להגן שלא ישרט (טז) (b) :

נְשִׁמַת אָדָם

(ה) **במ"א** סי' ט"א ס"ק מ"ח כתב דאם עושה רק שלא יבנא אסור בלחמא ק"ן משמע בהנראה מלפניו
עוור שהוא כלליון ש"ע ס"ק ק"א וסעיף כ"ח. ולפי זה
ל"א דרבב בסעיף כ"א דעומד לר"ב במנחת סיני ומי
דמסתין. ולכן השמיטה אי דרבב בט"ו ב"ש כהר"ב וז"ל
ומלמי שס' כהר"ב שגזר ללאה במנחת שחולין כוללר דלמי
שי' לו מכב יד וזכורו וכללד שי'א ב"ש שס' אחת עמוד
יוס וכן מסמטוויסן וסוכרין על יד כסחתו' או טכא אחת
ע"ל. כרי של' הסור חל' כול' מנכ"י. א"כ ד"ל ד"ל נכ"י
כהר"ב ד"ל כר"י דרך י"א ב"ש בנמן שנובעין דעס
כעיסה דלזי מחיי עמנוס מוס' מוס' לכל וז"ל סי' מחלוי
ול' משוס סלולו. ולכן מנרין כהר"ב סי'א מנכ"י כדליתא
ע"י כרייתא כדל' אכל כ"י. סי'רלי י"א כ"י כסרוע כ"ח
ורכס"י דפסוק דר"ב עמ' דלנכ' דלזי הו' חת'ס'י. ולכן
ל' כתב כ"י שנובעין כעמ' (פ"ג כ"ח) ול' מיי"י כ"ל
מפרוסה אכל לבנן אסור ולכן כמנחת וסמרטון דמכר' ל"א
פ"כ מיי"י סמק ע"ז מנכ"י. דעיד דמכר' אסור ל"א
דמחלל' כעמ' . ובכתי' ס"א סעיף כ"ד כת' דלזי כ"י כ"י
במיושב כרייתו . ולכן ככ' ש' לנכ' כעמ' וכו' מחולק מ"ש
גד"א שמוכ' לסעיף קודם . וס' דע' מנכ"י כדל' דמכר'
יחז' על כעמ' י"א יסור' ד' שינל' דע' עמוס' מוס' .

16

לך המוסים דוה אינו קנין כלל אלא צריך לפסוק דמים של כ"א וא' לבדו ויתן לו (לוי' נהל) והשאר יקוף עליו במלוה וגם לא יתנה עמו שמוכר לו לשבת לבד אלא מכירה חלושה ולא יסמוך אדם על מכירה אם לא ע"י מורה הוראה שיכתוב לו שמר מכירה כדין ולכן נראה לו דכיון דבמה"ז שאין שומעין לקול המורים ואם לא נתיר להם בדרך היתר יעשו בדרך איסור ורוב הסותרים ובפרט בעלי העגלות אינם ב"ת לעהות בקי בדינים לכן יותר מוב להורות להם שיפקירו ההכחות ויפקירו בשליש בני אדם מע"ש ויתנו שאפי' בשיקח מידו בלילי שבת אינו רוצה לזכות בו עוד אלא שיתיר הכל של נכרי ויהיה שלא יקחו מה העגלה מה שרעת' שיקח הנכרי בשבת אלא כל מה שלקחו מה העגל' ישאר בידם עד מוצ"ש ויבטלו גם השכירות של הנכרי ואף שכל זה הוא דחוק ורחוק ובקושי גדול כיון שאין שומעין מוטב שיעשו בדרך היתר מה ראפשר ובכרך קל ישמעו לקול המורים . ונראה לו עוד לעשות תקנה שיצטרך הכעה"ג ליקח בכל ע"ש כתוב והתנם משלשה בנ"א שהפקיר בפניה' כדי שיוכור להפקיר (ג) : ך ודע דמי שחשכה לו והעגלה כאה בשבת אם כאה בשבת מחור לתתוך אסור למלטלל הדברי' שבעגלה חוץ לר"א ואם יש בו אוכלי' ומשקין אמורין לאותו שבת כיון דכרים הבאים מחוץ לתתום בשביל ישראל כמו שנבאר . בכלל ס"ג וכלל ע"ז וע"ה :

ובל היתירים הנ"ל לא שייך אם יהודי הוא מנהיג הסוסים שאם הוא מנהיג הסוסים לכד עובר משום מחמר ומכ"ש שאם הוא רוכב עובר גם על שבות דדבריהם ולכן יש להזהיר שיניח כל הפציו בעגלה לאחר שהפקיר הכל ויילך ברגליו אצל הסוסים ולא ישמע קולו לנער במסוסים ויותר טוב שיעמדו במקומם וישלחו למקום הסמור ויביאו משם נכרי שיביא העגלות למלון ובוזז יסולקו מכל המכשולים וכ"ז בשנה' בתוך התחום אבל למי שהחשיך חוץ לתחום אין לו היתר כלל אם לא במקום סכנה :

ה' ודע דכל זה אם לאיזה סיבה נעשה לו עיכוב וקידוש היום אבל אם במזיד מהלך בע"ש נקרא רשע וצריך כפרה וכליתה כדין מחלל שבת:

ט"ז מ"ז שחשבה לו והוא רוכב על החמור צריך לירד והרובע חוץ לתחום עובר גם משום תחומין (ס"ו נ"ו) :

כלל נט דינים הנוהגים בבהמה בשבת (סי' ע"ד) :

א אע"ג דאסור לעשות רפואה לאדם בשבת ברלקמן כלל ס"ט דגורי משום שחיקת סממנים אבל בבחמה אינו בחול כ"כ ולא נזיר' ולכן מותר לעשות לה רפואה בשבת ולפיכך אם אכלה הבקבה הרבה מותר להריצה בחצר כדי שתתיגע וכן מותר להעמידה במים שתצטנן וכן מותר לסוך מכתה בשמן אם עדיין לא נתרפא המכה אבל אסור לעשות בשביל בחמה שום מלאכה דאורייתא או דרבנן אפי' היא מתה אבל מותר לומר לנכרי להקין לה דם ולעשו' לה שאר רפואו'. ודוקא כשהיא חולה אבל להקין לסוף בבדי שתאכל יותר (ה) אסור (ט) מ"ב(ג) ב' כבר כתבנו במלאכת טרקר שאין גוברין המאכל שנותן לבחמה בבכרה והוא מלאכה נשמת אדם

(ג) **למא** ועלם מתיי מ"ם בעל ז"ל בתשוב' סי' ל"ה הכה מ"ם כזו בק"ל דלפי מה שפ' כרע"ל סקטעס העלמן יעזר מעום זער בעלי חיים . ואם קן אפילו הפסיק בהמה עובר סה"י ע"כ נ"ל כזו בנ"ח אלא טעות הד"ק בחול יסיה חסור תפעות מאלהם בזהבם חלה דהאורח הוסיכם בזהבם יסכר"ל סה"י ל"ה ימיה ויוון שפסקיר דלפני שנו לר"ל"ם בזהבם שאין ע"ל ית"ב מהם בזהבם בזהבם עיין כלל י"ז וה"ם שדעת הסמ"ק בקולו ע"ד כל הפוסקים כבר כתב ספ"ק ד"ל"ם דכל הפוסקים הוסיכום ימיה כיון עמ"ל כפי"ה י"ז ימיה דמורד לק"ק ולתעם בתחולתם עדיף ועוד הכי"ה א"ר שפ"ל במדרי"ם על ק"ף על מה שכתבו חס"י שאין לשתעור להסביר ולפסקיר בהמה י"ז ומכאן במדרי"ם ע"ל ק"ף ומעט דר"ל שאלה בפי"ה י"ז ובכ"ה ומסתמא ע"ד דעת המדרי"ם ק"ל ור"י דמסתמא ור"ה י"ז ומדרי"ם נמי מוכח הכי שפ"ק כתב שאין הדבר מפורסם וא"כ ע"כ שאלה שפסקיר עיין ק"ף עמ"ל או חס"י כפי"ה א"ל כלל במדרי"ם דמור"י י"ז דר"ר מנחם' דברר שפסקיר וכו' וכו' .

[illegible]

דאורייתא אכל מותר לימנול בכברה ונותן לפניה אע"פ שרמוץ נופל מאליו מותר כיון שאינו מכוין ואין עושה פעולה לזה בידיים.

ג' לא ימדוד השעורים לפני בהמתו אלא משער באומד הדעת :
ד דיני ניבול טורסן כתבתי במלאכת לש סי' א' :

ה האגודה של תבן שקושרים בב' ונ' מקומות אם אינן קשר של קיימא מותר להתיר ולהניח לפני בתה אכל אסור לשפשף בידים כדי שיהיה נוח לאכול דאסור להטריח בשביל בתה מה שתאכל בלא"ה אבל מה שאי אפשר לה לאכול בלא"ה מותר:

וְאִמּוֹר לַחֲתָנְךָ חֵבֵן דָּק דְּק שְׁקוּרִין (סִימָקָה) וּבִל"א (סַטְקֵסִין) וְאִפִּי ע"י גְּבָרִי אִמּוֹר דְּהוּי כְּפוּהָן וּגְזַל דְּבִדְעֵיבֵר אִם עָשָׂה גְּבָרִי מִתֵּר לִיתֵּן לְבַחְסָה דְּאִין בִּזְה אֵלֶּא אִימּוֹר דְּרַבְנָן דְּהֵא בִלְא"ה רֵאוּי הִתְבֵּן לְמֵאכֵל בַּחְסָה (וְעֵינִי לְעֵינִי מִלְּאִכְסִי מוֹחֵן כִּנ"ל ס"י ז'): .

מותר ליתן מזונות לפני כהמה ועופות שמזונותן על האדם אבל אסור ליתן לפני דבורים ויונים שבשובך שאין מזונותן עליו:

ה' מותר להעמיד לכהנה על עשבים מחוברים כדי שתאכל מן המחובר דלא אמרה תורה שביתת בהמתו רק בדבר שיש לה צער ואדירבה בזה יש לה ניחא אבל נכרי שתלש עשבים בשבת אסור להעמיד בהמתו אצל העשבים משם שנוזינן שמא ימלטל בידיו ויתן לה אבל מותר לעמוד בפניה שלא תוכל לנמות ותצמוד לאכל מהם ואם יקום כשכיל ישראל או מילא מים עיין לקמן בדיון אמירה לנכרי סי' ה' :

ט אמור לגרוף האבוס אפי' הוא כלי דשמא יהיה אבוס בקרקע ויבא לידי השוויית נומות ואמור למלך התבן מלפניו שיש שכבר נמאס ואינו ראוי לאכילה:

י כהמה שנפלה לנומא שבחצר וירא שמא תמות שם אפשר יש לסמוך על הש"ג להתיר
 שלטול מוקצה דאין לה שרש מה"ת משום צער בעלי חיים ואם הוא ברמילית ופשיטא
 ברה"ר דיש שם ג"כ איסור הוצאה אמור להוציאה בידים וע"י בורים לב"מ מורה להוציאה
 אפי' ברה"ר משום צער בעלי חיים דהיי דאורייתא (עין גפ"ס סי' פ"ט בש"ס מ' מהימן ממיר (והואיל
 בידים אם א"ל בענין אחר ומדעם זאת לחובב ע"י ככרי וע"י דכסס דוקא ע"י ככרי מותר) :

י"א מותר לומר לנכרי שיחליב בהמות בשבת משום צער בע"ח והחלב אסור בזיום אפי' בטלמול אלא הנכרי יעמידנה במקום המשתמר (ס"ב):

יב מותר לומר לנכרי להסרות האווזות פעם א' ביום משום צעו בע"ה. ואם ליבא נכרי שרי ע"י ישראל וטוב לעשות ע"י קמן (שם כ"ה):

יג. כל הדברים שנתבאר בגלל צ"ו סי' ה' ו' דמות ביו"ט לעשות לבהמה לילדה ולמעה
אסור בשבת (פ"ג) :

בכלל ס' דין עשיית חפציו שאין בהם מלאכה (נסי' מ"ו וע"ז).

א. כתיב ובכרתו מעשות דרכיך, שלא יהא הלויך בשבת כמו בחול לפיכך אין לרויך בשבת כ"א לדבר מצוה ואפי' בחול לא יפסיע ופסיעה נסה דהיינו יותר מאמה ומ"מ בחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם וכן לראות כל דבר שמתענגים בה מותר. היה הולך והגיע לאמת המים יכול ללכת ולקפוץ עליו ומוטב שידלג ממה שיקפנה מפני שמרבה בה הליוך ואם אינו יכול ללכת מוטב שיקפנה משיעבור במים שמא יבא לידי חטמה (ט"ז):

ב ומצואו הפצ'ד דרשו חז"ל הפצ'ד אמורין אפי' בדבר שאיננו עושה שום מלאכה לפיכך
אסור לאדם להלך בחפצו בשבת אפי' בדבר שאיננו עושה שום מלאכה ונמ אינו מדבר
שום דבר אם הדברים ניכרים שעושה כן בשביל הפצו שיהיה מוכן לעשות במצו"ש אבל
אם אינו ניכר כלל ונמ אינו משלים הפצו בשבת כשמומין א"ע שיהיה מוכן למ"ש מותר
(כ"י מ"ו). לפיכך אסור לאדם להלך בתוך שדותיו וגנותיו לראות מה הן צריכין ואיך הן
פירותיהן וכן שאר נכסיו וכן לא יטייל למצוא סוס וספינה או עגלה לצאת בהן למחר שהרי
זה עוסק בחפציו בשבת ואע"פ שאיננו ניכר כלל אסור (6) :

נִשְׁמַת אָדָם וּבֶן

עבדו אפי' שו'ל צרי' דז' אקור :
(א) הסי'א בסי' ט"ו ק"א כ' כח' לענין דקא
 בענין אקור . מר' ח' להלכין . י' ל' דתני
 ב' אפ' רבדי' : דל' אקור מתוך חפ' ר' אפ' לו ב' ד' דתני
 עוש' מוס' מלכ'ס' כגון עמטין נכסיו לראות מה לרין למחר
 כו' . וכן 'ס' פ"ו א' לו' נלתי סק' ממט' דכל עמטין
 הו' עוש' כחפיו ואקור אפי' לו' ע' מ' כ' כלל . ודוק
 נכסיו להכיר סירות וכו'ל' שו' אפי' עוש' עת' חפ'ו רק
 א' מתוך מתוך ומוטין עמ'ו להקדים גפ'ס' עשות . כז' י' א'
 עמטין ע'ל'ין ומוטין עמ'ו להקדים גפ'ס' עשות . כז' י' א'

1997

בנקוב אע"פ שהוא זריא דזא אסור :

[illegible]

ג וכן אין מחשיבין על התחום לשבור פועלים או לתלוש פירות או אפי' אם יש שם פירות תלושין להביאין רק שהם מוקצה או להביא עגלה וכו' וצא בו בכלים האסורי' לטלטל בשבת או להביא בהמות ועופות קטנים שא"ל להם שילכו אא"כ ימלטם בידים וזה אסור בשבת וכו' שמחשיב בסוף התחום ויושב שם עד שתחשך ניכר הדבר שהלך לשם כדי שיהיה מוכן לעשות חפציו במ"ש ונמצא שהלך לעשות חפציו במ"ש לו להשיג בשבת (ס):

ד אבל מותר להחשיך אפי' בסוף התחום להביא במ"ש בהמה גדולה שאפשר לו לילך ברגליה שבין שיש צד היתר להביא בשבת אע"פ שעומדת חוץ לתחום יקרא לה תחום אלו. שאין אדם מוזהר על בהמות שלא תלך חוץ לתחום ובלבד שלא יביאנה בידו כמבואר בכל ע"ה וכן מותר להחשיך להביא פירות התלושין מע"ש שאין בהם מוקצה וכו' וצא בו שם בזה יש צד היתר להביא בשבת ע"י חתיצות בני אדם וכו' וצא בו וכן מותר להחשיך להיות מוזמן ללכת חוץ לתחום לשמור שם פירות שהרי מותר לשמור פירות בשבת אם הם בתוך התחום ואין זה כעוסק בחפציו שלא נאמר אלא לקנות לעצמו חפצים שאין עתה מצויים או להחשיך

נשמת אדם

יחזק שם עד שתחשך ניכר לכל ספק לפסל לעסוק בחפציו ונמצא שהלכות זו סיפה במילת הפיו. אבל אם מחשיך כבוד התחום לתלוש פירות מצינו לו לשבור פועלים דיוקן דאורי' ניכר מותר. מסרי עשוי' אלו עוסק בחפציו רק שמתחיל עמלו לק' עשאוהו כסדרו דמותר. אבל ניכר כיון כיון דמותר. וכן מצינו למקד גמולין ופועליהם בשבת לראות מה מן הריבין ואיך מן פירותיהן ומפסולין מסרי. וזו ספק לעשות חפציו. וכן אסור לילך עד סוף התחום ויש שם עד שתחשך כדי שיהי' קרוב לעשות חפציו במ"ש מסרי. ונמצא כלומר בשבת לעשות חפציו ע"כ' מצינו להביא פירות חסרי' מותר לעשות חפציו וכו' וצא בו שם בזה יש צד היתר להביא בשבת אע"פ שעומדת חוץ לתחום יקרא לה תחום אלו. שאין אדם מוזהר על בהמות שלא תלך חוץ לתחום ובלבד שלא יביאנה בידו כמבואר בכל ע"ה וכן מותר להחשיך להביא פירות התלושין מע"ש שאין בהם מוקצה וכו' וצא בו שם בזה יש צד היתר להביא בשבת ע"י חתיצות בני אדם וכו' וצא בו וכן מותר להחשיך להיות מוזמן ללכת חוץ לתחום לשמור שם פירות שהרי מותר לשמור פירות בשבת אם הם בתוך התחום ואין זה כעוסק בחפציו שלא נאמר אלא לקנות לעצמו חפצים שאין עתה מצויים או להחשיך

להשתכר ולהרויח ולהמפל בהבאה שתבא לידו אבל לשמור ממנו שכבר בא לידו שיעמוד כמו שהוא מותר (כמ"ס פ"ד ס"ה) ואף שיתלוש אה"כ ג"כ פירות מותר כיון שלא היתה מונתו לכך (ס):

ה וכן מותר לטייל בנחת שהוא בתוך התחום לתלוש פירות או במקום שיש שם בעלי עגלות ופסגין שהוא בתוך התחום ומקום שדרך בני אדם לטייל שם אף מי שאינו צריך לשבור אותם ולכן אף שכונתו שישמתי' שם עד שתחשך ולשבור אותם או לתלוש פירות מותר שבין שדבר זה אינו ניכר כלל הוי כמו הרחוק בעסקיו דמותר ואינו דומה לטיול למצוא עגלה וכפינה בס"ב דהתם עוסק בעסקיו ממש אבל הא אינו עוסק עכשיו בעסקיו כלל שהרי כבר יודע שיש שם עגלה וספיג' רק להשיג' אותם וכיון שאינו ניכר מותר וכן מותר לילך לעיר שהוא בתוך התחום כדי שיוכל לעסוק במלאכתו לתפור וכו' וצא בו תיכף שמחשיב' (ס):

ו כלל ש"ד אם הוא עוסק בעסקיו אסור אפי' אינו ניכר הוא בתוך התחום ואם אינו עוסק בעסקיו אלא רוצה להמתין עד שחשיכה אם ניכר אסור ולא מותר. ודוקא בתוך התחום אבל חוץ לתחום וא"כ מה שיעשה בכוף התחום ע"י' ניכר שרוצה לעסוק בעסקיו אם הוא דבר שאין לו היתר לעשות בשבת אסור כן הוא דעת דוב הפוסקים אבל דעת הג"א דאפי' לעיין נכסיו אינו אסור אא"כ ניכר (ס):

ז מדבתיב עשות חפציו משמע דוקא חפציו אסור אבל חפציו שמם מותר ולכן מותר להחשיך על התחום אם צריך לדבר מצוה וכן יכול לומר לחבירו שיחשיך לדבר מצוה שילך למקום פלוני ליקח שם צרכי מצוה ואם לא תמצא במקום פלוני לך למקום פלוני ואם לא תמצא במנה קה במאתים דכיון דצרכי מצוה הוא מותר ובלבד שלא יחשוב עמו שלא יאמר כבר מגיע לך כך ועכשיו מגיע לך כך. וכן אסור לומר לו ובלבד שלא תתן יותר מסך זה דאמריהו אינה אלא להנאתו והוי חפציו ואפי' השליח נכרי אסור לומר לו שיהיה היום ואם הביא דינו כדאייתא בכלל ס"ב אבל מותר לומר לו שילך היום להביא למחר (ס):

ח השוכר את הפועל לשמור לו או שאר דבר המותר בשבת אסור לו לקבל שבר שבת בפ"ע וכן המשכיר בהמה לחבירו או כלים אסור לו לקבל שבת אבל אם שבר לשבוע או לחדש מותר לקבל בהבלעה והחזנים המשכירים עצמ' להתפלל לשבועות וי"ט לבד חשיבין זה לצרכי מצוה ולכן המנהג להקל אע"פ שיש לפקפק אך מה שנוהגים הסוחרים לשבור יחודי לשמור העגלות מן גניבה הדבר קשה אך הסותר עובר על לפני עור כיון שיוצא שודאי יקבל שבר שבת ולכן ראוי שיתנה עמו שישמור גם ביום עש"ק ובמוצ"ש קודש איוזה שעות ראו הוי כשבר שבת בהבלעה ופ"מ אם מנכה לו כשלא ישמור לו בשבת לא הוי בהבלעה (עיין כמובן ס"ד פ"ב כמובן ס"ה) (ס):

ט נכרי שבא ליטול משכנו מישראל בשבת וישראל אחר רוצה להיות ערב י"א דאסור משום ממצוא חפציו וכן השמשות יש להחזיר (פ"א ס"ה) אך אם הנכרי רוצה להחליף משכנו בשבת מותר ובלבד שיציאנו הנכרי דרך מלבוש כמבואר לקמן כלל ס"ב ס"י י"ג:

י אסור למדוד שום דבר ומדידת מצוה מותר ודוקא כשאינו לצורך מקה וממכר אבל לצורך מקה וממכר אפי' לדבר מצוה אסור (ס"י ע"ה) ומותר לשער ע"פ אומדנה למראה עיניו איסור בששים (וכן סא כמ"ס וכו' אפי' מתעבד מע"מ ולא נודע לו עד כמה וכן יבס שמתעבד מותר לפסל' א' דאפי' חלף חומרה) (ס"י ע"ה) (כמובן ס"ד פ"ב כמובן ס"ה) (ס):

יא יש מחמירין ליתן לחבירו מתנה דדמי למקח וממכר שהרי יוצא מרשותו ואפי' לחייב לחבירו ליתן לו כך וכך אבל צדקה מותר (פ"ט ע"ה):

יב אסור ליתן משכון לחבירו אא"כ הוא לצורך מצוה או לצורך שבת ולא יאמר לו הילך משכון אלא נותן פתם (ס):

יג אין לזון ואין פורעין בשבת ואין שמין דבר בשבת כמה הוא שוה (ועיין כלל ז"ח ס"א י') ומי שזנשע לפדוע לחבירו ליום פלוני והגיע הזמן בשבת יתן לו מטלטלין שישוין בודאי כדי חובו או יותר דשוה בסף כנסף וכיון שעושה כן לקיים שובעו הוי חפציו שמם. ואם גשבע שיפרע לו דוקא במעות אם יש לו מעות יתן לו ע"י א"י ואם אין לו מעות יאמר לאי' לשום או יקח כלי אחר ויאמר זה בזה אם הם שוים ואז לאחר שבת ישומר אותו והמשיאלי לחבירו דבר מאכל בשבת או שפורע לו דבר מאכל המגיע לחבירו לא יאמר לשון הלואה ופריעה אלא תן לי או החזיר לי וכן הפורע יאמר הנני מחזיר לך או הילך אבל שלא לצורך השבת אסור ליתן משכון ופשיטא ליתן מתנה או להקנות בקנין נמור אנב סודר דכל זה דומה למכר וממכר (ס) ולהשאיל לא"י בשבת מבואר לעיל (כלל ז"ח ס"א י"ג):

יד אע"ג דאין נותנין חרם בשבת מ"מ חכם לכבודו או למי שחילל השבת מותר לנדונו וכן מותר לקרות מתוך התנ"ך מי שהוא מוחרם עפ"י ב"ר משום חובותיו דב"ז הוא כצרכי רבים

אסור לומר לו להמיק אחר חצות היום כדי שיהיה חם ב"ש דשבות קרובה תהיה אבל לא לצורך בחר אך י"ל כיון דחשבינן קור לחולי מותר (ס"ט) :

לא מותר לומר לנכרי לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת כדי שלא יבואו רבים לידי ממשול וכדאי הוא בעל העיטור (נ"י) לסמוך עליו להתיר שבות דאמירה אפי' במלאכה דאורייתא במקום מצוה דרבים (מ"ט ד"ט ד"ט) :

יב נכרי המביא תבואה לישראל בחובו והישראל נותן לו הספתה לאוצרו והנכרי מודד ומונה לשם ים מתירין דנכרי במלאכת עצמו עוסק דאינו של ישראל עד אחר המדידה ונ"ל שהישראל מותר לעמוד במדידה שלא ימעה אותו ובלבד שלא ידבר עמו כלל מזה אבל אם הישראל צוה לו להוציא אוכל הפך של נכרי לפנותו וה"ה בכל מוקצה דע"פ הוי שבות דשבות וכן מותר לישראל לעמוד בשעה שהולכים בהמתם או שעושים נבינות ליקח מהם אחר שבת כיון שעדיין אינו של ישראל (פ"ט) ש"י דלשיל דלשיל כלל ג' ס' כ"ו) :

יג נכרי שיש לו משכון ביד ישראל ובא ליקח בשבת בין שמנחה המעות או שמנחה משכון אחר כותר להחזיר לו דאין זה מקח וממכר ומוכר שלא ינע ישראל במשכון כלל : ודוקא כשהוא מלוכש דאז ילבישו הנכרי או במקום שמוחר למלט אבל במקום שאין עירוב כיון שהוא כמושב ביד ישראל מחוי בהפצו של ישראל וכו' ויציא הנכרי בשבת מחוי שהישראל צוה לו להוציא אוכל הפך של נכרי שאינו ממושכן כלל לישראל מותר להנחיל לנכרי שיוציאו שהרואה יאמר שהנכרי הכניסו ומוציאו אבל אם הנכרי בחוץ לא יושיט לו הישראל אפי' בשיפוט ידו לפנים דהרואה שהנכרי עומד בחוץ ומוציא יאמר שהישראל נתן לו (ס"ט) :

יד מותר ליתן לנכרי מזונות שאפשר שיאכלנו בביתו אבל הרבה או שארי דברים אסור ליתן לו ובלב ענין אסור ליתן ליד הנכרי שא"כ הרי ישראל עושה עקירה לצורך הוצאה וזה אסור (ס"ט) :

מז לצורך מצוה כגון להוציא חמץ מביתו או שהנכרי אלם או משום דרכי שלום מותר ליתן לפניו או לשלוח ע"י נכרי . ובלבד שלא יתן לתוך ידו שלא יעשה עקירה (ס"ט) : מז נכרי שקנה סחורה מישראל בע"ש ובא ללקחה בשבת אם אינו לצורך גדול יש לאסור ליתן לו להוציא אפי' במקום שיש עירוב שיחשדוהו שמכרה לו בשבת (ס' כ"ט) ד"ט כ"ט :

יז אסור לומר לנכרי שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי המט שיבואו להספידו אבל חולה דתקיף ליה עלמא ואמר שישלחו בעד קרוביו מותר לשבור נכרי לשלחו (ס' כ"ט) :

כלל סג דין נכרי שעשה מלאכה בשביל ישראל :

א נכרי שעשה מלאכה לעצמו בשב"א הוא דבר דלא שייך בו מוקצ' וגם ל"ש בו . מא ירבה בשביל ישראל וגם אינו דבר רגיל ותדיר שנחוש שאף שלא ירבה בשבת זו מ"מ מרגילו שלשבת הבאה ירבה בשביל ישראל מותר לישראל ליהנו ממנו בשבת לפיכך נכרי שהדליק נר בשביל עצמו או שהיטם הבית בשבילו מותר לישראל ליהנות ממנו דלא שייך שמא ירבה דבר לאחד נר למאה וגם לא חיישינן שמא ירגילו לשבת הבאה להדליק בשביל ישראל לבדו דזה לא חיישינן דדוקא שמא ירבה חיישינן אבל לעשות בשבילו לא חיישינן וכן אם מילא מים לשתות סבור רה"י מותר לישראל לשתות דאין דרך להרבות דבדלי א' דולה הרבה אבל נכרי שהדליק מדורה בשבילו יש אוסרין להתחמם גנדי דכיון שהוא יושב אצל הנכרי נעשה כמכירו ואז חיישי' שיחת' האש להתקרב לישראל וי"מ גם בזה (ס' כ"ט) ד"ט כ"ט) : ב נכרי שבישל מים או (ס"ט) וקאנו) בזה יש חשש שמא ירבה גבשל ולכן אם מכירו אפי' שלא בפניו אם יודע שהישראל צריך לזה אסור ולא עוד אלא אפי' לא הרבה בשבילו אסור דמרגילו לשבת הבאה כיון שהוא דבר שצריך תדיר ואפי' אינו מכירו אם אמר הנכרי בפירוש שעושה בשביל ישראל או שמעשיו מוכיחים שעושה לצורך שניהם וכו' לצורך ישראל לבד אסור . ונ"ל דאם ישראל מתאכסן בבית הנכרי בשבת והנכרי אינו יודע כלל בישראל ששותה (ס"ט) וקאנו) בשבת ומכ"ש בשאומר הישראל בפירוש שאינו שותה (קאנו)

נשמת אדם

וכעולם הושעין יונה נחולי ככולל כל גוף דמס מותר לחליט שבות דכרכו . וכו' כ"ט כ"ט) פ"א א"ת) דלדעת סמ"ע לומר נכבדיר אש דחשיב לזה כחולל שאין בו סכנה . וכו' יר"ט שם שכתב לסתור משום דמחשבה לגנות כו' לא כתב רק דאש חמס מותר ליכנסו אצל לחסיר אחרים כמלעזר לא כחסי כמלעזר ע"כ) . וכו' וכו' כמלעזר פ"א ס"ל דגונת כיו חולי נשמת משכ"כ כמלעזר . וכו' וכו' כ' כתב דאפי' אש נפלא דגם גנח סאור רק נעלער . מ"מ לא קסא דאש כסם מועד ע"י נשמת

בשבת אז מותר לשתות (קאנו) שעשה הנכרי לעצמו לדעת המתירין פת שאפה הנכרי שנכתוב כס"י נ' ובלבד שלא יהיה שום ערמה בדבר שלא יבין הנכרי כלל שרצונו לשתות : ג נכרי פלטר שאפה פת בשביל נכרים אם הוא בענין שאין לו חשש מכל מה שנזכר כס"י א' ב' לצורך מצוה או שאין לו פת אחר לברך המוציא ואינו יכול לשאול מחבירו מותר אבל בלא"ה אסור דיש אוסרין בכל ענין משום גולד שהרי אחרמול לא היה ראוי לאכילה והמתירין ס"ל דל"ש מוקצה וגולד בדבר שנזכרו בידי אדם שהרי הפחינה והאפיה נזכר ע"י כן אדם והאוסרים ס"ל דדוקא במוקצה שייך פטעם זה אבל זה הוי גולד ונ"ל דה"ה (קאנו) ומכ"ש אם נטחן (קאנו) בשבת (ס"ט) וזמן נהן מעות מע"ש להנכרי לכ"ע אסור שהרי עשה בשביל ישראל (ס"ט) :

ד נכרי שעושה מנעלים על המקח וכיוצא בו אם הוא ידוע שאינו עושה בשביל ישראל מותר ללבשם אם הנכרים מביאים לבית ישראל (ס"ט) כס"י ס' ר"ט סקסס סא לין פכילין כלים מביט כאלוין ונ"ל דלכך מדקדק כ"ט לכמוז ולקחם מחמוז כ"ל ללפוקי מביט כאלוין) או שהם נמכרים בהנות של נכרי ובלבד שלא יקחם מבית האומן דאסור להביא כלים מבית האומן שיחשדוהו שצוהו לו לעשות בשבילו בשבת וגם צריך ליתור שלא יתן מעות לנכרי דזה הוא עוברא דחול וגם שלא לקצב עמו הכח רק שיקח' סתם ואע"פ שידוע שהאומן עשן בשבת דאין בזה משום מוקצה כיון שנזכר בידי אדם (ס' כ"ט) :

ה ואם עשן בשביל ישראל והישראל קצץ שברו מע"ש או שידוע המקח ועשן בשבת אע"פ שעושה בשביל ישראל מ"מ כיון שהנכרי אינו עושה רק להשלי' פעולתו ולהשתכר מותר (ה) שהרי אין זה דומה לנר שהדליק דאפי' קצץ אסור כדלקמן ס' ו' שזה הנאתו מיוחדת דוקא לשבת אבל מנעלים וכיוצא בו אינו מיוחד דוקא לשבת אע"פ דיש פוסקים דאסור ללבשן בשבת מ"מ אם אין לו אחרים וצריך ללבשן בשבת יש לסמוך על המתירין ובלבד שלא יקחם מבית האומן . ואם יש לתלות שעשן מע"ש אפי' היה חכר תיקון מועט להחליקו וכיוצא בו מותר לכ"ע דהא היה יכול ללבוש בלא"ה (ס"ט) :

ו אבל נכרי שהדליק נר בשביל ישראל כיון דאינו ראוי לאותו יום אע"פ שקצץ שבר נכרי אסור לכל ישראל להשתמש לאורה ואפי' הדליק בביתו לצורך ישראל והביאו לישראל אסור ומ"מ אם הדליק אין מחייבין אותו לצאת מן הבית וגם א"צ להפוך פניו רק ממידת המידות אלא דצריך למחות כיון שהעצים והנר של ישראל ה"ז כאלו אומר לו לעשות ואם הנכרי רגיל לעשות כך בע"כ יגרשנו מביתו ואם מיהה ונלה דעתו שאינו רוצה בזה יש מתירין (כ"ט) וס"ט ס' רע"ו) ול"ג דאסור (ונכרי שהדליק נר כמל"ג תכירו שיקס סמנו ללדלק ותכירו כוונתו ס"ט לזורך ישראל ית' לסקל לזורך מל"ג ס"ט רע"ו כ"ט) וס"ט) ואם הדליק במסיבה שישאל ונכרום יושבים שם מסתמא אדעתא דכלם הדליק ואסור אם לא שיש הוכחה שהדליק העיקר בשביל הנכרים אבל אם הנכרי המדליק משתמש לצרכו אע"פ שאנו יודעין שמדליק גם בשביל הישראל אפי' מותר דכיון דהוא עצמו משתמש בו העיקר הוא בשביל עצמו ואפי' ברוב ישראל מותר משא"כ בשביל אחרים דהיינו מסיבה של נכרים וישראל צריך דוקא הוכחה שהדליק בשביל הנכרי אבל אם עיקר הדלקת הוא בשביל ישראל אע"פ שגם הוא משתמש בנר כגון שישראל אמר לנכרי שילך עמו והדליק נר אע"פ שגם הנכרי משתמש בו מ"מ עיקר הדלקה היה בשביל ישראל ואסור ואם היה נר דולק ובא נכרי והדליק עוד גרות מותר להשתמש בעוד שהראשון דולק וה"ה אם הרבה עצים להכתירין במדורה כס"י א' ולאחר שכבה אסור ונ"ל דבמקום צורך יש לסמוך ומותר להשתמש אף לאחר שכבה הראשון וגם א"צ למחות בהנכרי המרבה גרות ועיין לעיל בכלל הקודם (כ"ט) ס' כ"ט) :

ז ישראל ונכרי שיושבין בבית א' והדליק נכרי הנר אם רוב נכרים מותר מהצה על מחצה אסור (ג) ואם יש הוכחה שהדליק לצורך הנכרים אפי' ברוב ישראל מותר (ס' כ"ט) :

נשמת אדם

דשמי' כסם דכיו ונק' כלאחר יד . חלל אחרים לנכרי הוא כשבות דכרכו ולכן לא חסיר רק שבות דשבות . ועי' כ"ט כ"ט) עי' כ"ט כ"ט) : (ה) עיין כ"ט כ"ט) רע"ד ונכרי רע"ד ס"ט) ס' כ"ט כ"ט) כשבת קצץ מא' שהדליק נר דאסור כיון שגוף ישראל נכנס פניו ונ"מ שם סמי' וס"ט שם סמי' דכיון דנכרו מל ישראל סכל אסור ודאי אמת כס"י חלל מה שכתבנו משמע מדבריו דאפי' א"י שהדליק נר ככיו וידוע שעשה כן כשכח ישראל וסכילו לפי ישראל דג' כ' מותר ח"ל שמי מוכח סוף פ' כ"כ כמעתה דשמואל דאפי' כדים ח"י אסור וס"ט משום שהאפי עושה

ספרים ושל מילה ושחיטה ונייר העומר דתבינה ואגרת שמקפיד עליו לשמרו (פ"ט) וכלים היקרים שאינו משתמש בהן כלל (רמב"ם פ' כ"ט) וכן כל דבר שבחממת שמקפיד עליו מיהר לו מקום ואינו משתמש בו כלל הוא מוקצה מחמת הכרון כיון ואסור לכ"ע. וי"א דגם כל המותר למעות לבד וכבר הניח בו מעות כחל אע"פ שנמלו היו מוקצה מחמת חסרון כסף אלא עשה בו נקב שאינו ראוי עוד למעות (פ"ט) :

(פ"ט) מין ב' וזמם בזה לכ"ע הוא מוקצה והוא נולד גמור שנעש' מעשה חדש כגון אפר שנבנה שהוסק בשבת ע"י גברי (פ"ט) דמעיקרא עצים והשתא אפר ואפי' הוא חם עדיין וביו"ט אע"פ שכלי שהוא חם אינו מוקצה דעדיין ראוי לצלות בו כיצא אבל אם נצטמן כבר היה נולד. וביצא הנולדה בשבת ויו"ט (מלמד איסור כנס). וחלב שנחלב בשבת ויו"ט לקעה ריקנית (מלמד איסור דט). ונ"ל דמים הנזופ' מאילנות בימי ניסן אסור לשתותן בשבת משום נולד (נטיין ריש ב"ש כח"ט) פ"ט מ"א כשיצא מיתם כיוצא (נ"ל) דאפי' יש כבר כלי עם מים מע"ש שנמסר לתוכו אפי' אסור ולא אמרינן דבטל ביון שהוא דשיל"ם (ואינו דומם לכ"ע) מ"ד דהם סכנים מנמיס בגנים וספק כשולא ממעבד משה"כ כגון ספק כשנמסר מן ספקי זכר וזכר (כבר אסור) :

(פ"ט) מין ג' דבר שבקצה אותן מדעתו ומדחה אותן בידים לזמן עד שיהיו ראויים ונאותים לאותו דבר ובהם מ' עדיין אינו ראוי וזמם נדחה מזה שהיה ראוי וזהו נקרא מוקצה דגורנר' וצמקים שמנחתן ליבשן ומבשן פירות אלו שמטען שבתותיהן להתביש עד שי יבשו לגברי הם כסריהו ואינן ראויין לבשן ולכן אם בהש"מ לא היו עדיין יבשין אע"פ שבשבת כבר נתיבשו לגמרי אסור וכן ביצים שהניחן תחת תרנגולת וכבר נסרחו (פ"ט) מ"ט ג' נמס' (פ"ט) וי"א דגם מוקצה דבעלי חיים הוא דומה לזה וזמם בזה לכ"ע הוא מוקצה ואין בו מהלוקה כלל (פ"ט) :

ד מוקצה מחמת איסור נחלק לשני אופנים. (א) מחמת איסור בעצמו. (ב) מחמת איסור מלאכתו. (א) מחמת עצמו כגון פירות הנסחין או שיהיו גברי או קטן ודגים שנצודו אפי' היו המצודות פרושות מע"ש ועיו"ט ובשבת ניצודו פאליהן ואפי' אם נמס' אם נחלשו וניצודו בשבת ויו"ט וזמם שהיה כספל של מים שכבר הוא ניצוד ונטלה הנכרי מן הכפל ובהמה ועוף ששהמו לחולה שיש בו סכנה ובותר השמן שכבר שהיה דולק בהש"מ ונכבה ובגין שנפל בשבת אפי' היתה רעוע ועומדת ליפול בהש"מ דאין בו איסור דאוריית' בכתיבתו מ' מ' איסור דרבנן יש בו (פ"ט) מ"ח. וחלב שנחלב בשבת אפי' לזון ק' יורה שיש בו אובלין דאסור לחלוט בשבת משום דש' נטיין (מלמד דט) וביצא שגורדה בשבת ויו"ט נזר בו חכמים משום כיצא שגורדה ביו"ט אחר שבת או שבת אחר יו"ט דאסור מדאורייתא משום הכנה וכן כל כיוצא בזה שהיה אסור בין השמשות מחמת איסור אפי' דרבנן אע"פ שעבשיו נסתק האסור. וכמו שזכרנו שיש בו חול ויוצא החול דרך נקב קטן בשעה או ב'. וכדי שרואין בצל ב"ה שעות על היום דדומה למדידה ונ"ל דאין בכל זה מה שקורין (נייג) דבזה ל"ש כלל שום מדידה ואפי' הוא צריך לידע כמה שעות על היו' לענין ק"ש או ליסור מ"מ לא היו מדידה של כיוצא שהרי המדידה עצמה אינה כיוצא (פ"ט) מ"ט פ"ט) וי"א גם בגד שעטמו (פ"ט) מ"ט פ"ט) (פ"ט) מ' מחמת מלאכתו כגון כלים המיוחסים למלאכה שאסור בשבת כגון כלים המיוחסים למלאכה שאסור בשבת כגון מכתשת ורחים וקורנ' שקורנ' (פ"ט) וקדרום שמבקעין בו עצים וזמם שחופרין בו ומכררות ששכבדין בו הבית ושונר וגורנה אע"פ שלא חדליקו עליו אותו שבת. אבל גר שהדליקו בו באותו שבת אסור לטלטל כדון בסים לקטן (נטיין פ"ט) דע"פ שפי"ט) וגרות בין של חלב או של שעה ופתילות סצמר גנן וכן כל כיוצא בזה (פ"ט) מ"ט פ"ט) :

ה מוקצה מחמת כיוצא כגון נוי כוזה אע"פ שיכול לזכר בלא שום איסור מלאכה כגון שתלאן בלוגאות ושמן הכטממף מן הגר בשבת ויו"ט (רמב"ם) מין שהוקצה למצותן בהש"מ אע"פ שכבר נפל הגוי וכבה הגר איתקצאי וכלא יובא ומוקצה זה נזהר אפי' בחול לענין ליהנות בהן אלא דבשבת ויו"ט אסור לטלטל וכתו"ה מותר לטלטל דאסור לטלטל אינו אסור אלא בשבת ויו"ט (פ"ט) :

ו כלל אמרו במוקצה שכל דבר שהיה מוקצה בהש"מ והיה אסור לטלטל בהש"מ אמרי' מינו דאיתקצאי לכה ש איתקצאי לכלי יומא ואם היה ראוי בהש"מ ואירע דבר שיתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום כלל תור להחירו דאין מוקצה חצוי שבת (פ"ט) מ"ט) :

ז ועוד כלל אמרו שכל דבר שהיה מונח עליו המוקצה בהש"מ אע"פ שהוא כלי שמלאכתו להחיר נעשה במים לדבר האיסור ודינו כאלו היה הוא המוקצה ולא נקרא במים אלא ע"פ אופנים שנבאר לקמן א"ה (כלל פ"ט) :

נקרא ביטול כלי מהיבנו (פ"ט) שהרי ע"י שנותן הכלי תחת המוקצה אסור לטלטל הכלי ודומה כאלו חיבר שם בסיד (דף מ"ג ב"ש) :

ח ועוד כלל אמרו כלל שהקצתו הבעלים שלהם מחמת שאינו חשוב אצלם מחמת שהוא עשיר הוא מוקצה אף לעניים דמוקצה לעשיר הוא מוקצה אף לעניים לפיכך חתיכת הרם שנשברה אם לא זרקת לאשפה מותר לטלטל אם ראוי לכסות בו אפי' מונחת בר"ה במקום שאין כלים מצוים אבל אם זרקת לאשפה אע"פ דאצל עני חשוב הוא כיון שהבעלים בטלוה כתורת כלי אסור לכל אדם. ודוקא חתיכת חרס שהיה עליו תורת כלי אבל אבנים ועצים כיון שלא היה עליהם תורת כלי אע"פ שראוי לכסות בהם אסור לטלטל אלא עשה בו תיקון קצת. ואין חילוק בין כלי שנשברה בשבת או בחול כל זמן שלא זרקת לאשפה דלעולם מותר לטלטל כדלעיל אלא בזרקת לאשפה יש חילוק דאם נשברה בחול וזרקת בשבת מותר לטלטל כיון שבין השמשות היה תורת כלי עליו (פ"ט) מ"ט פ"ט) :

כלל סו דין באיזה ענין ותיקון מותר לטלטל מוקצה והמעם למה אמרו מוקצה :

א המוקצה אע"פ שאסור לטלטל יש מהם דברים דמהני בהם מחשבה מע"ש ויש מהם שצריכין איזה תיקון ויש בהם דלא מהני שום תיקון ויש מהם שאי"צ אפי' בהשכח. ומעם החילוקים בדיניהם הוא ע"פ המעם שאסור חכמים לטלטל דבר מוקצה ואע"פ שאין בו שום נזר ודלאכה לא דאורייתא וזמם דרבנן והמעם שאסור כ' הרמב"ם וז"ל ומה אם זהירות הנביאים שלא יתא יהא חילוק בשבת כשל חול ולא שית שבת כשל חול ק"ו שלא יהי' לטלטל שבת לטלטל של חול כדי שלא יהיה בעינו כיום של חול ויבא לתקן ולהנביא כלים כפנה לפ"ה ומכית לבית ולהצניע אבנים וכיוצא בו שהרי יושב בביתו ביום ומבקש דבר להתעסק בו ונמצא שלא שבת ונמס' המעם שכתוב בתורה למען יזון ועוד שייבקר ויטלטל ביום שמלאכתו לאיסור אפס' שיתעסק בהם מעטויבא לידו מלאכה ועוד מפני שמקצת העם הם מיילין ויושבי קרנות וכל מה הם שוכחים ממלאכה ואם יהיה מותר ליקך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שבתה הנזכרת ולפ"ק שבתה דברים אלו הוא שבתה השנה בב"א ונפני זה אכזר שלא יטלטל אלא כלים הצריך להם עכ"ל ותרמב"ד כתב המעם משום נזר הוצאה ואמנם עם כ' ז"ל זכינו לידע מעם שחלקו חכמים לאסור מוקצה א' יותר בחבירו כאשר נבאר פרטיהם ונ"ל להוסף עוד מעם שכיון שראו חכמים לאסור המוקצה למעמים הנזכרים סמכו דבריהם על פסוק והבינו את אשר נ"א דאיכא מאן דחיק' בנ"מ נפסק זה דמוקצה הוא דאורייתא. כיון שלא היה מוכן מע"ש ולכן אף דלא קויל' ה"י מ"מ ספק נזר סמכו על נס קזה שלא לטלטל אלא מה שהוא מוכן מע"ש או ממילא או שהבין במחשבה או בפעשה בכל דבר דמי תשמישו וזהו המעם עצמו דאמר' מנו דאתקצאי דבה"ש איתקצאי לכלי יומא דכיון דלא היה מוכן מע"ש נשאר באיסורו ולכן חלקו חכמים בדבר ואסרו :

ב כל כתבי קדש ואובלין ומשקין אע"פ שיהיו לסחורה כיון שהם לצורך שבת לא רצו לנזר וכן אפי' לא חזינן לא במחשבה ולא בדבור מותר לטלטלן שהם דברים שבצוה לעסק בהם או להתענג ואפי' שלא לצורך כלל אלא לפנותן במקום למקום מותר הו"ן מן התפילין דכיון דאסור להניחן בשבת אסור לטלטלן אלא לצורך כגון קערות וסגינים וכוונות וקדרות כלים שמלאכתן להחיר או אפי' לאיסור ולהחיר כגון קערות וסגינים וכוונות וקדרות אע"פ ששכבדין בו מ"מ ררך להשתמש בו בלא בישול וכל כיוצא בזה שאין אדם מקצה דעתו מלהשתמש בהם ולכן כולם הם מוכנים רק שרצו חכמים לנזר שלא לפנותן במקום למקום משום טרחא ויתירה כמו שבארנו וזמן אם עושה לצורך הכלי שלא יגב או שלא יכסר מקור והוא וכיוצא בו מותר לטלטלו ולהעמידו במקום המשתמר (פ"ט) ומ"מ כלים הנעשים מפרקים או שיש בהן חריצים הדומין לפרקים אסור לטלטלן דשמא הפול ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי בשבת אלא אם כן דרך אותו כלי להיות רפוי דאיכא בכלאכה בונה (פ"ט) :

ג כלים שמלאכתן לאיסור כמבאר לעיל כלל ס"ה פ"ט ד' דמהם מקצה דעתו מחמת איסורן וזמם דיש לחוש בו שמא יבא לעשות מלאכה בהן ולכן אסור לטלטל אפי' לצורך הכלי שלא יפסד ויגב וזא חזירו אא"כ הוא צורך לשבת כגון לפצוע אגוזי' ולכסות בהן כלים ומפתוח בו דלת ותיבה וכיוצא בו לצורך שבת או אפי' אינו צריך לגוף הכלי אבל צריך למקום הכלי דלת שמישים אלו אינו מקצה מדעתו שהרי גם בחול לפעמים משתמש בהם לצורך גופם או מקומם ואפי' אם עכשיו עיקר מונחם לצורך הכלי כיון שעכ"פ לטלטלו לצורך גופו ומקומו מותר דאין כאן מקום לנזר (פ"ט) מ"ט פ"ט) :

ד מותר דאין כאן מקום לנזר (פ"ט) מ"ט פ"ט) :

19

15

ולענ

19

•

בשנת ה'תשנ"א

F10

פרצות רק שתיקנו המבואות לפלג דירות היהודים א"כ כיון שכל העיר דינו כחצר שהרי מוספת חומה אע"פ שנפל עכשיו בשבת התיקון אמרינן הואיל והותר למקצת השבת הותר לכל השבת ואם היה קרוב לודאי שנברחו ישברוהו בשבת אסור לאחר שנשבר. מפק אם נשבר מע"ש או בשבת מותר דהוי' מ' דרבנן ולקולא וכבר בארנו בכלל אמירה לנבי דמותר לומר לנבירי לתקן בשבת אע"פ דהוי מלאכה דאורייתא כדי שלא יבואו רבים ליד מכשול וזה דין המבוי ודין החצרות כשנשבר. ותיקון המבוי בשבת יתב' בכלל שאח"כ מ' כ" (פי' ע"ס) :

כא חצר שנפרץ בפרצה האוסר לזכריות בשבת כיון שאין כאן מחיצות ל"א שבת הואיל והותרה הותרה (פי' ע"ד) :

כב רה"ר עצמו אינו ניתרת אלא בדתות י"א דבעינן ב' דלתות דדלת לא השוכה במחיצה גמורה וי"א דכני בדלת א' ובצד השניה או לחי או קורה וגם יש מחלוקת די"א דוקא אם ננעלת בלילה וי"א אע"פ שאינה ננעלת רק שיהיו ראויין לנעול שאם משוקעת בעפר מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויין לנעול ואחר שעשה התיקון דלתות חשוכה כולה כחצר א' ואין מבואותיה צריכין תיקון (ע"ד) ומ"מ לדין לאותן הפוסקים דאין לנו בזמננו רה"ר כדלעיל כלל מ"מ מ"ס י"ג א"כ אין נפקא מינה בזה כנ"ל :

כלל עב דין עירובי חצירות ושיתופי מבואות וברכתו (פי' ע"ד ע"ט) :

א תקנו חז"ל דאע"פ שהמבוא והחצירות כתיקונן במחיצות גמורות מ"מ אסור למלט בהם מן הכתים להצרות ומחצרות לבתים וכן מן הכתים למבוי א"כ ערבן יחד שלפי שהמבוי הוא כמו רה"ר וכן החצירות נגד הכתים הוא כמו רה"ר שכיון שהכתים מיוחדת לאחר והחצר משותפת לכל הדירים בהצר מחזי כרה"ר ואם יהיה מותר למלט בלא עירוב יבואו למטות דמותר למלט ג"כ מן רה"ר לרה"ר ולפיכך תקנו שכל הבעלי בתים שבהצר יתערבו יחד דהיינו ש"א יתן קצת לחם ויתנו הכל בכלי אחד דוקא. ויגדלו הכל בבית אחד כיון שדעתו של אדם נגדד אחר המקום שמאכלו שם והוא כאלו דרים בבית זה. ונמצא הוי כאלו לא דר בהצר זה אלא אחד ואח"כ יתערבו כל החצירות יחד ויניחו הכל בהצר א' ונמצא כאלו אין במבוי אלא חצר א'. ולפי שאין מערבין אלא בכבר שלם שלא יבואו ליד מריבה שזה יתן פת שלם וזה חתיכה וגם יש עוד חילוקי דינים הרבה לפיכך המנהג הפשוט בכל קהלות ישראל שהשמש נובה מכל בעלי בתים מעו' ואפי' ע"י קטן אבל לא ע"י נבירי (מ"מ סק"ט) ונ"ל דזה דוקא בשנותנים פת אבל לפי מנהגנו אין חיוק ובמקצת מקומות נותנים ביצים ואע"פ דמדינא אם השמש נחתום ונתן הלחם לא מהני במה שהבעלי בתים נותנים לו מעות או ביצים דקיי"ל מעות אינו קונה מ"מ כיון שמנהגנו שהשמש נותן להרב או לחון שיזכה בעירוב לכל בני העיר וזכה להם ע"י אחר ומכ"ש כשאינו נחתום ואינו מוכר משלו ח"י כאלו עשו אותו שליח לערב וזה מהני (פי' ע"ט) ואז השמש קונה קמח או גזית משלו מצה לאלי שאינו מתעפש בהר כמו לחם הכין שמתעפש במהרה ואפי' אם אינו עושה מצה מכל הקמח אפ"ה הוי עירוב דלא נרע מאילו אחר מוכה לכולם ואדעתא דהכי נתנו קמחם תחלה והשמש יתן העירוב להרב או לאחר ויזכה לכל הקהל על ידו ואם שבת ולא זיכה מ"מ מותר שכיון שנכה מכל בני העיר א"כ נעשה העירוב ממילא ומ"מ רשאי לברך כיון שלא חל העירוב עד שבת ולפ"י למנהגנו שמערבין בע"פ אם שבת ולא זיכה עד י"ט ובי"ט שאסור לזכות יערב בע"ש ומ"מ אם שבת לזכות עד שבת מותר למלט דמסתמא אדעתא דהכי נתנו קמחם (ע"ד ע"ט) ועולה זו המצה במקום עירוב חצירות ושיתופי מבואות ומיניחין המצה בבח"ב (ע"ד) ואם נשבר המצה לאחר שהניחו אפי' קודם שנכנס בשבת ראשונה אם נשאר בו כשיעור כשר כיון דבשעת הנחה היה שלם (פי' ע"ט) :

ב וראוי להשגיח תמיד על העירוב שמה נתעפש עד שאינו ראוי לאכילה או שמה התלוע בתולעים קטנים שקורין (מינין) ולכן יש אנשים שמערבין בכל ע"ש כפת שלהם ומוזין ע"י אחר לכל בני הקהלה וכן הדין בב' יהודים הדירים בשני בתים ובית או חצר כיניהם צריכים לערב יחד או שאחד יערב משלו ויזכה לשני וצריך המוכה שלא יקפיד אם יאכל חבירו מפת שעירב בו ולכן לא יערב כפת שתקן לצורך שבת שאם מקפיד מליחן לו נמצא שאין לחבירו חלק בזה ובכל השיתוף (ע"ד) :

ג המוכה בעירוב משלו יכול לערב אף בפרוסה שהרי אין איבה וגם ראוי שיודיע להם שמערב בשבילם דלפעמים יש למצוא שאינו יכול לערב בלא דעתו ויש בזה חילוקי דינים (פי' ע"ד ע"ט) וע"י שמונים יוצא לעולם ומיהו בשמערב לכל העיר א"צ לזה :

ד המוכה משלו צריך שיזכה ע"י אחר ואם יש שם איש אחר לא יזכה ע"י אשתו ולא ע"י

כנו וכתנו אם הם סמוכים על שלחנו אפי' הם גדולים וכ"ש ע"י עבדו ושפחתו הגנענים אפי' הם גדולים אבל עבדו ושפחתו העברים אפי' קטנים מוכה על ידו דאף ע"כ דקטן אין בו זכות במידי דרבנן קטן זוכה לאדריס ולא ע"י בתו אפי' אינה אוכלת משלו כ"ז שלא בנדה ואם אין שם אחר מותר לזכות ע"י טלם חוץ מכנו ובתו הקטנים הסמוכים על שלחנו דידן כידו וגידול שיש לו אשה אע"פ שאוכל על שלחן אביו מוכה על ידיו אפי' להתחלה דאז עושה הכל אדעתא דנפשיה ולא ע"ד אביו וצריך הוכחה להנביה הפת טפח כדי שיקנה בהנבחה זו (ע"ד) :

ה כשיעור שמוכה העירוב מברך אקב"ו על מצות עירוב ואומר בהדין יהא שרי לנא לאפוקי ולעילוי מן הכתים להצר וכן ההצר לבתים ובית וכן הכתים למבוי וממבוי לבתים לכל בתי החצרות ולכל מי שיתוכם בעיר חוצות (ע"ה) ואם מערב לכל שבתות השנה יאמר לכל שבתות השנה ולכל ימים טובים ואם אסור למלט במבוי רק שמערב עירובי חצירות אצ"ל וכן הכתים למבוי (ע"ד) :

ו אם זיכה משלו ע"י אחר אפי' שלא בירך ולא אמר בהדין אינו מעכב ומותרים אבל אם לא זיכה ע"י אחר אע"פ שבירך ואמר בהדין אסורים למלט כנ"ל ואינו דומה לדלעיל מ"א' דהתם נתנו מלם ונעשה העירוב ממילא משא"כ כאן :

ז אם אין האיש בבית או אפי' כשהוא בביתו ואינו רוצה לערב אשתו מעורבת ונותנת חלק בעירוב אבל אין יכולה לזכות משל בעלה שהיא תתן כל הפת"א אפי' אם אינו בביתו ומ"מ ממונותיה או אם ידוע שאין הבעל מקפיד בדבר מועט מותרת גם לזכות (ע"ד) וע"ש עוד חלוקי דינים בזה :

ח שיעור העירוב אם הם י"ח כ"ב או פחות מני שיהיה ערך כחצי ביצה לכל א' ואם הם יותר מ"ח אפי' אלה ויותר מני בכבר שהוא כשמונה ביצים ובדיעבד אפילו רק כששה ביצים (ע"ה) ובכל מיני מאכל מערבין ומשתתפין ואפילו ארבעה וחמשה מינים מצטרפין למזון שתי סעודות ומערבין כפת אורז ועדשים אבל לא כפת דהן שזה אינו ראוי לאכילה (ע"ה) ולא בעדשים וחמים שאלו אינם נאכלים חוץ ולא בבמחין ופטריות וכן מערבין בבשר חי אלא דבהי צריך שיהיה בו מזון ב' סעודות ובצלי או מבושל א"צ רק כדי ללפת בו פת מזון כ"ס זה הכלל כל שמלפתין בו פת שיעורו כדי ללפת בו פת מזון כ"ס וכל שאין מלפתין בו פת שיעורו כדי לאכול ממנו כ"ס ויין חי לא הוי לפתו ושיעורו ב' רביעיות וכן שיעור שאר משקין משתתפין בב' ביצים אפי' היין בב' רמונים כה' אפרסקים בליטרא ירק כין חי כין מבושל אבל לא בעלי בצלים ולא בתבלין ובשעת הדחק אפי' בתבלין ונ"ל לא בפלפלין (ע"י) כי"ד סי' ק"כ נקט"ס דף ס"ב ע"ב כתו' (ע"ד) וליטרא האמור בכ"ס הוא ב' רביעיות ועומל הוא חצי רביעיות (רמב"ם ס"ב ע"ב ע"י ע"י) (ע"ה) :

ט העירוב צריך להיות קיים בין השמשות ויובל לאכלו כשהוא חשיכה ודאי ואם פועד והוא לילה ודאי יבצע עליו כלילה או יבצע עליו שחרית אם הוא לחם שלם כיון דאיתעביד ביה מצוה הרא . מפק אם היה קיים בין השמשות או לא מותר דאוקמינן אחזקתיה אבל אם מפק אם הניחו עירוב או לא דלא היה לו חוקת היתר מעולם ואפי' אם הניחורק שחיה מוכה במקום שא"א ליטלו א"כ יעשה מלאכה דאורייתא ה"ז כנאבד שהרי א"א לאכלו אבל אם נתנה בתיבה ואבד המפתח כיון דאפשר לשבור התיבה או להסיר הצירים דאין זה אלא מלאכה דרבנן קי"ל דלי"ג על השבות בהש"מ (ע"ה) :

י מערבין ע"ה בין השמשות ובשעת הדחק אפי' כבר קבל עליו שבת כל זמן שהוא יום והוא תוספת שבת ואם הל' י"ט בע"ש אין מערבין ואם הל' י"ט יום ה' ו' נזכר כיום ה' מניה ומתנה אם היום קודש אין בדברי כלום ואם היום חול יהיה זה עירוב לשבת ולשחר כיום ו' יאמר על אותו פת אם היה אבטול קודש ולא היה בדברי כלום יהיה זה עירוב מהיום ואם היום קודש חיי ערבתי מאהמול ודוקא בב' י"ט של גליות אבל כר"ה לא יכול להתנות דקדושה אחת היא (ע"ה) :

יא אפי' לא עירבו מותר למלט כבה"ג לא מיכעיא כלים ששבתו בתוכם אלא אפי' אם הביאו שם כשונג כלים מן הכתים מותר למלטם בכל דאינו בית דירה ואינו אוסר במ"א

נשמת אדם

(ה) א"י לסקנות דאפילו קעני שם בו חיסור דאורייתא לנשמתו דהא קי"ל דנשמתו לא"י שבות. ע"י בכ"י רס"א ונ"ל כמ"ס סמ"א כפי' ח"ט ס"ק ז'. דנשמתו מאפשר שיצא ליד חוב גזרו ח"ט על שבות. וא"כ כפי' דאמרי' לגברי כמלאכה דאורייתא גזרו. אך לפ"י מ"מ סמ"א כפי' דס"א ס"ק ו' דאסור לנשמתו כלים דים שבותין מאסרו וסבילו

20

אמה מורדין מן היתר דהא מצי אתו דרך היתר מהראש האחד לראש האחר כיון דהותר מובלע בתוך אלפים של קשת :

יין אין מורדין תחום העיר אלא בחבל של פשתן שהוא ארוך חמשים אמה לא פחות ולא יותר לא פחות מפני שהוא נמתח ביותר ומאריך המדה ולא ארוך יותר מפני שמתחת ארבו הוא מכבד באמצע ואינו יכול למתוח כראוי ונמצא שמתעמט המדה של אלפים הרבה ודבר זה האפסיה אקרה דכתיב אורך ההצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים ב' יתירה לומר בחבל של ג' אמה מדרות וישים ראש החבל כנגד לבו שכן קבעו לו חמשים מקום זה כדי שלא יתן זה החבל כנגד צווארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר ותחומין מתמעטין וימתחנה בכל כחו :

נשמת אדם

(א) עיין במ"א סי' ע"א ס"ק ט' וז"ל א"ר כ"ח כשמו ולדבריו ז"ל סא דליתא כדכייסא ומשום כמין גסה לקטא . דוקא לפנין זא דלמדי' כאילו סא כתיס . חלל נטעין כחולל איך שוין . ולכתי קקס רב כוונ דין על חכמס חלפסי דוקא כעוסי קקס דסס יס כתיס משני נדדין . וז"ל כנלעס תחומין ומינלל מתעמט דכנמין אלא דל' רק חלפסי קקס כמין כמין קקס לומר . ואף שפשי' ססס דכדיו נמשך חמר לשון פרמנסי' . וכדמסי' נמשך חמר לשון גממרה כדרכו . ומלחי יברענ'ל סססכ ח' . סא דקניי כמין גסל כוונ' כיו סייע דוקא סיס כנלכסון פחות מ' אפסי' . דלחי כנלעס תחומין ואס' ללו חין מרכשין חופס . חלל מאומו מקוס סינולו כנלכסון פחות מ' אפסי' . דלחי כדכייסא כחלל קתני עוסי קקס ועוסי כמין גסל ורב סונל לרבותא קס עוסי כמין קקס . פחות רגליס עפי כער חס' . כיו שכוס דרי' כיון רגליס פחות מ' אפסי' . לזס שכוס כמין גסל כע"ל : ולפ"ל סא דכסכ כנל' עייר רחבס מל' ח' וקלרס מל' ח' . דלחי' אורז עייר חרבע חלפסי רוחין אורזס כלינו כיא סוס ל'ל דמיייר כנל' כרסח יס שלס חלפסי לפחות וכלל כקלר חלף יוסר . ומלח' דלח' שאורז עייר ד' חלפסי ח'מ סרד כקל' ל' כרסחס יוכל לליך דרך הבתים עד סוף כקל' . ומסס יוכל לליך לז' שכנגד כרסח . סונלל סכוס כנל' כנל' מל' ח' ועכסי' רלתינו כסכר מתיס סקל כנל' כנל' מל' ח' סס עייר חרובס ד' אפוס ולא כסכ סוס ססס כדנ' :

השמיטה (שיך לכלל ג' סי' כ')

שארה ישראל שמהיק בית הטיבור שקורין (גלגלרענט) דסיינו גגון כתיס סוס על ישרל . רק שסון (קלנטרעקט) כנל' כנל' כנל' כנל' . וזכ"ל (קלנטרעקט) זערכלומיס וגס כנל' דר כוונל וסנכרי סכריס חס עלנו ז"ל סא דליתא כדכייסא ומשום כמין גסה לקטא . דוקא לפנין זא דלמדי' כאילו סא כתיס . חלל נטעין כחולל איך שוין . ולכתי קקס רב כוונ דין על חכמס חלפסי דוקא כעוסי קקס דסס יס כתיס משני נדדין . וז"ל כנלעס תחומין ומינלל מתעמט דכנמין אלא דל' רק חלפסי קקס כמין כמין קקס לומר . ואף שפשי' ססס דכדיו נמשך חמר לשון פרמנסי' . וכדמסי' נמשך חמר לשון גממרה כדרכו . ומלחי יברענ'ל סססכ ח' . סא דקניי כמין גסל כוונ' כיו סייע דוקא סיס כנלכסון פחות מ' אפסי' . דלחי כנלעס תחומין ואס' ללו חין מרכשין חופס . חלל מאומו מקוס סינולו כנלכסון פחות מ' אפסי' . דלחי כדכייסא כחלל קתני עוסי קקס ועוסי כמין גסל ורב סונל לרבותא קס עוסי כמין קקס . פחות רגליס עפי כער חס' . כיו שכוס דרי' כיון רגליס פחות מ' אפסי' . לזס שכוס כמין גסל כע"ל : ולפ"ל סא דכסכ כנל' עייר רחבס מל' ח' וקלרס מל' ח' . דלחי' אורז עייר חרבע חלפסי רוחין אורזס כלינו כיא סוס ל'ל דמיייר כנל' כרסח יס שלס חלפסי לפחות וכלל כקלר חלף יוסר . ומלח' דלח' שאורז עייר ד' חלפסי ח'מ סרד כקל' ל' כרסחס יוכל לליך דרך הבתים עד סוף כקל' . ומסס יוכל לליך לז' שכנגד כרסח . סונלל סכוס כנל' כנל' מל' ח' ועכסי' רלתינו כסכר מתיס סקל כנל' כנל' מל' ח' סס עייר חרובס ד' אפוס ולא כסכ סוס ססס כדנ' :

יין ואם יש נהר לפניו לסוף ע"ה אמה והנהר היא רחבה יותר מ"ה אמה ולא יוכל למדוד בחבל של חמשים ב' פעמים חמשים שהרי יכלה באמצע הנהר יעשה כן לאחר שמדד חמשים אמה חוזר לאחוריו כ"ה אמה כדי שיהא החבל של ג' אמה שלם עד הנהר ואח"כ ימדוד בחבל זה משפת הנהר עד אחורי עבר השני מן הנהר :

ב ולא ימדוד אלא כנגד העיר דרך ישרה ומכוונת אפי' אם יש הרים וגאיות כנגדה לא ילך מכנגדה בצדה למקום שהוא ישר למדוד שם שהוא נוח לו למדוד ואח"כ יחזור כנגד העיר לפי מדה שמדד להיות צופה משם כנגד מדרתו לא יעשה כן מפני שלפעמים יש שם כנגד העיר הרים ונבעות שיש לו להבליע כמו שיתבאר לפיכך ימדוד כנגד העיר ובהשגחה לזה אם הוא כ"כ זקוף עד שאם יורידו חוט המשקולת מראשו עד לארץ לא יתרחק החוט מכנגדו לכמה בשפולו ד"א או א"צ למדוד כ"כ הירידה והעלייה שכיון שהוא זקוף כ"כ עד דלא הוי לילך על שיפועו שהוא פחות מ"ד הקילו בו חמשים שא"צ ליטול גובה שיפועו למדת התחום שיש מורה במדידתו כד"א שבראש החר אין בו מישור דלא ניהא להשתמש עליו אז אין בודדין כל החר בגלל התחום כלל אבל אם יש מישור בראש החר דניהא להשתמש עליו נוטל ראש החר במדידת התחום ואין שיפועו ממעט התחום משום דניהא תשמישתיה עליו ואם אין השיפוע גבוה כ"כ בזקיפה אלא חוט המשקולת מתרחק כנגדו ד"א ומתלקט החר י' בתוך ה' ר"ל שבהלוך ה' אמות של שיפוע החר עולה י' מפתים דשיפוע כזה נוח להלך עליו כזה הניחו מדידתו כמו בכל המדידות דהיינו בחבל של ג' אמה ורואים אם אין משפתו אל שפתו אלא ג' אמה כבליעו בחבל של ג' אמה כיצד יעשה זקוף עין גבוה בשפתו כזה ועין א' כנגדו בשפתו מזה ומורה הכל מזה לזה ומדת אותו החבל הושב במדידת אלפים של התחום ואם הוא רחב יותר מנ' אמה עד שאינו יכול להבליעו בחבל של ג' אמה מורדו בחבל של ד"א כיצד עושה נותן ההתרחק החבל כנגד לבו ועליון כנגד רגליו שמרויחין בזה שיתמעט מדרונו של כל ד"א הצי קומת אדם ואח"כ עולה והתחלקו למקום שעומד העליון והעליון עולה עוד ד"א ומורדין כבתהלה וכן יעשה עד שימורד כולה ואם הוא משופע יותר עד שבהלוך ד"א עולה י"ט הוי זקיפתו ביותר שאין חילוקו נוחה אז הקילו בו ולא הבריתו להבליעו בחבל של ג' אמה ע"י זקיפת עצים אלא אם יש בו ג' אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אומדן הדעת ואם יש בו יותר מנ' אמה מורדו בחבל של ד"א על האופן שנתבאר שאין כ"כ מורה במדידה כזו :

כא הניע לניא אם שפוע הוא באופן עד שהחוט המשקולת מתרחק מכנגדו למטה ד"א שיכולין להלך בשיפוע קצת אז רואים אם יכול להבליעו משפתו אל שפתו מלמעלה בחבל של ג' א"ע ע"י זקיפת ב' עצים כמו שנתבאר מבליעו כיון שאין רחבו יותר מנ"א הניחו מדידתו ככל המדידות ואם הוא רחב יותר מנ"א מורדו בחבל של ד"א על אופן שנתבאר בהר והוא שלא יהא עמוק יותר מאלפים אמה אבל אם הוא עמוק יותר מאלפים אמה מורד הירידה והעליה יש כל השיפוע כמו בקרקע חלקה שכיון שהוא עמוק אלפים שהוא שיפוע של תחום בפ' עולה חשבוה בפ' ואע"פ שבהר מורדו בחבל של ד"א כדי למעט מדרונו ומשמע אפי' הוא גבוה יותר מאלפים שאני הר דעלייתו קשה ואין דרך לעלות עליו הרבה אבל נ"א יורדתו קלה לפיכך חשבוהו למישור בפ' ע"י זקיפת עצים אלא אם הוא מתלקט י' מתוך ה"א או מתוך ד' או לא כיון דירידתו קלה בו ואם אין החוט מתרחק מכנגדו למטה ד"א הוי זקיפתו

נשמת אדם

הפער סיסטמל לא יסיה לו למחר מלכס' וז"ל חין סיסטמל מרויח . וסנכ כסי' ר"כ כנל' ס"ח' כנל' קק' כ' סא דליתא כדכייסא ומשום כמין גסה לקטא . דוקא לפנין זא דלמדי' כאילו סא כתיס . חלל נטעין כחולל איך שוין . ולכתי קקס רב כוונ דין על חכמס חלפסי דוקא כעוסי קקס דסס יס כתיס משני נדדין . וז"ל כנלעס תחומין ומינלל מתעמט דכנמין אלא דל' רק חלפסי קקס כמין כמין קקס לומר . ואף שפשי' ססס דכדיו נמשך חמר לשון פרמנסי' . וכדמסי' נמשך חמר לשון גממרה כדרכו . ומלחי יברענ'ל סססכ ח' . סא דקניי כמין גסל כוונ' כיו סייע דוקא סיס כנלכסון פחות מ' אפסי' . דלחי כנלעס תחומין ואס' ללו חין מרכשין חופס . חלל מאומו מקוס סינולו כנלכסון פחות מ' אפסי' . דלחי כדכייסא כחלל קתני עוסי קקס ועוסי כמין גסל ורב סונל לרבותא קס עוסי כמין קקס . פחות רגליס עפי כער חס' . כיו שכוס דרי' כיון רגליס פחות מ' אפסי' . לזס שכוס כמין גסל כע"ל : ולפ"ל סא דכסכ כנל' עייר רחבס מל' ח' וקלרס מל' ח' . דלחי' אורז עייר חרבע חלפסי רוחין אורזס כלינו כיא סוס ל'ל דמיייר כנל' כרסח יס שלס חלפסי לפחות וכלל כקלר חלף יוסר . ומלח' דלח' שאורז עייר ד' חלפסי ח'מ סרד כקל' ל' כרסחס יוכל לליך דרך הבתים עד סוף כקל' . ומסס יוכל לליך לז' שכנגד כרסח . סונלל סכוס כנל' כנל' מל' ח' ועכסי' רלתינו כסכר מתיס סקל כנל' כנל' מל' ח' סס עייר חרובס ד' אפוס ולא כסכ סוס ססס כדנ' :

וקיפתו ביותר ואין נות לירד שם לניא או אם יכול להבליעו בחבל של ג"א מבליע ולא התירו לו כאן לפי אומר הדעת כמו בהר דשאני הר כיון שהוא עשוי בידי שמים הקילו להיות אומד אבל ניא שעושין בידי אדם בדרך שעושין גיאות ועמקים סביבות העיר לחוק לא הקילו להיות אומדו אלא אפי' אין החוט מתרחק מבגדו ד"א למטה ודלא דאי לחלוק מבליעו כ"כ המור בשם ר"ת (נ"ט) :

כב הניע להר או לניא וכל מה שהוא ממנו מכנגד העיר הוא רחב מנ"א שאינו יכול להבליעו כגון שהוא ממזרח העיר וכל אורח מזרח אינו יכול להבליעו וההר או הניא יוצאין הוץ לתחומי העיר אם יכול להבליעו בתוך אלפים שלצד צפון או דרום ילך ויבליעו שם כיון שהוא עדיין בתוך אלפים שלצד צפון העיר או דרום העיר אבל אם אינו יכול להבליעו בתוך אלפים שלצד צפון העיר או דרום העיר אעפ"י שיכול להבליעו הוץ לתחומי העיר ולא כנגד התחומין לא יתרחק מצד העיר הוץ לתחומין להבליעו שם נזרה שטא נאמר מדת התחומין שלצד העיר בא לבא :

כג אין סומכין אלא על מדידת ארם מומחה שהוא יודע ובקי במדידת קרקעות : כד ומודדין את התחומין בריבוע שלם עד שיהיו הזוויות עשוין כמבוא מרובעת דהיינו שמודד אלפים בשוה על פני כל ארך העיר למדד מן קיר העיר ותוצה וכן אלפים על פני כל רוחב העיר לצפון או לדרום ואח"כ רואין הזוויות כאילו הוא מכלא מרובעת למלא כל הקרן דהיינו שיהיה התחום קרן זווית אלפים על אלפים למלאות האלפים שבמזרח ושמצפון או דרום בריבוע שוה וכן במערב ויהיה התחום בקרן זווית של כל זווית העיר כאלכסון אלפים ות"ת אמה דהא קי"ל כל אמתא בריבוע אמתא ותרין חומשא כאלכסון אבל לא יסודו טאמאצק הקרן אלפי' לאלכסון וכן בקרן שכנגדו ויתן אח"כ החוט מזה לזה שא"כ מפסיד הת"ת שבקרן וגם לא יהיה התחום כנגד העיר בשוה אלא אלף ותכ"ח אמה ומשהו דהא כשתמודד אלף ותכ"ח כנגד העיר בשוה ואח"כ המדוד בקרן זווית על אלכסון של אלף ותכ"ח יתוספו תרי חומשין של אלף ותכ"ד ויהיו תקע"ב פחות ד' חומשין צרפם יחד יהיה אלפים יתוספו תרי חומשין דהא תרי חומשין מאלף הם ד' מאות ותרין חומשין סת' הם ק"ס ותרי חומשין סכ"ח הם י"א אמה וחומש צרפם יחד יהיה אלפים פחות ד' חומשין וכשתוסיף תרי חומשין למלאות אלפים בקרן זווית ותוסיף משהו על אלף ותכ"ח לכך מודדין בתחלה אלפים בשוה כנגד צלע מורה וכן כנגד צלע צפון ודרום וכן במערב ואח"כ ממלאין הזוויות מרובעת ויהיה ממלא אלפים על אלפים ויהיה אלכסון של הזווית אלפים ות"ת (סג וכלנ"ט) :

כה כיון דתחומין דרבנן הקילו להאמין אפי' עבד או שפחה לומר עד כאן תחום שבת אבל קטן כל זמן שהוא קטן אינו נאמן דשטא מועה הוא ואינו מבחין ואע"כ דככל דבר דרבנן קטן נאמן היינו דבר שהוא בידי מבואר בחבורי הב"א כלל ע"ב אבל בשוה גדול נאמן לומר זכור אני שער כאן היינו מהלכין בשבת כשהייתי קטן (סג) :

כו הרועים ושומרי פירות וכיוצא בהן בזמן שדרכן ללון בעיר אע"פ שאוכלין בשדה ה"ה כאנשי העיר שאין קבע שלהן אלא בעיר ואם דרכן ללון בשדה אעפ"י שגנבים ואוכלין בעיר מודדין להם מן השדה דאע"פ שגנבים ואוכלין בעיר אנו סהדי שאילו היה מי שיביא להן פתן לשרה לא היו גנבים לעיר וכן התלמידים האוכלים אצל בעה"ב והם בשדות ותחורים ולנים בבית רבם מודדין תחומין מבית רבם ששם היו הפצים גם לאכול (ט"ז) :

כז הקונה שבינת הוץ לעיר והיה מודד וכלתה מרתה באמצע העיר או אפי' בכוף העיר אין לו מן העיר אלא עד המקום שכלתה לו מרתה ממקום שקנה שבינתה שא"א שהעיר נחשב בד"א אלא למי ששבת בתוכה או למי שכלתה מרתה לחוץ העיר כיצד היה מודד וכלתה מרתה הוץ לעיר אפי' אמה א' כחשבין לו העיר כולה כד"א ומשלים למרתה כדלקמן כלל ע"ז אע"כ דמדינא כני כשכלתה בסוף העיר מ"מ כיון שמדידה זו כאלפים פסיעות נמסר לכל אדם לכן החמירו הפוסקים שהיה כל דוקא הוץ לעיר ומ"מ לצורך חש לסמוך דאפילו כלה בסוף העיר הוץ כחוש לעיר (כ"ז ד"ה) דלכן כ"כ הרמב"ם כלתה מרתה הוץ העיר בעיבורה של עיר מחשבין לו העיר כולה כד"א דאע"פ שעיבור העיר בעיר היינו להקל אבל לא להחמיר ולענין רוחב העיר מבואר קטן ככלל שאח"כ סי' ה' וסי' ח' :

כח מי שיצא הוץ לתחום אפי' אמה א' אין לו אלא ד"א לכל רוח כדלעיל סי' ו' ודוק שיצא במזיד ולדבר רשות אבל באונס או שהלך לדבר מצוה אפי' יצא כבר ג"א ואפי' אמה ד' אלא שעדיין רגלו א' בתוך ד"א כיון שעדיין נבלע מקצת סד' אמותיו שנתנו לו חכמים בתחום זה יכול לחזור לאמה זו ובין שכבר נכנס לתחומי ה"ה כאילו לא יצא ושאר על תחומי כבתחלה (מ"ט ר"ס סי' מ"ט וכו' כ"ז) :

כט מי שהוציאוהו נכרים או שנאנס בשאר אונסין ויצא הוץ לתחום והוא בבקעה או במקום שאין

שאין מוקף לדירה אין לו אלא ד"א כדון היוצא הוץ לתחום אבל אם נכנס באונס זה או שהנכרים נתנוהו במקום שמוקף מחיצות לדירה אע"כ שהפסיד תחומי מ"מ מותר להלך בכל אותו היקף כיון שהוציאה היה שלא לדעת ואם החזירוהו נכרים או בשאר אונס לתחומי ה"ה כאילו לא יצא כיון שהוציאה ונס החזרה היה שלא לדעת (מ"ט) :

ל יצא לדעת אע"פ שנכנס לעיר המוקף חומה אין לו אלא ד"א שחרי לא שבת באויר המהיצות אבל אם חזר לעיר ששבת בה והוא מוקפת לדירה (א"י) דוס לא מנח אלא כמניסו בעיר אחרת דל"ה שבת חלוצי מתייל כלל נחיר לעיר כיון ששבת בה י"ל דל"ה צעין מוקפת לדירה דכ"ה שבת . צעין מוקף כלל כדלעיל י"ל דמ"א למד דס' מדברי רי"ן סכניא סכ"י שכתב וכן כלל מקום שחמרתו סכניא כולל כד"ה לריך מוקפת וזל"ה שבת וזמן שירבו עמל וי"ל סכנה דלע"כ דכל בעיר לו כד"ה כיון ששבת בה מ"מ כיון שזל"ה חוץ לתחום לענין דס' ספסדו מניסו ונריך עכ"פ ספסדו מוקף סכ"ה כ"ה כיון דס' ר"ס מי סכניא סכ"ה) או שמתוקן בעירוב כדון אע"פ שיצא וגם חזר לדעת מ"מ כיון ששבת באויר אותן המהיצות נחשב לו כל העיר כד"א ומותר להלך כבולה אפי' גדולה הרבה אבל חוץ לעיר אכור לילך אפי' פסיעה א' אפילו החזירוהו נכרים שחרי כיון שיצא לדעת הפסיד תחומי דלעולם אינו מותר לתחומי הראשון אא"כ היציאה היה שלא לדעת וגם החזרה (ס"ג) :

לא זה שיצא הוץ לתחום שלא לדעת שאין לו אלא ד"א אם היה נצרך לנקיבו י"א דוקא גדולים וי"א אפי' לקטנים ויכול לצאת אפי' לבקום פרוק עד שימצא מקום צנוע שלא יתבייש שם לפנות ויכול ללכת עד בית יהודים לפנות שם דתחומין מדרבנן וגדול כבוד הבריות ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומי שאט לא ימצא מקום צנוע עד תחומי יכול ליכנס ולאחר שנכנס הוי כאילו לא יצא ואם מצא מקום צנוע קודם לא יבנוס אלא יפנה שם ויתרחק כמקום שנכנס עד שיתלה הריח ושם יש לו ד"א ואם נתרחק מהריח ונכנס בתחומי כאילו לא יצא וב"ז ביצא שלא לדעת אבל ביצא לדעת אע"כ מותר ג"כ לילך למקום צנוע לפנות מ"מ אף שהגיע לתחומי יש לו כל דין המבואר בס"י כ' ביצא לדעת (י"ט מ"ט) :

לב מי שיצא הוץ לתחום בנזירות כגון החכמה שבאה לילד וכיוצא בזה יש לו אלפים לכל רוח מאותו מקום שהגיע לו ואם הניע לעיר (כ"ל ספסדו מקום ספסד לשם סוף ספסד) הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח הוץ לעיר ואם באמצע הדרך אכרו לו שכבר א"צ לילך לשם יש לו ממקומו אלפים לכל רוח ואם מקצת תחומי נבלע בתוך אלפים הא' ה"ה חוזר למקומו וכאילו לא יצא וכל היוצאי להציל נפשות ישראלים מיד עו"ג או מן הגזר וממפלות יש להם אלפים אמה לכל רוח ואם היו מפהרים לשבות באותו מקום הרי אלו חוזרים למקומם וככלי זיננס (ס"י מ"ט) :

לג כיון שבארנו דבימים ונהרות שהמים עמוקים עד שיש מקרקע הפנינה לקרקע הים י"ט אין קונים שם שבינתה וא"כ הפליג בספינה ונכנס בה מע"ש וקידש שם כמבואר לעיל כלל ד' אם לא יצא כלל מהספינה והספינה הפליגה בשבת וא"כ בשמיניע ליבשה קונה שם שבינתה אפי' באמצע השבת ויש לו שם אלפים לכל רוח כאילו היה שם באותו מקום בע"ש בין השמשות ואם פגע פגע א' במקום שלא היו המים עמוקים י"ט מקרקע הספינה ואם כן קנה שם שבינתה ואם אח"כ הלך בספינה הוץ לתחום כיון שנכנס בה מע"ש הוי ליה כיצא שלא לדעת ויכן אם בא הספינה לנמל או למקום שמוקף מחיצות או שהוצרך לצאת מן הספינה לנקיבו או מכה נשמים או מחמת החמה וצריך לנכנס לעיר או שרפהוהו נכרים לתוך העיר כיון שאותו מקום מוקף מחיצות מותר להלך בכל העיר אחרת היקף וה"ה כשנתנהו נכרים לספינה אחרת מהלך את כולה כמבואר לעיל סי' י"ח ואפילו לא נכנס אלא לעיבורה של עיר ה"ה כאילו היה בעיר דלקולא אמרינן עיבורה של עיר הוי בעיר. ונהגו שלא לצאת מן הספינה אלא ישראל אחר אומר לנכרי שיוציאוהו לעיר או לשפת הים מקום שהוא נכוה י"ט וי"א דעומק הנמל הוי מחיצה (מ"ט) :

לד ואם עדיין לא יצא אלפים ממקום שפגע לכמה מעשרה ונכנס לעיר דינו כדון מהלך בתוך התחום ופגע בעיר דיש חילוק אם כלתה מרתה בחצי העיר או בסוף העיר כדלעיל סימן כ"ז (ס"ג) :

לה ואם יצא פ"א מן הספינה בשבת או שחזר לביתו כדלעיל כלל ד' ונכנס שבת קנה שבינתה באותו מקום וחזר ונכנס לספינה לישוב בה ולא ע"ד להפליג והכפן הפליג בשבת דינו כיצא שלא לדעת ודינו כשיניע בשבת ליבשה כדלעיל סי' י"ט ומ"מ מותר לנכנס לספינה קטנה התלויה בה לפנות ולחזור לספינה הגדולה (ס"ג) :

לו ובין יצא פגע א' או לא כיון ששבת עכ"פ באויר מחיצות מותר לילך באותה ספינה כולו אפילו כשהיא עומדת ובלבד שיהיה להספינה מחיצות נכוהות י"ט באמצעייתה אעפ"י שבראשה מפני השפוע אין שם נכוה י"ט אבל אם נפתח דופני הספינה או שהולך על קורות השטין על המים שקורין (פליטין) כיון שאין שם מחיצות ולכן כ"ז שהוא שם על המים מותר

יד כיון דעירוב כמעט דנהשב כאילו קבע דירתו שם צריך שיהיה הוא ועירובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר לו לאכלו בהש"מ לפיכך אם נהנינו לשבות ברה"י והנחנו עירובו ברה"י או להיפך אין זה עירוב שהרי א"א לו להוציא מרשות לרשות בין השמשות שמא הוא לילה וכן אם הניחו במקום שא"א לו ליכנסו בהש"מ אם לא שיעשה איסור דאורייתא כיון שנפל עליו נל וצריך להפוך בכרא והצינא או שהניחו במגרל ונאבד המפתח וצריך לסתור הבנין וכן אם הניח העירוב כנומס שבקרקע והנחה עליו עפר אע"ג דיכול לפנות מנו מ"מ נ"ל דהוי מלאכה מה"ת שרי הוא במל לגבי קרקע וא"כ הוי חופר וכן אם הניח על איל או קנה רך שהוא כחומר אע"ג דאיסור שימוש כאילו אינו אלא מדרבנן מ"מ אינו עירוב דכיון שהוא רך ונוח לקטום וקרוי לבא לידי חיוב המאן נזרו עליו בין השמשות אפי' לדבר מצוה וכן כשנמנה עירובו ברה"ר רחוק ח"א משביתתו אע"ג דיכול להביאו כפחות פחות מ"א כיון דאפשר לבא לידי חיוב המאן נזרו עליו ביה"ש וכן כל כיוצא בזה אבל אם א"א למלאכה דאורייתא אע"פ שצריך לעשות איסור דרבנן כנון שנחננו לשבות ברה"י או ברה"ר והנחה העירוב ככרמליה או איפכא וכן אם הניחו ההת אכנים שא"צ להפוך רק שצריך לפנות ולמלא האכנים וכן אם נתנו בקנה שהוא תלוש ונעוץ ה"ז עירוב ובלבד שלא יהיה הקנה רחב ד' מפרחים וכן כל כיוצא בזה דכיון דאסור לערב כ"א לדבר מצוה וקיי"ל כל דבר שהוא משום שבות לא נזרו בין השמשות לצורך מצוה :

מן היה בא בדרך ועודנו רחוק מן העיר ד' אלפים אמה ובתיורא שהחשך לו קודם שיבא בדרך אלפים של עיר וראה כרחוק או שהיה מכיר אילן או גדר או כל דבר מסוים רחוק ממנו אלפים אמה ואמר שביטתי היתה שם ובלבד שימייס כקומו כנון שיאמר בד' אמות המורחות או המערביות כדי שיהא ניכר בקום שביתתו ואז קנה שם שביתה ויש לו משם אלפים אמה אע"פ שלא יגיע לאותו בקום בהילוך כינוני עד שתחשך אם עירוי שהות שעכ"פ יכול להגיע לשם קודם שתחשך אם ירוץ ואז מותר להלך אפי' בנחת או שיניח כאן וילך כל ה' אלפים משתחשך (כ"ז) דכיון שהוא בדרך וא"א לו לערב שם הקילו לו חכמים לקנות שביתה אפי' ברחוק מקום אבל אם א"א לו להגיע לשם מבע"י אפי' בשיריון לא כהני היו שנים או יותר ואחד מכיר והשאר אינם מכירים אלו שאינם מכירים מוכרין שביתתן למכיר והמכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני (סא) :

מז היה אותו מקום שאמר שביטתי שם רחוק יותר מאלפים אמה אסור לזוז ממקומו דכיון דמכאן עקר דעתו ושם לא קנה אינו רובה לסי' ח' ששם כיון שהוא בביתו ודאי דעתו שאם לא יקנה לו ערובו ישאר לו תחום ביתו משא"כ בבא בדרך (כ"ח ס"ז ס"ה) :

יז עני שא"א לו לערב כמזון ב' סעודות והלך לקנות שביתה במקום ידוע וכשיצא מפתח ביתו או שהיה דר בעליה וירד ממנו לילך לשם אירע לו מקרה שלא יוכל לילך לשם בין שהחזירו חבירו ובקש כמנו שילון עמו או שהוא מעצמו חזר כדי ללון בביתו או שאר עיבוב כיון שנתכוין לקנות שם שביתה מותר לו להלך עד אותו מקום ומשם יש לו אלפים לכל רוח ודוקא לבא בדרך או לעני שהחזיק כבר לילך שם הקילו שיקנה שביתתו ברחוק מקום אבל מי שאינו עני ולא בא בדרך אע"פ שהחזיק בדרך או עני ולא החזיק לילך לא מהני אפי' אסר שיקנה לו שביתה במקום פלוני אא"כ הולך לשם ומחשיך שם (ס"ו) אבל ע"י שליח לא מהני לערב ברגליו (כ"ח ס"ז ס"ה) וכן מוכח במכאן כמה פעמים ובמכתני ולא אמרו לערב ברגליו אלא להקל בו :

יח אם ירצה מותר לשלוח העירוב ע"י שליח והשליח מוליך העירוב למקום ידוע וכבדך (עין מ"ט ס"ז ס"ה) ואומר בזה העירוב יהא פלוני מותר לילך במקום הזה אלפים לכל רוח ואם מערב בשביל רבים צריך שיהיה מזון ב' סעודות לכל אחד ואחד ואומר בזה העירוב יהיה מותר לפלוני ופלוני או לבני העיר פלוני לילך מכאן אלפים לכל רוח (ס"ז) :

יט השליח צריך שיהיה גדול ובר דעת ומוזה בעירוב לאפוקי חש"ו אפי' ראה שרגו העירוב במקום שצוה להם אינו כלום דלא אלימי לכני שביתה ונכרי נמי שמא לא כיון בהנחתו לשום עירוב ואפיקורס כיון שאינו מודה בעירוב לא מהני מה שהניח שם ואפי' אמר להם שימכרו העירוב לישראל גדול וגם עשה אותו שליח לקבל מיד אחד מאלו ויניח העירוב בשבילו אינו כלום דשמא לא חוליכו העירוב לאותו ישראל אא"כ ראה שהם מכרו לאותו ישראל אע"ג שלא ראה שהישראל הניח העירוב כשר דחוקה שליח עושה שליחותו כיון דחוקה אינו אלא מדרבנן ועוד דאפי' היה דאורייתא הוה כסביגן בזה אחזקה זו דהיכא דאם לא עשה שליחותו אבא המשלה לידי איסור אפי' בדבר דאורייתא צריגן חזקה שליח עושה שליחותו (סא) ועיין בחיבורי שערי צדק פרק ח' מבואר כל דיני דחוקה שליח עושה שליחותו :

כ הא דשליח מותר לערב דוקא מדעת משלחו אבל בלא דעתו אין בעירוב כלום דאין הביין לאדם אלא מדעתו וע"ת הוא חוב לו שהרי כפסיד מצד שבעדו ואפי' בשביל בנו וברו הנדולים אפי' כמובנים על שלחנו ובשביל עבדו ושפחתו העברים ובשביל אשתו אינו יכול לערב אלא מדעתו ומ"מ אם עירב בשבילם ושתקו ולא מיהו ה"ז כשר ובשביל בנו ובהו הקטנים יותר מכן ו' שנים אפי' אינם כמובנים על שלחנו ואפי' מיהו או שהניחו בעצמם עירוב לרוח אחרת אינו כלום אלא נגדרים אחר אביהם אבל קמן עד בן ו' שנים יוצא בעירוב עמו וא"צ להניח בשבילו מזון ב' סעודות (ועיין לעיל דיון מיתן קטן ט"ז) :

כא ולפיכך האוסר להביר ערב לי אם אבר לו כתם מכתבא נחוצה שכל מה שיעשה ניהא ליה ועירובו עירוב אבל אם אבר לו ערב לי כפת ועירב לו בדבר אחר או שאמר לו להניח העירוב כמקום פלוני ועל דבר פלוני והוא שינה וקי"ל דכל שליח שמשנה מדעת משלחו עקר השליחות לנמרי ואינו שרתו עוד ואין עירובו עירוב וכ"ז אין חילוק בין עירב לו בשלו או בשל המשלה (ס"ז ס"ט ס"ה ס"א) :

כב כפסד אם שינה השליח שליחתו ה"ז עירוב דחוקה שאין שליח משנה מדעת משלחו (ס"ז ס"ט ס"ה ס"א) :

כג המערב בשביל אחר בין יחיד או רבים משלו צריך להניח בעד כל נפש מזון ב' סעודות וצריך לזכות להם ע"י אחר ודין החיובי לע"ת כדיון החיובי בעירובי הצרות כמו שנתבאר לעיל כלל ע"ב ס"ד וצריך להודיעם וכל מי שהודיע לו מבע"י אפי' לא נמר בלבו לפסוק עליו מבע"י אלא לארד שהשנה הוי עירוב דקי"ל בדרבנן יש ברירה ואמרין חובר הדבר שדעתו היה מתחלה לכך אבל אם לא הודיעו מבע"י אינו יכול לפסוק עליו לאחר שתחשך וכן כי שהניח עירוב לכל שבתות השנה ואמר איזו שבת מהם שארצה אסמך על עירוב זה אע"פ שלא נמר בלבו עד למחר יכול לפסוק עליו וכן אם אמר לב' או לג' ערבו עלי ועל איזה מכם שארצה אסמך עליו אע"פ שלא בירר עד שתחשך יכול לפסוק עליו כיון שהחנה כך (ס"ז) :

כד המניה עירובו שיהיה לכל שבתות השנה צריך שיניחו במקום מוצנע שלא יאבד ושלא יתעפש ויכול להנהיג לומר עירוב לשבת זה אבל לא לשבת אחרת לשבת אחרת ולא לשבת זה לשבתות ולא ליו"ט ליו"ט ולא לשבתות (ס"ז) :

כה אם שלח עירוב ע"י שליח והחזיק השליח בדרך ונתעכב ולא הניח העירוב לא קנה זה שביתה שם אע"ג שהשליח כבר החזיק בדרך אינו דומה לדלעיל ס"י י"ז שהרי א"א לערב ברגל על ידי שליח אלא כפת וזה לא הניח הפת (ס"ז ס"ט) ועיין לעיל ס"ז ס"ט ס"ה :

כו כשם שאסור להלך חוץ לתחום בשבת כך אסור ביום טוב וכ"ש ביה"כ וי"ז הסמוך לשבת בין מלפניה או כלאחריה וכן שני ימים מובנים של גלויות הון ב' קדושות ויכול לערב ב' עירובין לב' רוחות וסומך על איזה מהם שירצה ליום ראשון ועל העירוב שברוח השני ליום השני או מערב עירוב אחד לרוח אחד וסומך עליו לא משני הימים וביום השני יהיה כבני עירו וכאילו לא עשה עירוב ויש לו ב' אלפים לכל רוח בד"א בב' יו"ט של גלויות אבל ב' יו"ט של ר"ה הרי הן כיום א' ואינו מערב לב' ימים אלא לרוח א' (ס"ז) :

כז זה שאמרנו שיש לו לערב ב' עירובין לב' רוחות לב' ימים הוא שיהיה אפשר לו להניע לכל אחד מב' העירובים ביום א' אבל אם א"א להניע לעירוב של יום ב' ביום הא' הניע לזה העירוב ביום הא' והניח עירוב ב' ביום ב' וזה הוה איל ואינו יכול להניע לזה העירוב ביום הא' ה"ז אינה ראויה מבע"י כיצד הרי שהניח עירובו כרחוק אלפים מכיתו למחר וככך ע"י ליום א' והניח עירוב ב' ברחוק אמה או יותר לרוח מערב וסמך שהרי הוא חוץ לתחומו שכיון שהניח לסוף אלפים למזרח אין לו למערב כלום אבל אם הניח עירובו כרחוק אלף ות"ק אמה מכיתו למזרח ליום ראשון ועירב השני ליום השני רחוק מכיתו לכערב פהחו מת"ק אמה ה"ז עירוב שהרי אפשר שיעירב שם ביום ראשון (סא) :

כח המערב ב' עירובין אפילו לרוח א' לב' הימים צריך שיהיה העירוב קיים בליל הא' ובליל הב' כל כן השמשות שהוא זמן קניית העירוב ולכן עצה טובה שלאחר שתשכב בליל א' אם הוא יו"ט ימלנו ויוליכנו לבית ולמחר ביו"ט מוליך אותו פת לשם לאותו מקום וכמתין עד שתחשך ודאי ולא יאמר כלום דאמרתו חשוב הכנה ואסור להכין ביום טוב להבירו ומכל מקום אפילו אמר עירובו עירוב (ס"ז ס"ט ס"ה) כיון דבלא"ה כני ואוכלו שם בשירצה או יניחנו שם שכבר קנה עירוב ואם יום טוב לאחר שבת מוליכו בע"ש ומניחו שם במקום המשתמר שהרי א"א לו להביא לביתו ולמחר בשבת תולך לשם

אם העירוב קיים ממתיק עד שתחשך ומביאו כשירצה ואם נאבד כשבת קנה עירוב לא בלבד ואין לו עירוב ליו"ט שכיון שהם ב' קדושות אין א' קונה ליום ב' ולא מיבעיא ביו"ט שלאחר השבת שהרי אי אפשר לו להוליד שם בשבת פת אחר נושם איסור הוצאה אלא אפילו ביו"ט שלפני שבת אם נאכל העירוב ביו"ט אסור לו לחו יך פת אחר לשם דדוקא אם מוליד לשם אותו פת עצמו שכבר קרא שמו עירוב מערב יום טוב וא"כ אין צורך לומר כלום ואם כן אין כאן הכנה כלל אבל אם יקה פת אחר צריך ע"כ יקרות שמו עירוב כדלעיל סימן י' ואם כן סבין מיום טוב לשבת ואפילו בדעכב אם קרא שם אינו עירוב ואפילו אם היה שונג בזה שהיה סבור דמותר (דלומר מותר מונג ט"ו י"ד סימן ל"ט ונ"ל סי' רמ"ח) וקיימא לן בעשה איסור דרבנן בשונג מותר אפילו הכי אינו עירוב שהמנהיג ע"ת בקונה שם בית על ידי אמירה זו ואין קונין בית בשבת ואפילו אם הניח עירובי תבשילין לא מהני (כדלקמן כלל י"א סי' י"ח) וכן אי אפשר לערב בפת לב' רוחות אפילו אם יוליד אותו פת עצמו לרוח ב' שהרי ע"כ צריך לקרות שם עירוב עליו שתיקף כשנמל ממקומו הא' נתבטל שם עירוב ממנו (ש"י סי' ה"ר נספד סי' ודוקא כי"ט של גלית אי"ט ושבת דב' קדושות הן אבל ב' י"ט של ר"ה אם נאכל בראשון אפילו הכי עירובו גם כן לשני שתיקף בבין השמשות א' נקנה לו העירוב לב' הימים דיום אחר הוא העיקר והשביעין לשני כמו חול לענין זה מה שאין כן ב' יו"ט ש"נ דמספקא שם יום ב' הוא העיקר (ס"ט מ"א ס"ק ה')

כמו עירוב ברנליו לראשון אם עירב לב' הימים לרוח אחר יחזור כיום הראשון בין שהוא שבת או יום טוב ויעמוד באותו מקום שעמד אתמול ויחשוב בלבו שיקנה שם שבתה ולא יאמר כלום מפני שאסור לעשות שום הכנה מיום טוב לשבת או להיפך אפי' בדבור ומכל מקום אפילו אומר עירובו עירוב שאין זה הכנה נמורה שהרי אפילו לא אמר כלום קנה שבתה וגם ל"ש בזה שקונה בית שהרי כמילא נקנה לו דדוקא במערב בפת שאינו קונה אלא באמירה ונמצא קונה בית מה שאין כן במערב ברנליו שממילא נקנה לו בע"כ שהרי אפילו כבא בדרך והשכה לו ולא חשב בלבו לקנות שבתה נקנה לו מקומו (ס')

ל ואמנם אם רוצה לערב ברנליו לשני הימים לשני רוחות י"א דמותר דכיון דע"י הליכתו בלבד נקנה לו התחום וגם א"צ שיאמר כלום וא"כ אין כאן לא הכנה ולא משום מקנה בית (רמב"ם נספד סי' כ' דין ז' נלמון אפסר ונ"ל ל"ט ע"כ) וה"ה אם עירב בראשון בפת מותר לערב ברנל בשני אפילו בב' רוחות אבל עירב בראשון ברנל א"א לערב בפת בשני אפ' לו ברה אחר אבל י"א דכל שלא עירב בראשון לאותו רוח אינו מערב ברנליו בשני לא באמירה ולא בשתיקה דדוקא היכא דאיבא גזוי דעתא שרוצה לקנות שם שבתה כגון זה שערב שם בראשון וגלי דעתיה דניחא ליה גם בשני בזה מהני שמערב בשתיקה אבל כשלא עירב שם כלל בע"מ דילמא לא ניהא ליה להפסיד לצד אחר וביוון שכן בעי אמירה ובמקום דצריך אמירה אסור בשום הכנה (ריטב"א נספד סי' כ' דף ג"ה אפסר מוסו ג"כ דעס ר"י סל' ד"ס גופא עירב ברנליו כו' נלמון רוח ע"מנו כו') :

לא ומ"מ התייר באחד שבא בספינה בי"ט הסמוך לשבת דאע"ג דכיו"ט אסור לזוז ממקומו כמבואר לעיל אבל בשבת מותר לו לצאת שקנה שם שבתה אפילו בלא אמירה דאנן מהרי דניחא ליה למקני מידי דהוי אישן :

לב ולפ"ז נ"ל דגם כשלא עירב כלל בא' לא בפת ולא ברנל ודעת המתירין לערב ברנל אפילו לב' רוחות ה"ה דמותר בזה לערב ברנל כיון שאין כאן לא מקני שבתה ולא הקנה דמ"ש וצ"ע (פסקי רמב"ם סי' ס"ט ע"כ) ונ"ל עירב ע"מ אפילו כל' יו"ט סל גליות אינו מניח ע"מ"ט להחירו ואפילו כמנאי סממניה עירוב כ"ז קונה בית ע"כ וסוף נאמרה דכ"ס י"ז מ"א וע"כ צריך עמוד דוק לערב כפת אכל ברנל מותר ואם כן קשה למי לא כושר רכס מקנה זו וכל עק כרמב"ם למי לא חלק בן וצריך עיון : וע' לעיל בדין עשיית הפציו בשבת כלל ס' באיזה דבר מותר להחשיך על התחום ונ"ל דיש לסמוך ע"ז לצורך מצוה כגון שנודע לו ביו"ט למול בן הבירו או שאר מצוה :

כלל עז דין תחומי כליו ובהמתו :

א כשם שאין אדם רשאי לילך בשבת ויו"ט חוץ לתחום כך כליו ובהמתו קנו שבתה הבעלים ואסור לאחר להוציאם חוץ לאלפים של הבעלים ומ"מ אפילו חוץ ל"יב מיל י"א דלכ"ע אינו מדרבנן (פ"ד מ"א) ואם עירבו הבעלים לרוח אחד אין שום אדם יכול להוליכם לרוח אחרת אלא מה שהבעלים מותרים לילך ואם השאיל כלים לאחר השואל נקרא בעלים ואפילו רק הבטיח לו להשאיל לו מע"מ ולא נמל השואל מבית המשאיל עד הלילה

הלילה אעפ"כ קנה שבתה השואל (ס' מ"ז) ולכן ישראל שהשאיל כליו לנכרי שמחזין לתחום והתחזיר לו בשבת או ביו"ט אסור לטלטל חוץ לד"א שקנו שבתה אצל הנכרי ולא עוד אלא אפילו כליו של נכרי קונים שבתה אצל הנכרי אע"ג שהנכרי אינו בר שבתה צורו חכמים חנצי נכרי אמו הפצי ישראל ולפיכך נכרי שהביא כליו של ישראל שהיו מונחים חוץ לתחום וא"כ ע"כ קנו שבתה במקומו שהרי א"א ליתן להם שבתות בעליהם כיון שהוא חוץ לתחום או שהביא כליו של נכרי בשדה ובמקום שאין מוקף מהיצות אסור לטלטל חוץ לד"א ואם הביא הנכרי למקום שמוקף היקף כגון לעיר המוקף מחיצות או להצר או למכוי שמתוקן בעירוב דין או לבית כל החיפה נחשב להם כד"א ומותר לטלטל בכל החיפה וה"ה אם הביא דבר מאכל שאין בו השש צידה ומחובר כמבואר בדין נכרי בשעשה מלאכה בשבת כלל ס' (י' מ"א) אבל הפצי הפקר אין קונים שבתה אלא הוציא הא' הם כרנליו ואינו יכול להוליכו רק למקום שהוא מותר לילך שם לפיכך הריץ מלא מים שבין ב' תחומי שבת מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתוך תחום של עיר אחרת אם הם מים מבושמים שתייהם אסורות למלאות אפילו בתוך תחוםם שהמים שבתוך התחום קנו גם שבתות העיר דכיון שסמוכים לעיר דעת אנשי העיר עליהם ולא הוי כהפצי הפקר וצריך לעשות מחיצה של קנים בעלמא בסוף התחומין להפסיק אפילו רק מחיצה תלויה שאינו מניע לקרקע החריץ דבמים הקיזו דגם מחיצה תלויה מתיר אבל אם הם מים המושכים אינם קונים שבתה כלל אלא הרי הם ברנלי הממלא ובוד של תכן העומדת בין ב' תחומין אלו מאכילין מכאן ואילו מאכילין מכאן כיון שאין מערבין ולא גזרינן שמה יקה אחד מחלק הבירו (פ"ג) :

ב ישראל שעבר והוציא פירות חוץ לתחום אם במיד הוציא אסורים באכילה לכל ישראל באותו שבת וי"ט אע"ג דנכרי שהביא מחוץ לתחום אינו אסור ללא למי שהובא בשבילו כיון שנעשה האיסור ע"י ישראל חמיר מפי ואסור לטלטל חוץ לד"א אפילו הכנים לעיר המוקף תומה דין יצא לדעת לעיל כלל ע"ז במ"כ' ואם בשונג מותר גם לאכלם בני אדם הדרים שם אבל למי שהביא אסור דלא נרע מנכרי שהביא פירות מחוץ לתחום דאסור למי שהובא בשבילו והריטב"א כ' דאפילו לבעלים מותר כיון שהיה היציאה בשונג וב"מ ברמב"ם (וע' כלל ס' כ"א ס' ט') ואסור לטלטל חוץ לד"א אם הוא מקום שאינו מוקף מחיצה ואם הוא (וע' כלל ס' כ"א ס' ט') ואסור לטלטל חוץ לד"א אם הוא מקום שאינו מוקף מחיצה ואם הוא במקום שמוקף מחיצות כל החיפה להם כד"א דין דיצא שלא לדעת שם במ"כ' וי"ח וכו' כשהם עדיין חוץ לתחום אבל אם החזיר לתחומן הראשון אפילו במזיד ואע"פ שלא החזיר לעיר הרי הוא כאילו לא יצאו ממקומם ויש להם אלפים לכל הרוח וכוה עדיפי הפירות מאדם שיצא חוץ לתחום וחזר כדלעיל שם סימן י"ח דפירות נחשבים לעולם כאנוסים ואם כן ה"ז בדין מי שיצא באונס וחזר באונס לעיל סי' י"ח ומותר באכילה אפי' לאותו ישראל שהחזירם במזיד דכיון שהחזירם אין שום איסור עליהם (ע"י מס שכתבתי כלל ס' כ"א ס' ט') ועיון עוד נלל ק"ס סי' ט"ס :

ביאור עדינו

אחר שהוא שבת גדול נעתיק כאן מדרושים שלי לבאר הכפל ד"פ שלא עשנו כו' ולא שמנו כו' שלא שם כו' וגורלנו כו' שהוא נגר ד' דברים ישראליים מובדלים מכל העו"ג כמ"ש המקובלים . (ב) כי נשמת ישראל הם נאצלים מאורו של הקב"ה כמ"כ גר ה' נשמת אדם ואתם קרוים אדם כו' משא"כ נשמת העכו"ם שנאצלים מן השרים והיטודות (ענין שבת כדלעיל מ"ז ע"ה) שגזרת לילית מחלת נעם ר"ס חלמן ונ"ל שגזרתו כפסוק כי לא חלמן ישראל מאלקיו כ"ל כי יסלל אינם מאלמן אלא מאלקיו . (ג) כי כל העו"ג יש להם חוקים ונימוסים אשר כל אחר מנהיג במדינתו אבל לישראל יש להם חוקים עפ"י תורה כמ"כ מניד דבריו כו' לא עשה כו' . (ד) כל העו"ג נתונים תחת ממשלת השרים משא"כ ישראל שאמרו אין טול לישראל אלא הקב"ה בעצמו ובכבודו מושל עליהם כמ"כ בפדר"א שכדור הפלגה הפיל הקב"ה גורלות עם השרים ונפלו ישראל תחת ממשלת הקב"ה וזהו כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו וכתוב אשר חלק ה' אותם לכל העמים כי כל אחר ואחר עובד למי שמושל ע"יו ע"ש ברמב"ם . (ו) כי כל העולם נחלק לכל העו"ג הראוי לממשלת אותו השר ולישראל נתן א"י הקדושה בכל מיני קדושות וזהו שאנו אומרים בשבת הנדול עלינו וכן תקנו יהושע ולא משה שעדיין לא נשלם כל ד' מתנות טובות וזהו שאמר "שלא עשנו" כגווי "הארצות (כ"ט ג"ש) נשע" כשמת) דמצינו לשון עשיית הוא על הגפוש כדאיתא במדרש ואע"ש לנוי גדול שאע"ש אחרת

